

SOCIETAS ET IVRISPRVDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

**Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach**

**International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context**

**Vydáva
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave**

**Issued by
Faculty of Law
Trnava University in Trnava**

**Vychádza štvrťročne
2024, ročník XII.**

**Issued Quarterly
2024, Volume XII.**

ISSN 1339-5467

2024

3

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach

International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context

Vydáva:
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

Issued by:
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

Vychádza štvrt'ročne
2024, ročník XII.

Issued Quarterly
2024, Volume XII.

URL časopisu:
<https://sei.iuridica.truni.sk>

Journal's URL:
<https://sei.iuridica.truni.sk>

Poštová adresa redakcie:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika

Editorial Office Postal Address:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie:
sei.journal@gmail.com

Editorial Office E-mail Address:
sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., univ. prof.

Editor in Chief:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., univ. prof.

Výkonný redaktor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

Executive Editor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

© Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

ISSN 1339-5467

DOI: <https://doi.org/10.31262/1339-5467/2024/12/3>

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** je časopis s otvoreným prístupom, čo znamená, že všetok obsah je bezplatne voľne dostupný užívateľovi alebo jeho inštitúcii. Používatelia môžu čítať, sťahovať, kopírovať, distribuovať, tlačiť, vyhľadávať alebo odkazovať na úplné texty článkov, alebo ich používať na akýkoľvek iný zákonný účel bez predchádzajúceho vyžiadania si povolenia od vydavateľa alebo autora. Uvedené je v súlade s definíciou otvoreného prístupu BOAI.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** nevyžaduje poplatky za spracovanie článkov ani žiadne iné autorské poplatky.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is an open access journal which means that all content is freely available without charge to the user or his/her institution. Users are allowed to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of the articles, or use them for any other lawful purpose, without asking prior permission from the publisher or the author. This is in accordance with the BOAI definition of open access.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** does not require article processing charges or any other author fees.

Publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. Dielo je možné opakovane používať za predpokladu uvedenia mien autorov a len na nekomerčné účely, pričom nie je možné z diela ani z jeho jednotlivých častí vyhotoviť odvodené dielo formou spracovania alebo iných zmien.

The publication is distributed under the Creative Commons 4.0 license, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. The work can be used repeatedly, provided that the names of the authors are mentioned and only for non-commercial purposes, while it is not possible to create a derivative work from the work or its individual parts in the form of processing or other changes.

Autori, ktorí publikujú v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, si ponechajú autorské práva na svoje dielo, pričom ho licencujú na základe licencie Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives, ktorá umožňuje ich dielo opakovane používať za predpokladu uvedenia mien autorov a len na nekomerčné účely, pričom nie je možné z diela ani z jeho jednotlivých častí vyhotoviť odvodené dielo formou spracovania alebo iných zmien.

Authors publishing with the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** retain the copyright to their work, licensing it under the Creative Commons 4.0 license, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives, which allows their work to be used repeatedly, provided that the names of the authors are mentioned and only for non-commercial purposes, while it is not possible to create a derivative work from the work or its individual parts in the form of processing or other changes.

Redakčná rada

Hlavný redaktor

Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD., univ. prof.

 Trnavská univerzita v Trnave

Výkonný redaktor

Ing. Jana Koprlová, PhD.

 Trnavská univerzita v Trnave

Predseda redakčnej rady

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

 Trnavská univerzita v Trnave

Zahraniční členovia redakčnej rady

Prof. Daniel Barnhizer

 Michigan State University College of Law, Spojené štáty americké

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohlávek, dr. h.c.

 VŠB TU Ostrava, Česká republika

 WSM Warszawa, Poľsko

Prof. dr hab. Józef Ciągwa

 Uniwersytet Śląski w Katowicach, Poľsko

Prof. Elizabeth Clark

 Brigham Young University, Spojené štáty americké

Prof. Dr. Maximilian Fuchs

 Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt, Nemecko

Professeur titulaire Louis-Léon Christians

 Université catholique de Louvain, Belgicko

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović

 Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Doc. Dr. Sc. Aleksandra Maganić

 Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Prof. Nikos Maghioros

 Aristotelio Panepistimio Thessalonikis, Grécko

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph. D.

✚ Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Prof. Dr. Dušan Nikolić

✚ Univerzitet u Novom Sadu, Srbsko

Prof. Alberto Patiño Reyes

✚ Universidad Iberoamericana, Mexiko

Prof. Francisca Pérez Madrid

✚ Universitat de Barcelona, Španielsko

Prof. Michele Rosboch

✚ Università degli Studi di Torino, Taliansko

Prof. Balázs Schanda, Ph.D.

✚ Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Maďarsko

Prof. Charles Szymanski

✚ Vytauto Didžiojo universitetas, Litva

✚ Michigan State University College of Law, Spojené štáty americké

Doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D., DSc.

✚ Univerzita Karlova v Praze, Česká republika

Prof. Emmanuel Tawil

✚ Université Panthéon-Assas, Francúzsko

Dr. Angelo Vighianisi Ferraro

✚ Università degli Studi Mediterranea di Reggio Calabria, Taliansko

Assoc. Prof. Andrei Zarafiu, Ph.D.

✚ Universitatea din București, Rumunsko

Prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic, univ. dipl. prav.

✚ Univerza v Ljubljani, Slovinsko

Domáci členovia redakčnej rady

Prof. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.

✚ Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. JUDr. Bc. Miriam Laclavíková, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.

✚ Ekonomická univerzita v Bratislave

Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Dr.h.c. prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Doc. JUDr. PhDr. Adriána Švecová, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Zahraniční redaktori

Prof. Preeti D. Das

✚ Jawaharlal Nehru University, New Delhi, India

Thlic. Mgr. Monika Menke, Th.D.

✚ Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Prof. Mincho Petrov Minchev, Dr. Habil.

✚ Velikoturnovski universitet „Sv. Sv. Kiril i Metodii“, Bulharsko

Editorial Board

Editor in Chief

Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD., univ. prof.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Executive Editor

Ing. Jana Koprlová, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Chairman of the Editorial Board

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Foreign Members of the Editorial Board

Prof. Daniel Barnhizer

 Michigan State University College of Law, United States of America

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohávek, dr. h.c.

 VŠB TU Ostrava, Czech Republic

 WSM Warszawa, Poland

Professeur titulaire Louis-Léon Christians

 Catholic University of Louvain, Belgium

Prof. dr hab. Józef Ciągwa

 University of Silesia in Katowice, Poland

Prof. Elizabeth Clark

 Brigham Young University, United States of America

Prof. Dr. Maximilian Fuchs

 Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Germany

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović

 University of Zagreb, Croatia

Assoc. Prof. Dr. Sc. Aleksandra Maganić

 University of Zagreb, Croatia

Prof. Nikos Maghioros

 Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Assoc. Prof. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph. D.

✚ Palacký University Olomouc, Czech Republic

Prof. Dr. Dušan Nikolić

✚ University of Novi Sad, Serbia

Prof. Alberto Patiño Reyes

✚ Ibero-American University, Mexico

Prof. Francisca Pérez Madrid

✚ University of Barcelona, Spain

Prof. Michele Rosboch

✚ University of Turin, Italy

Prof. Balázs Schanda, Ph.D.

✚ Pázmány Péter Catholic University, Hungary

Prof. Charles Szymanski

✚ Vytautas Magnus University, Lithuania

✚ Michigan State University College of Law, United States of America

Assoc. Prof. JUDr. Martin Štefko, Ph.D., DSc.

✚ Charles University in Prague, Czech Republic

Prof. Emmanuel Tawil

✚ Panthéon-Assas University, France

Dr. Angelo Vigliani Ferraro

✚ “Mediterranea” University of Reggio Calabria, Italy

Assoc. Prof. Andrei Zarafiu, Ph.D.

✚ University of Bucharest, Romania

Prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic, univ. dipl. prav.

✚ University of Ljubljana, Slovenia

Internal Members of the Editorial Board

Prof. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.

✚ Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Slovakia

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. JUDr. Bc. Miriam Laclavíková, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.

 University of Economics in Bratislava, Slovakia

Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Dr.h.c. prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Doc. JUDr. PhDr. Adriána Švecová, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Foreign Editors

Prof. Preeti D. Das

 Jawaharlal Nehru University, New Delhi, India

Thlic. Mgr. Monika Menke, Th.D.

 Palacký University Olomouc, Czech Republic

Prof. Mincho Petrov Minchev, Dr. Habil.

 St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, Bulgaria

Obsah

Jana Koprlová
Editoriál k jesennej edícii
SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2024 11

ŠTÚDIE

Tomáš Gábriš
On the (In)Comparability of the Interpretation
of Art and Law..... 19

Martin Štefko
Právní povaha potvrzení A1
o příslušnosti k právním předpisům 35

Maciej Andrzejewski
The Principle of Adversarial System
in Canon Law and Polish Law –
Outline of the Issues 65

Gabriela Halířová
Dávky na bydlení v systému
práva sociálního zabezpečení České republiky
a jejich ústavní a unijní aspekty..... 80

Informácie pre autorov 104

Etický kódex 114

Contents

Jana Koprlová
*Editorial for Autumn Edition
of the SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2024* 15

STUDIES

Tomáš Gábriš
*On the (In)Comparability of the Interpretation
of Art and Law* 19

Martin Štefko
*The Legal Nature of Portable Document A1
on Compliance with Legal Regulations* 35

Maciej Andrzejewski
*The Principle of Adversarial System
in Canon Law and Polish Law –
Outline of the Issues* 65

Gabriela Halířová
*Housing Benefits in the System
of Social Security Law of the Czech Republic
and Their Constitutional and European Union Aspects* 80

Information for Authors 109

Code of Ethics 119

Editoriál k jesennej edícii SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2024

Ctení čitatelia, vážení priatelia,

dovoľte, aby som Vám predstavila tretie číslo dvanásteho ročníka **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, medzinárodného internetového vedeckého časopisu zameraného na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** vychádza pod záštitou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni, pričom prijíma a publikuje výhradne pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky. Jeho cieľom je poskytovať podnetnú a inšpiratívnu platformu pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok a ich komunikáciu na úrovni najmä odbornej právnickej, ale aj zainteresovanej širokej občianskej verejnosti v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Časopis vychádza v elektronickej on-line podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch 31. marec, 30. jún, 30. september a 31. december, pričom ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií, esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou alebo dianím, recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu, a taktiež informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu.

Webová stránka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súběžne aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre zrakovo hendikepovaných čitateľov paralelne v slovenskom a anglickom jazyku. V oboch jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu i spätnú komunikáciu prostredníctvom svojej osobitnej e-mailovej adresy. Zároveň webová stránka časopisu ponúka čitateľom vďaka uplatneniu dynamického responzívneho webdizajnu možnosť prístúpenia a prehliadania z akéhokoľvek zariadenia umožňujúceho prenos informácií prostredníctvom globálnej siete internet.

Aktuálne, tretie číslo dvanásteho ročníka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka celkovo štyri samostatné vedecké štúdie. V po-

radí prvá štúdia ponúka čitateľom veľmi komplexný a podrobný pohľad na kľúčové a mimoriadne aktuálne otázky (ne)porovnateľnosti výkladu umenia a práva. Nasledujúca štúdia dôkladne analyzuje, sprehľadňuje a príkladne na medzinárodnej cestnej preprave tovaru vysvetľuje problematiku právnej povahy potvrdenia A1 o príslušnosti k právnym predpisom, pričom sa osobitne zameriava na jeho vydávanie príslušnými inštitúciami Českej republiky. Tretia štúdia sa venuje veľmi podrobnému systematickému objasneniu, ako aj hĺbkovej analýze a komplexnej syntéze otázok princípu kontradiktórneho systému v kánonickom práve a poľskom práve. V poradí štvrtá a súčasne posledná štúdia predstavuje systematické a hĺbkové vymedzenie a objasnenie kľúčových otázok spojených s príspevkami na bývanie v systéme práva sociálneho zabezpečenia Českej republiky a ich ústavnými a únióvymi aspektmi.

V súvislosti s vydaním tretieho čísla dvanásteho ročníka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** by sme veľmi radi informovali všetkých jeho čitateľov, prispievateľov aj priaznivcov, že časopis je registrovaný v Adresári časopisov s otvoreným prístupom (Directory of Open Access Journals, DOAJ), ako aj v medzinárodných vedeckých databázach Crossref, ERIH PLUS a Index Copernicus International a požiadal o registráciu v ďalších medzinárodných vedeckých databázach. Súčasne by sme veľmi radi informovali aj o tom, že do okamihu vydania nového čísla časopisu zaznamenali jeho webové stránky celkom 152 krajín návštev (v abecednom poradí):

1. Afganistan	52. Island	103. Pakistan
2. Albánsko	53. Izrael	104. Palestína
3. Alžírsko	54. Írsko	105. Panama
4. Angola	55. Jamajka	106. Paraguaj
5. Antigua a Barbuda	56. Japonsko	107. Peru
6. Argentína	57. Jemen	108. Pobrežie slonoviny
7. Arménsko	58. Jordánsko	109. Poľsko
8. Austrália	59. Južná Afrika	110. Portoriko
9. Azerbajdžan	60. Južná Kórea	111. Portugalsko
10. Bahrajn	61. Kambodža	112. Rakúsko
11. Bangladéš	62. Kamerun	113. Rumunsko
12. Barbados	63. Kanada	114. Rusko
13. Belgicko	64. Kapverdy	115. Rwanda
14. Benin	65. Katar	116. Salvádor
15. Bielorusko	66. Kazachstan	117. Saudská Arábia
16. Bolívia	67. Keňa	118. Senegal

17. Bosna a Hercegovina	68. Kirgizsko	119. Seychely
18. Brazília	69. Kolumbia	120. Sierra Leone
19. Bulharsko	70. Kongo – Kinshasa	121. Singapur
20. Burkina Faso	71. Kosovo	122. Sint Maarten
21. Burundi	72. Kostarika	123. Slovensko
22. Curaçao	73. Kuba	124. Slovinsko
23. Cyprus	74. Kuvajt	125. Somálsko
24. Česká republika	75. Laos	126. Spojené arabské emiráty
25. Čile	76. Libanon	127. Spojené kráľovstvo
26. Čína	77. Litva	128. Spojené štáty americké
27. Dánsko	78. Líbya	129. Srbsko
28. Dominika	79. Lotyšsko	130. Srí Lanka
29. Dominikánska republika	80. Luxembursko	131. Sudán
30. Egypt	81. Macedónsko	132. Sýria
31. Ekvádor	82. Madagaskar	133. Španielsko
32. Estónsko	83. Maďarsko	134. Švajčiarsko
33. Etiópia	84. Malajzia	135. Švédsko
34. Fidži	85. Malawi	136. Tadžikistan
35. Filipíny	86. Malta	137. Taiwan
36. Fínsko	87. Maroko	138. Taliansko
37. Francúzsko	88. Maurícius	139. Tanzánia
38. Ghana	89. Mexiko	140. Thajsko
39. Grécko	90. Mjanmarsko	141. Togo
40. Gruzínsko	91. Moldavsko	142. Trinidad a Tobago
41. Guam	92. Mongolsko	143. Tunisko
42. Guatemala	93. Mozambik	144. Turecko
43. Guinea	94. Namíbia	145. Uganda
44. Holandsko	95. Nemecko	146. Ukrajina
45. Honduras	96. Nepál	147. Uruguaj
46. Hongkong	97. Nigéria	148. Uzbekistan
47. Chorvátsko	98. Nikaragua	149. Venezuela
48. India	99. Nórsko	150. Vietnam
49. Indonézia	100. Nová Kaledónia	151. Zambia
50. Irak	101. Nový Zéland	152. Zimbabwe
51. Irán	102. Omán	

Pri príležitosti vydania tretieho čísla dvanásteho ročníka časopisu by som sa veľmi rada úprimne poďakovala všetkým prispievateľom, ktorí doň aktívne prispeli a podelili sa tak s čitateľmi o svoje vedomosti, skúsenosti či nevšedné pohľady na problematiku právnych otázok, a rovnako tiež vedeniu Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, všet-

kým priateľom, kolegom, zamestnancom Právnickej fakulty i rektorátu Trnavskej univerzity v Trnave za ich podporu a podnetné rady, a napokon tiež členom redakčnej rady časopisu a redakčnému tímu.

Verím, že časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** poskytne podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej aj občianskej verejnosti, a rovnako tiež pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

V mene celej redakčnej rady a redakcie časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

s úctou,

Jana Koprlová

Trnava 30. september 2024

Editorial for Autumn Edition of the SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2024

Dear readers and friends,

let me introduce the third issue of the twelfth volume of **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, an international scientific online journal for the study of legal issues in the interdisciplinary context.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is issued under the auspices of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, Slovakia, and it thematically focuses mainly on socially relevant interdisciplinary relations connected with issues of public law and private law at the national, transnational and international levels, while accepting and publishing exclusively original, hitherto unpublished contributions. Its aim is to provide a stimulating and inspirational platform for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues and their communication at the level of primarily legal experts, but also the interested general public in the context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at the national, regional and international levels.

The journal is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on March 31st, June 30th, September 30th and December 31st, and it offers a platform for publication of contributions in the form of separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles, essays on current social topics or events, reviews on publications related to the main orientation of the journal and also information or reports connected with the inherent mission of the journal.

The website of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers the reading public information in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface designed for visually handicapped readers, both parallel in the Slovak as well as English languages. In both languages the journal's editorial office provides also feedback communication through its own e-mail address. At the same time, the website of the journal offers readers due to the use of dynamic responsive web design accession and browsing by using any equipment that allows transmission of information via the global Internet network.

The current, third issue of the twelfth volume of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers a total of four separate scientific studies. The very first study offers readers a very comprehensive and de-

tailed view of the key and extremely topical issues of the (in)comparability of the interpretation of art and law. The following study thoroughly analyses, clarifies and exemplarily on international road transport of goods explains the issue of the legal nature of portable document A1 on compliance with legal regulations, focusing specifically on its issuance by the relevant institutions of the Czech Republic. The third study concentrates on a very detailed systematic clarification as well as in-depth analysis and comprehensive synthesis of the principle of adversarial system in the canon law and the Polish law. The fourth and, at the same time, the final study presents systematic and thorough qualifying and clarifying of the key questions related to the housing benefits in the system of social security law of the Czech Republic and their constitutional and European Union aspects.

In relation to the release of the third issue of the twelfth volume of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** we are pleased to inform all its readers, contributors as well as fans that the journal has been registered in the Directory of Open Access Journals (DOAJ) as well as in international scientific databases Crossref, ERIH PLUS and Index Copernicus International and applied for registration in other international scientific databases. At the same time, we would like to inform that till the date of the new issue, the journal's websites had recorded a total of 152 countries of visits (in alphabetical order):

1. Afghanistan	52. Greece	103. Panama
2. Albania	53. Guam	104. Paraguay
3. Algeria	54. Guatemala	105. Peru
4. Angola	55. Guinea	106. Philippines
5. Antigua and Barbuda	56. Honduras	107. Poland
6. Argentina	57. Hong Kong	108. Portugal
7. Armenia	58. Hungary	109. Puerto Rico
8. Australia	59. Iceland	110. Qatar
9. Austria	60. India	111. Romania
10. Azerbaijan	61. Indonesia	112. Russia
11. Bahrain	62. Iran	113. Rwanda
12. Bangladesh	63. Iraq	114. Saudi Arabia
13. Barbados	64. Ireland	115. Senegal
14. Belarus	65. Israel	116. Serbia
15. Belgium	66. Italy	117. Seychelles
16. Benin	67. Jamaica	118. Sierra Leone
17. Bolivia	68. Japan	119. Singapore

18. Bosnia and Herzegovina	69. Jordan	120. Sint Maarten
19. Brazil	70. Kazakhstan	121. Slovakia
20. Bulgaria	71. Kenya	122. Slovenia
21. Burkina Faso	72. Kosovo	123. Somalia
22. Burundi	73. Kuwait	124. South Africa
23. Cambodia	74. Kyrgyzstan	125. South Korea
24. Cameroon	75. Laos	126. Spain
25. Canada	76. Latvia	127. Sri Lanka
26. Cape Verde	77. Lebanon	128. Sudan
27. Chile	78. Libya	129. Sweden
28. China	79. Lithuania	130. Switzerland
29. Colombia	80. Luxembourg	131. Syria
30. Congo – Kinshasa	81. Macedonia	132. Taiwan
31. Costa Rica	82. Madagascar	133. Tajikistan
32. Côte d'Ivoire	83. Malawi	134. Tanzania
33. Croatia	84. Malaysia	135. Thailand
34. Cuba	85. Malta	136. The Netherlands
35. Curaçao	86. Mauritius	137. Togo
36. Cyprus	87. Mexico	138. Trinidad and Tobago
37. Czech Republic	88. Moldova	139. Tunisia
38. Denmark	89. Mongolia	140. Turkey
39. Dominica	90. Morocco	141. Uganda
40. Dominican Republic	91. Mozambique	142. Ukraine
41. Ecuador	92. Myanmar	143. United Arab Emirates
42. Egypt	93. Namibia	144. United Kingdom
43. El Salvador	94. Nepal	145. United States of America
44. Estonia	95. New Caledonia	146. Uruguay
45. Ethiopia	96. New Zealand	147. Uzbekistan
46. Fiji	97. Nicaragua	148. Venezuela
47. Finland	98. Nigeria	149. Vietnam
48. France	99. Norway	150. Yemen
49. Georgia	100. Oman	151. Zambia
50. Germany	101. Pakistan	152. Zimbabwe
51. Ghana	102. Palestine	

On the occasion of launching the third issue of the twelfth volume of the journal, I would be delighted to sincerely thank all the contributors who have contributed in it actively and have shared with the readers their knowledge, experience or extraordinary views on legal issues as well as the top management of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, all friends, colleagues, employees of the Faculty of Law, the

rector's administration at the Trnava University in Trnava for all support and suggestive advices and, finally, also the members of journal's editorial board and the editorial team.

I believe that the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** provides a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional level and the level of the civic society as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues in context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at national, regional and international levels.

On behalf of the entire editorial board and editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**,

Yours faithfully,

Jana Koprlová

Trnava, Slovakia, September 30th, 2024

On the (In)Comparability of the Interpretation of Art and Law¹

Tomáš Gábriš

Abstract: *In interpreting law as well as arts, the discursive approach is currently the one that fulfils Ernst H. Gombrich's ideal of a hermeneutic compromise between two extremes – absolute knowledge (totality of knowledge) on the one hand and nihilistic relativism on the other. Discursiveness, as the ability to agree on certain starting points and frameworks of mutual communication, does not thereby represent claims to exclusive and sole objective correctness, but at the same time, it is also not about completely isolated and monological views. It is about views accepted in a certain social framework, within a certain discourse, conversation, or dialogue. This mechanism of interpretation is thereby accepted both in legal scholarship as well as in the history and theory of arts.*

Key Words: *Law; Legal Studies; Theory of Arts; History of Arts; Interpretation; Gombrich.*

Introduction

The contribution follows up on the tradition of connecting art and law, which has been developing in the conditions of the Slovak Republic for the previous 10 to 15 years. The pioneer of this topic was mostly Professor Pavel Holländer.² Younger generation authors include Martin Gregor³ or Natália Lalíková.⁴ An attempt to connect and compare the interpreta-

¹ The presented scientific study was carried out within the Project of the Slovak Research and Development Agency: “Transformations of Legal Science – Historical and Current Forms of Legal Science and Scientificity of Law”, in the Slovak original “Premeny právnej vedy – historické a súčasné podoby právnej vedy a vedeckosti práva”, project No. APVV-22-0079, responsible researcher prof. JUDr. PhDr. Tomáš Gábriš, PhD., LL.M., MA.

² HOLLÄNDER, P. *Priesečníky umenia a práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, 2019. 159 p. ISBN 978-80-7380-760-3.

³ GREGOR, M. Reflexie československého práva v „Demokratoch“ Janka Jesenského. *Právněhistorické studie* [online]. 2018, roč. 48, č. 2, pp. 57-74 [cit. 2024-09-02]. ISSN 2464-689X. Available at: <https://doi.org/10.14712/2464689x.2018.39>.

⁴ LALÍKOVÁ, N. Advokát umelcom. Umelec advokátom?. *Bulletin slovenskej advokácie*. 2014, roč. 20, č. 1-2, pp. 39-43. ISSN 1335-1079; and LALÍKOVÁ, N. Nad prienikmi práva, filozofie a umenia. *Justičná revue*. 2012, roč. 64, č. 12, pp. 1453-1460. ISSN 1335-6461.

tion of a work of art with the interpretation of a legal text can thereby be considered natural, even *prima facie* at hand. What can be considered a challenge, however, is an attempt to take into account the role of the interpreter (spectator) in this interpretation undertaking. In this contribution, we will therefore introduce and evaluate the transformations of the hermeneutic traditions in art and in law, going in the direction of strengthening the awareness of the subjective element of the interpreter's personality when interpreting a work of art or a legal text.

1 Forms of philosophical hermeneutics: Schleiermacher, Gadamer, Vattimo

Hermeneutics, as a science of understanding or interpretation, has generally two forms. One is philosophical hermeneutics and the other is so-called methodological hermeneutics.⁵

Philosophical hermeneutics is in fact a science of understanding rather than interpretation. It is descriptive, i.e. it basically just describes how people understand a text or an event. Philosophical hermeneutics has its origin in the study of the Bible, that is, in biblical studies, because it was the priests and church fathers who in the beginning tried to interpret the Bible and tried to understand how God really meant the words that he put in the minds of the authors of these sacred texts. Friedrich Schleiermacher, the founder of hermeneutics in its modern understanding, at the turn of the 18th and 19th Centuries, formulated the doctrine of understanding and interpretation in this way explicitly.⁶ According to Schleiermacher, hermeneutics is a science that tries to find out the subjective will of the one who wrote the text, or of the God, who dictated the biblical text. Hence, it tries to understand the historical will of the author. Today's understanding of philosophical hermeneutics also emphasizes this kind of subjective understanding, i.e. how it is possible to understand the author of a text or a piece of work, but it does not provide methodological guidance for this at all.

It was only Hans-Georg Gadamer who innovatively claimed that philosophical hermeneutics as a science of understanding does not necessarily need to adhere to the historical will – that is, researching what the au-

⁵ Cf. HROCH, J., M. KONEČNÁ and L. HLOUCH. *Proměny hermeneutického myšlení*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. 419 p. ISBN 978-80-7325-231-1.

⁶ Cf. BOJDA, M. *Schleiermacherova teorie zprostředkování*. 1. vyd. Praha: Togga, 2015. 288 p. Polemos. ISBN 978-80-7476-099-0.

thor of the text originally meant. Instead, hermeneutics can in a certain way update the historical form, or the historical meaning of the text. Gadamer claims that an interpreter must try to find a compromise – to combine the historical will, that is, what the author of the text originally meant, with contemporary understanding.⁷ Gadamer claims that we have a special pre-understanding in us, that is, some experience that affects our interpretation. In this sense, Hans-Georg Gadamer in his work *Truth and Method* talks about a kind of necessary melting of horizons when interpreting past events and texts – a past and a present view of past facts and texts need to be combined.⁸ Thus, according to Gadamer, when understanding the past and its artefacts, we should not be primarily concerned with revealing the original intention of the historical author (or the historical context of the event), which often may not even be possible. At the same time, however, we should not stick solely to our present understanding – namely, in the practice of interpreting the past we should ultimately retreat from our own, historically unencumbered view of the event (text, or a piece of art). Interpretation should lead towards a synthesis, an attitude characteristically called by Gadamer as the “melting of horizons” of past and contemporary thinking.⁹

Still, there is even a more extremist approach in hermeneutics taking roots recently. The latest radical approach to philosophical hermeneutics is represented e.g. by the Italian author Gianni Vattimo. Vattimo claims that today’s hermeneutics is essentially radical hermeneutics that completely abandons the original historical will of the author of the text, in order to approach the text from today’s horizon, without even being interested in or having the ability to understand and identify the historical will of the author of the text.¹⁰

Finally, especially in the USA, analytical hermeneutics is also present, which is trying to understand the text by using formal logic – decomposing the text into logical sentences, expressing sentences in the form of logical notations and formulas.

⁷ GADAMER, H.-G. *Pravda a metoda I: Nárýs filosofické hermeneutiky*. 1. vyd. Praha: Triáda, 2010. 415 p. ISBN 978-80-87256-04-6.

⁸ GADAMER, H.-G. *Pravda a metoda I: Nárýs filosofické hermeneutiky*. 1. vyd. Praha: Triáda, 2010. 415 p. ISBN 978-80-87256-04-6.

⁹ GADAMER, H.-G. Čo je pravda?. *Filozofia*. 2009, roč. 64, č. 3, p. 260. ISSN 0046-385X.

¹⁰ VATTIMO, G. and S. ZABALA. *Hermeneutic Communism: From Heidegger to Marx* [online]. 1st ed. New York: Columbia University Press, 2011. 264 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-231-52807-8. Available at: <https://doi.org/10.7312/vatt15802>.

To sum up, looking back at the evolution and various approaches to hermeneutics, one can identify three basically different approaches to philosophical hermeneutics, namely: (1.) views that say that we should try to reveal the author's original will, then (2.) views that prefer today's perception of the author's original will, i.e. being aware of a kind of melting of horizons, and finally (3.) a radical approach saying that we cannot discover the historical will, nor do we care about it, because we interpret the historical text through today's lens.

2 Legal hermeneutics and its forms

Hermeneutics, in addition to the philosophical branch, has also its methodological branch and even a specific legal form – the legal doctrine of understanding and interpretation. This branch of hermeneutics tries to be prescriptive, i.e. to prescribe or to provide instructions on how to proceed when interpreting the text. Legal hermeneutics is methodological precisely in the sense that it offers methods and instructions on how to proceed when interpreting a legal text. Historically, legal hermeneutics as methodological hermeneutics was thereby subjectivist, that is, it sought for historical meaning, because it arose from philosophical hermeneutics (Savigny, Puchta).¹¹ In contrast, there was also another subjectivist view where Ihering and also Heck claimed that the interpreter's effort should be to find out the purpose of the text of law.¹² Finally, Hans Kelsen argued that the purpose/meaning of the law is voiced by the judge because the judge is expected to express his subjective opinion on what he understands to be the purpose of the law.¹³

Historically, however, there have also been objectivist views that claimed that we should look for an objectively reasonable solution as to the meaning of the text of legal regulation. Gustav Radbruch was a supporter of the objectivist view, i.e. depersonalization from the subjective view of the purpose of the law. Radbruch was convinced that we could

¹¹ Cf. HOLLÄNDER, P. *Zrod a metamorfózy princípov bezrozpornosti a úplnosti práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2022. 176 p. Teoretik. ISBN 978-80-7502-645-3.

¹² HLOUCH, L. *Teorie a realita právní interpretace*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, p. 28 and following. ISBN 978-80-7380-303-2.

¹³ KELSEN, H. *Pure Theory of Law* [online]. 1st ed. Berkeley: University of California Press, 1967. 356 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-520-31229-6. Available at: <https://doi.org/10.1525/9780520312296>.

find objectively reasonable solutions to legal queries.¹⁴ Similarly, Ronald Dworkin argued that there is only one possible correct answer that we can discover, and that would be a systematic solution that does not challenge the legal system, but rather supports it.¹⁵

Finally, Aharon Barak suggested recently a compromise in that methodological hermeneutics as well as legal hermeneutics should be essentially applied in a combined form. Thus, judges should be free to choose for themselves whether they will proceed subjectively or objectively, i.e., whether they will be searching for the historical meaning or rather accept the current understanding of the law. In practice, judges thus calibrate their interpretative approach in order to arrive at a certain solution which they consider to be the right one.¹⁶

Still, there was also another form of the polemic between subjective or objective interpretation in legal hermeneutics of the 20th Century – going under the labels of reconstructive and integrative hermeneutics. Especially in the mid-20th Century, there was namely an effort to reconstruct the historical meaning of the text of the legal regulation, which effectively means a return to theories about the importance of subjective interpretation. This was especially the view of Emilio Betti, the Italian legal historian. However, this view did not prevail, and since the 1970s, the approach of the so-called integrative hermeneutics was preferred.¹⁷ It was called integrative, because on the one hand, it integrates historical elements and contemporary elements in an effort to understand the original intention of the legislator, allowing for updating the text in the light of the present needs. On the other hand, one can also speak of integrative hermeneutics because it essentially integrates both the philosophical and methodological approaches to hermeneutics. It is namely in fact Gadamer's concept of hermeneutics, which has become accepted in jurisprudence (methodological hermeneutics) as well – albeit, not as an exclusive

¹⁴ SPAAK, T. Meta-Ethics and Legal Theory: The Case of Gustav Radbruch. *Law and Philosophy* [online]. 2009, vol. 28, no. 3, pp. 261-290 [cit. 2024-09-02]. ISSN 1573-0522. Available at: <https://doi.org/10.1007/s10982-008-9036-8>.

¹⁵ DWORKIN, R. *A Matter of Principle* [online]. 1st ed. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1985. 425 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-674-26314-7. Available at: <https://doi.org/10.2307/j.ctv1pncpxk>.

¹⁶ BARAK, A. *Purposive Interpretation in Law* [online]. 1st ed. Princeton: Princeton University Press, 2005. 423 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-1-4008-4126-4. Available at: <https://doi.org/10.1515/9781400841264>.

¹⁷ ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, K. *Právní interpretace – mezi vysvětlováním a rozuměním*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 284 p. ISBN 978-80-7598-404-3.

and the only recognized approach, but in rather combination with other possibilities of interpretation, as Aharon Barak indicated.

The theory of legal interpretation thus currently speaks of a procedure wrapped up in four methodical steps. The methodics of legal interpretation tells us that we have to:¹⁸

1. find out whether the legal regulation is valid and effective,
2. then to interpret the regulation, either ex officio or based on the adversarial activity of the parties,
3. the third step is to test the result of the interpretation – with the interpreter trying to integrate the interpreted meaning into the overall legal system, that is, verifying whether the result reached by the interpretation is not in conflict with the legal system or does not undermine the legal system,
4. and in the last, fourth step, the interpreter must assess whether the given solution, which they accepted based on the standard interpretation operations, is also fair and reasonable.

3 Ernst H. Gombrich and the interpretation of art

To get closer to the main aim of this paper, namely to compare the interpretation of law with the interpretation of art, let us focus here on the theory in interpretation of art as proposed by the famous art historian Ernst H. Gombrich. In his work called “Art and Illusion”¹⁹ one can find quite extensive passages dealing with the interpreter’s role²⁰ in finding or attributing meaning to a work of art. Thereby, searching for the meaning and attributing meaning are, according to Gombrich, two interrelated operations, but at the same time, these two concepts describe the different degree of participation of the viewer or the percipient (in revealing the pre-given meaning of the work, or, conversely, in the additional attribution of meaning to a specific work). Both concepts, just like in law, are hidden under the unifying term “interpretation” of a work of art.

¹⁸ Based on the similar theory by SOBOTKA, M. *Analogie jako institut soukromého práva*. In: T. MACHALOVÁ, M. VEČEŘA, J. HARVÁNEK, L. HLOUCH, M. SOBOTKA and T. SOBEK. *Aktuální otázky metodologie právního myšlení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, pp. 212-231. Teoretik. ISBN 978-80-7502-060-4.

¹⁹ GOMBRICH, E. H. *Umění a iluze: Studie o psychologii obrazového znázorňování*. 2. vyd. Praha: Argo, 2019. 385 p. ISBN 978-80-257-3031-7.

²⁰ See KESNER, L. *Podíl diváka: Pokus o oživení Gombrichova pojmu*. In: F. MIKŠ and L. KESNER, eds. *Gombrich: Porozumět umění a jeho dějinám*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010, p. 38. ISBN 978-80-87029-57-2.

In this context, Gombrich quotes Rorschach, who distinguishes between simple vision on the one hand, and the sorting (classification) of impressions on the other.²¹ It is thereby only the operation called “sorting” that Gombrich, referring to Rorschach, understands as interpretation, as opposed to simple vision (perception). An analogy in law would be to distinguish the principle of *clara non sunt interpretanda* from the true interpretation. The classification or sorting just mentioned, considered by Gombrich (referring to Alberti)²² as being the ability to project meaning into the “seen matter”, is allegedly based either on innate abilities, or acquired knowledge. This ability is considered to be the basis and prerequisite for the birth of art in general – namely, in this understanding, art presupposes the ability to project or assign meanings to a perceived image, or display. Similarly, one could probably distinguish between the literal interpretation of a legal text by a legal layman and the more complex interpretative undertakings by a professional lawyer – it is namely only the lawyer who will be capable of the mentioned “sorting”, in contrast to the layman, who will not be able to understand the context and to interpret the text in such a way as to classify it within the system of law. This ability thus represents a necessary element of a birth of law, just like it is behind the birth of art.

According to E. H. Gombrich, the ability to interpret requires a certain mental presetting and the ability and will to test different possibilities of “reading” the seen work. However, as the very concept of the Rorschach test shows, not everyone sees the same thing in the image, and to a large extent reading or attributing meaning is essentially a subjective act, often projecting the inner mental (rational and emotional) world into the perceived work (image). The objectification and test of the correctness of such an attribution mechanism consist, on one hand, in similar “attribution” and “reading” by the other interpreters, based on the common biological or mental assumptions of the functioning of the mind of each and every sound human being. However, specific cultural and social context of the viewers also plays a special objectifying role in their act of interpretation (ascription, projection) of meaning. Obviously, one can approach legal interpretation in a similar way. It also requires a specific context of understanding, e.g. the lawyer being educated in a legal system

²¹ GOMBRICH, E. H. *Umění a iluze: Studie o psychologii obrazového znázorňování*. 2. vyd. Praha: Argo, 2019, p. 86. ISBN 978-80-257-3031-7.

²² GOMBRICH, E. H. *Umění a iluze: Studie o psychologii obrazového znázorňování*. 2. vyd. Praha: Argo, 2019, p. 86. ISBN 978-80-257-3031-7.

of a certain type and ideally of the same country, including the knowledge of legal methodology applicable in reading of the legal text.

Gombrich uses here a metaphorical and analogical example of language and its understanding (interpretation of speech and words) for better clarity. Not even in spoken language everything gets fully out-spoken; sentences can be unfinished, even torn out of the linguistic context, but they are always set in the context of a specific event, and therefore, despite the shortcomings, they are understandable in a specific situation. This is due to the help from the so-called “situational keys”. The key is the context within which we interpret works of art, although the context itself may not be fully objectively given, because its knowledge also depends on the degree of its subjective understanding.

These claims so far seem to indicate that art and the ability to interpret a work of art are inevitably largely a subjective matter, with a significant element of psychologism, although with a test of correctness offered by some objective (objectifying) indicators. The social and cultural starting points of the work’s context are objective, as well as the generally (objectively) perceived shapes and properties of the work, and also iconographic and iconological knowledge about its figurative (naturalistic, mimetic) content. In such a case, a large component of the interpretation is relatively objectified by generally recognized and recognizable indicators (descriptors) of the work.

The mentioned factors thus represent, on the one hand, the possibility of more “objective” attribution of the meaning of the work, but on the other hand, they can also limit more subjective and original interpretations, since the art critic or interpreter of a work of art can remain captivated by the objective indicators within the process of projecting (attributing, interpreting) the meaning of the work. In neuroscientific scholarship, Semir Zeki’s cognitive studies research confirms that the perception of naturalistic (mimetic) images stimulates different parts of the brain than non-naturalistic (non-mimetic) images.²³ Naturalistic art specifically activates those parts related to memory and learning, and thus to verbalized and pictorial cognition. Abstract, i.e. non-mimetic, non-naturalistic art, on the other hand, stimulates those brain centres that are responsible for the perception of colours, potentially opening up possibilities for original subjective assessment and interpretation of the work of art.

²³ MIKŠ, F. *Gombrich: Tajemství obrazu a jazyk umění: Pozvání k dějinám a teorii umění*. 4. rozšíř. vyd. Brno: Books & Pipes, 2021, pp. 53-54. ISBN 978-80-7485-231-2.

In other words, naturalistic depiction leads to a relatively simple assumption of revealing the objective meaning of the work, as attributed to it by its author, the creator. However, the search for or attribution of meaning becomes more complicated in case of non-mimetic, abstract works, or even in situations with a completely missing “situational key”. In that case, the viewer’s subjective contribution to the interpretation of the work of art can be, and indeed sometimes even must be, higher and more significant. Gombrich was apparently aware of this, as he himself emphasized the difference between figurative and non-figurative interpretations.

In this context, a parallel to legal interpretation could be seen in the interpretation of legally unambiguous texts on one hand, as opposed to the solution of “hard cases”, or the determination of indefinite terms on the other. These are situations where, in contrast to relatively generally accepted objective interpretations, there is also space for individual, subjective assessment of the content of a legal concept in the solution of a hard case.

Still, there is a basic difference between Gombrich’s concept of interpretation and the legal interpretation. It is Gombrich’s obvious preference for subjective interpretation over objective interpretation. Despite the search for a common procedural platform of interpretation, Gombrich emphasized a preferred the subjective level of interpretation. This was obviously related to his personal value setting, which was individualistic, pluralistic, and psychologizing, thus standing in opposition to the great metanarratives of the Hegelian type. Still, at the same time, he also rejected boundless relativism, which led him precisely to the efforts to combine the subjective and objective elements of the interpretation of a work of art. He found this “compromise” in the need to identify common, shared, and thus to some extent intersubjective frameworks and procedures of interpretation, while preserving the individuality of the interpreter in the very content of interpretation.

Such a compromise between objective and subjective views can possibly be compared to a certain extent with Aharon Barak’s concept of purposive interpretation of law – as long as the judge uses standard accepted operations of interpretation, although even in order to achieve a subjective and individually desired interpretation goal, such an interpretation can still be considered acceptable. However, this realistic stance is very often criticized as being too subjectivist, and instead, more

objective interpretation rules are preferred in legal scholarship aiming at enhanced legal certainty.

4 Gadamer's influence (also) on artistic interpretation?

It is probably no coincidence that precisely at the time when Gombrich was thinking about the questions of the psychological elements of the interpretation of artistic depictions, not only new psychologizing approaches were being developed in the natural and social sciences, but at the same time great attention was being paid to the problems of interpretation and, in general, the problem of understanding – hermeneutics. From the mid-20th Century, the very idea of interpretation began to represent one of the popular scientific topics, affecting individual scientific disciplines, similarly to the psychological theories, which inspired Gombrich when he wrote the first edition of his book *Art and Illusion*. However, this work remained even in its subsequent editions, for understandable reasons, directed towards psychologizing questions of image perception rather than hermeneutic assumptions of understanding of a visual work. Still, we believe that what Gombrich did not reflect more deeply in later editions of his work, can be compensated for in this paper, in which we will try to “guess” Gombrich’s conclusions about the interpretation of the work of art in the context of the 20th Century development of hermeneutic thinking.

It was namely around the same time when Gombrich was writing his book, that Hans-Georg Gadamer created his innovative work on modern hermeneutics, where he was solving essentially the same problem as Gombrich. They both tried to explain the human ability to interpret, or to understand. The subject matter of hermeneutics as a philosophical doctrine of interpretation was thereby set as the effort to objectively understand the “originally” intended meaning of the work, but also to explain the limits of this ability and its subjective elements and pre-conditions.

Gadamer thus faced the same challenge as Gombrich – they both investigated the psychological mechanisms of understanding, but Gadamer did so in relation to a written text rather than a visual piece of art. Still, similarly to Gombrich, Gadamer deviated from the traditional concept of hermeneutics as a science capable of revealing the original and objective meaning of a text (work), which was a statement accepted in the older forms of hermeneutics, built on the biblical foundations of the doctrine of interpretation with the assumption of the possibility of a correct understanding of God’s will objectively captured in the interpreted biblical text.

This idea of objective interpretation nevertheless caused practical problems wherever there was no central authority confirming the authenticity of the interpretation – as it was and still is the case with the Church and its control over interpretation of biblical texts.²⁴ That is why, instead of looking for historical will, Gadamer indicated that the actual process of understanding or interpretation works differently – because it inevitably mixes and contaminates historical will with updating approaches and current assumptions of the recipient or percipient of the text (work). Gadamer thus speaks of the “melting of horizons”²⁵ of past and present understanding of the text.

According to Gadamer, it is natural that we approach the work with a certain pre-understanding, in the light of which we subsequently understand and interpret the work. It is at this point that Gadamer’s theory overlaps quite clearly with Ernst H. Gombrich’s theory, at least as far as the interpretation of figurative, mimetic, naturalistic depiction and the viewer’s role in this undertaking is concerned. A similar principle, but possibly to a different extent, will also apply in relation to the interpretation of non-figurative, non-naturalistic, non-mimetic depictions, where the creator’s original intention may or may not be reconstructable or predictable based on generally known “pre-conceptions” and objectively recognized shapes, motifs and their mutual relations. In the extreme case of the absence of closer data about the original idea of the work, and with a high degree of abstraction and non-mimeticity, it will probably no longer be a question of melting of past and present horizons, but rather of the open dominance of the present horizon, preferring rather the updating approach to the interpreted work.

This very case of hermeneutic interpretation of unclear texts inevitably resembles the use of Vattimo’s radical hermeneutics, overcoming and leaving past horizons in favour of a radical re-evaluation of the interpreted work (text, or indeterminate notions in law) through a contemporary lens. Radical hermeneutics presented by authors such as Gianni Vattimo, is clearly inclined today to the possibilities of hermeneutics to reinterpret historical events and past works from a presentist point of view,

²⁴ It is a situation similar to legal texts, being interpreted by the supreme courts and constitutional courts.

²⁵ In GADAMER, H.-G. *Pravda a metoda I: Nárys filosofické hermeneutiky*. 1. vyd. Praha: Triáda, 2010. 415 p. ISBN 978-80-87256-04-6.

even in a politically radical way.²⁶ This hermeneutics thus offers the possibility to interpret the work from later standpoints and with the passage of time even radically different from the historical intention of its creator. At least in law, this also allows for the meaning of the text and its interpretation to be adapted to the changed circumstances of the society, allowing thus for evolution of the law respecting the needs of the society. Of course, this should be applicable only to a limited extent and only there, where the text is vague, using indeterminate notions, inviting the interpreters to use their discretion in the interpretation undertaking.

This is thereby the position that – interestingly – Hannah Arendt was taking in the same period when Gombrich and Gadamer were writing their books. She herself placed emphasis primarily on the horizon of a current, modern interpreter, albeit this approach could necessarily become subjective and marked by individual and collective prejudices. Arendt was thus clearly paving the way for the postmodern approach in hermeneutics when, like the postmodernists, she criticized the “totalitarian” Hegelian interpretation of history, which was also adopted by Marxists and Marxist-Leninist theory.²⁷ The postmodern approach namely makes it possible to deny past, in favour of contemporary interpretations. It allows to reevaluate historical events, images and texts always from an actual, current (albeit political) point of view. In such a concept, there is naturally no single correct interpretation, and the purpose of the interpretation is not even to discover the original meaning of works and events in their historical meaning. Thus, while the representatives of the Hegelian concept of history knew exactly (or at least believed in it) what meaning should be attributed to individual historical events, postmodernist thinkers, philosophers, historians, and lawyers alike, do not ascribe such authority to themselves and allow for the constant reevaluation of interpretations.

²⁶ VATTIMO, G. and S. ZABALA. *Hermeneutic Communism: From Heidegger to Marx* [online]. 1st ed. New York: Columbia University Press, 2011. 264 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-231-52807-8. Available at: <https://doi.org/10.7312/vatt15802>, also ZABALA, S. *The Remains of Being: Hermeneutic Ontology after Metaphysics* [online]. 1st ed. New York: Columbia University Press, 2009. 178 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-231-52004-1. Available at: <https://doi.org/10.7312/zaba14830>.

²⁷ GALINDO LARA, C. *Hannah Arendt: política, historia, memoria y narración*. 1^a ed. Aguascalientes: Universidad Autónoma de Aguascalientes, 2011, p. 45. ISBN 978-607-8227-05-1.

Conclusions

The reluctance, or even the impossibility, to introduce a uniform binding method in the interpretation (hermeneutics) of law, is usually rationalized by the fact that each case of interpretation is different, special, and in order to achieve discursively accepted goals, one approach may be more appropriate in some cases, and another in other cases. It is only important that the used interpretive method and its outcome is accepted in the given discourse.

Such a discursive approach is currently the one that fulfils also Gombriich's ideal of a hermeneutic compromise between two extremes – absolute knowledge (totality of knowledge) on the one hand and nihilistic relativism on the other. Discursiveness, as the ability to agree on certain starting points and frameworks of mutual communication, does not thereby insist on exclusive one right answer, but at the same time, it is also not about completely isolated and monological views. It is about views accepted in a certain social framework, within a certain discourse, conversation, or dialogue.

Such a compromise between the objective and the subjective approaches to interpretation has its supporters today, for example, in American pragmatism (Richard Rorty)²⁸ or in German pragmatism (Karl Otto Apel).²⁹ This dimension would probably also be the one that Gombriich would have reached if he undertook a substantial revision of the work “Art and Illusion”. It is namely precisely in a discursive context that subjective, psychologically conditioned attitudes are placed in the inter-subjective dimension,³⁰ in the context of a discourse and dialogue, rather than monologue.³¹ The dialogue thereby ensures at least a partial inter-subjective validity of the “interpreter's share” in the interpretive act, while preserving the most of his or her subjective interpretative input.

²⁸ VIŠŇOVSKÝ, E. *Richard Rorty a zrkadlo filozofie*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2015. 355 p. ISBN 978-80-8101-917-3.

²⁹ ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994, p. 231. ISBN 80-7113-111-3.

³⁰ Cf. WALL, J. Moral Meaning Beyond the Good and the Right. In: J. WALL, W. SCHWEIKER and W. D. HALL, eds. *Paul Ricoeur and Contemporary Moral Thought* [online]. 1st ed. New York: Routledge, 2002, p. 48 [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-1-00-306168-7. Available at: <https://doi.org/10.4324/9781003061687-5>.

³¹ BETHKE ELSHTAIN, J. Toleration, Proselytizing, and the Politics of Recognition: The Self Contested. In: R. ABBEY, ed. *Charles Taylor* [online]. 1st ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, pp. 137-138 [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-511-61083-7. Available at: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511610837.006>.

References

- ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994. 292 p. ISBN 80-7113-111-3.
- BARAK, A. *Purposive Interpretation in Law* [online]. 1st ed. Princeton: Princeton University Press, 2005. 423 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-1-4008-4126-4. Available at: <https://doi.org/10.1515/9781400841264>.
- BETHKE ELSHTAIN, J. Toleration, Proselytizing, and the Politics of Recognition: The Self Contested. In: R. ABBEY, ed. *Charles Taylor* [online]. 1st ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, pp. 127-139 [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-511-61083-7. Available at: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511610837.006>.
- BOJDA, M. *Schleiermacherova teorie zprostředkování*. 1. vyd. Praha: Togga, 2015. 288 p. Polemos. ISBN 978-80-7476-099-0.
- DWORKIN, R. *A Matter of Principle* [online]. 1st ed. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1985. 425 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-674-26314-7. Available at: <https://doi.org/10.2307/j.ctv1pncpxk>.
- GADAMER, H.-G. Čo je pravda?. *Filozofia*. 2009, roč. 64, č. 3, pp. 252-261. ISSN 0046-385X.
- GADAMER, H.-G. *Pravda a metoda I: Nárys filozofickej hermeneutiky*. 1. vyd. Praha: Triáda, 2010. 415 p. ISBN 978-80-87256-04-6.
- GALINDO LARA, C. *Hannah Arendt: política, historia, memoria y narración*. 1^a ed. Aguascalientes: Universidad Autónoma de Aguascalientes, 2011. 219 p. ISBN 978-607-8227-05-1.
- GOMBRICH, E. H. *Umění a iluze: Studie o psychologii obrazového znázorňování*. 2. vyd. Praha: Argo, 2019. 385 p. ISBN 978-80-257-3031-7.
- GREGOR, M. Reflexie československého práva v „Demokratech“ Janka Jenského. *Právněhistorické studie* [online]. 2018, roč. 48, č. 2, pp. 57-74 [cit. 2024-09-02]. ISSN 2464-689X. Available at: <https://doi.org/10.14712/2464689x.2018.39>.
- HLOUCH, L. *Teorie a realita právní interpretace*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 348 p. ISBN 978-80-7380-303-2.
- HOLLÄNDER, P. *Priesečníky umenia a práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 159 p. ISBN 978-80-7380-760-3.

- HOLLÄNDER, P. *Zrod a metamorfózy princípov bezrozpornosti a úplnosti práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2022. 176 p. Teoretik. ISBN 978-80-7502-645-3.
- HROCH, J., M. KONEČNÁ and L. HLOUCH. *Proměny hermeneutického myšlení*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. 419 p. ISBN 978-80-7325-231-1.
- KELSEN, H. *Pure Theory of Law* [online]. 1st ed. Berkeley: University of California Press, 1967. 356 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-520-31229-6. Available at: <https://doi.org/10.1525/9780520312296>.
- KESNER, L. Podíl diváka: Pokus o oživení Gombrichova pojmu. In: F. MIKŠ and L. KESNER, eds. *Gombrich: Porozumět umění a jeho dějinám*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2010, pp. 35-58. ISBN 978-80-87029-57-2.
- LALÍKOVÁ, N. Advokát umelcom. Umelec advokátom?. *Bulletin slovenskej advokácie*. 2014, roč. 20, č. 1-2, pp. 39-43. ISSN 1335-1079.
- LALÍKOVÁ, N. Nad prienikmi práva, filozofie a umenia. *Justičná revue*. 2012, roč. 64, č. 12, pp. 1453-1460. ISSN 1335-6461.
- MIKŠ, F. *Gombrich: Tajemství obrazu a jazyk umění: Pozvání k dějinám a teorii umění*. 4. rozšíř. vyd. Brno: Books & Pipes, 2021. 397 p. ISBN 978-80-7485-231-2.
- SOBOTKA, M. Analogie jako institut soukromého práva. In: T. MACHALOVÁ, M. VEČEŘA, J. HARVÁNEK, L. HLOUCH, M. SOBOTKA and T. SOBĚK. *Aktuální otázky metodologie právního myšlení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2014, pp. 212-238. Teoretik. ISBN 978-80-7502-060-4.
- SPAAK, T. Meta-Ethics and Legal Theory: The Case of Gustav Radbruch. *Law and Philosophy* [online]. 2009, vol. 28, no. 3, pp. 261-290 [cit. 2024-09-02]. ISSN 1573-0522. Available at: <https://doi.org/10.1007/s10982-008-9036-8>.
- VATTIMO, G. and S. ZABALA. *Hermeneutic Communism: From Heidegger to Marx* [online]. 1st ed. New York: Columbia University Press, 2011. 264 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-231-52807-8. Available at: <https://doi.org/10.7312/vatt15802>.
- VIŠŇOVSKÝ, E. *Richard Rorty a zrkadlo filozofie*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2015. 355 p. ISBN 978-80-8101-917-3.

- WALL, J. Moral Meaning Beyond the Good and the Right. In: J. WALL, W. SCHWEIKER and W. D. HALL, eds. *Paul Ricoeur and Contemporary Moral Thought* [online]. 1st ed. New York: Routledge, 2002, pp. 47-63 [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-1-00-306168-7. Available at: <https://doi.org/10.4324/9781003061687-5>.
- ZABALA, S. *The Remains of Being: Hermeneutic Ontology after Metaphysics* [online]. 1st ed. New York: Columbia University Press, 2009. 178 p. [cit. 2024-09-02]. ISBN 978-0-231-52004-1. Available at: <https://doi.org/10.7312/zaba14830>.
- ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, K. *Právní interpretace – mezi vysvětlováním a rozuměním*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 284 p. ISBN 978-80-7598-404-3.

Prof. JUDr. PhDr. Tomáš Gábriš, PhD., LL.M., MA

Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic
tomas.gabris@truni.sk
Scopus Author ID: 57196413640
Web of Science ResearcherID: AAE-5492-2019
 <https://orcid.org/0000-0002-6862-2688>

Právní povaha potvrzení A1 o příslušnosti k právním předpisům¹

The Legal Nature of Portable Document A1 on Compliance with Legal Regulations

Martin Štefko

Abstract: *One of the key requirements for the free movement of persons is to ensure the protection of migrants' social rights. Individuals rendering services in different Member States of the European Union shall not lose some or all accrued welfare rights because of their cross-border activities. This paper will demonstrate it with an example of drivers in the transport of goods. Our case is simple. It is about employers who used the essence of the business to maintain a fictitious seat in a low-wage Eastern European Member State, such as the Czech Republic, Latvia or Poland. Portable document A1 has become an important pillar of that coordination and its existence facilitates the freedom of movement. The purpose is to avoid any simultaneous application of national legislative systems which might result in a purposeless increase in the social security contributions of both the worker and the employer.*

Key Words: *Social Security Law; Portable Document A1; Coordination of Social Security Schemes; the European Union; the Czech Republic.*

Abstrakt: *Cílem tohoto příspěvku je analyzovat právní povahu potvrzení o příslušnosti k právním předpisům A1 v mezním případě kamionové přepravy zboží. Jedná se o případ, kdy dceřiná společnost mezinárodního koncernu rekrutuje řidiče v České republice s cílem využít nižší cenu práce a získat tak komparativní výhodu na vnitřním trhu. Potvrzení A1 je nepostradatelnou součástí unijní metody koordinace národních systémů sociálního zabezpečení. Ač se nejedná o rozhodnutí, je právně závazné, a to nejen v domovském státě, ale též v hostitelském státě. Přesto nelze ani v případě potvrzení A1 rezignovat na principy právního státu a je nutno umožnit existenci řízení o určení příslušnosti k sociálnímu a zdravotnímu pojištění.*

Klíčová slova: *Právo sociálního zabezpečení; potvrzení A1; koordinace sociálního zabezpečení; Evropská unie; Česká republika.*

¹ Tento příspěvek vznikl díky finanční podpory poskytnuté v rámci programu Cooperatio.

“One Ring to rule them all, One Ring to find them, One Ring to bring them all and in the darkness bind them.”

The Ring’s inscription,
J. R. R. Tolkien’s *The Lord of the Rings* (1954 – 1955)

Úvod

Česká republika slaví prvních 20 let v rámci Evropské unie. Jedna ze svobod, kterou nepochybně čeští zaměstnavatelé i čeští zaměstnanci využili, je svoboda volného pohybu služeb a svoboda volného pohybu pracovníků. V zájmu ulehčení situace, kdy některé státy se cítily ohroženy vyslanými zaměstnanci, došlo ze strany Administrativní komise² k přípravě formuláře, jež je znám jako potvrzení o příslušnosti k právním předpisům E-101, a posléze A1 (dále souhrnně jako „potvrzení A1“).³ Tyto formuláře byly připraveny nejprve k nařízení č. 3/58⁴ a s účinností k 1. říjnu 1972 k nařízení č. 1408/71 a s účinností od května 2010 k nařízení č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (dále jen „nařízení č. 883/2004“). Toto potvrzení A1 se však též jaksi mimoděk stalo pomyslným prubířským kamenem podstaty a soudržnosti Evropské unie. Kamenem, na němž se třítí snaha podporovat i omezovat volný pohyb služeb. Koordinace sociálního zabezpečení by bez potvrzení A1 byla nemyšlitelná. Hned je však nutno dodat, že koordinace sociálního zabezpečení a s ní potvrzení A1 zůstanou pouze nejlepším ze špatných a neefektivních řešení, jenž v rámci nejen práva sociálního zabezpečení unijní právo nabízí.

Při zjevné nevýhodnosti koordinace sociálního zabezpečení by nemělo být opomenuto, že je to i potvrzení A1, které intuitivně nutí členské státy Evropské unie spolu jednat a hledat konsenzus, a to nejen na úrovni vládních delegací, ale zejména na úrovni národní moci výkonné a soudní. Decentralizace udělování potvrzení A1 vede ke vzniku četných praktických problémů, jež však není možné překonat jednotným metodickým výkladem, ač se mnohdy o to různé instituce Evropské unie snaží. Růz-

² V originále „Administrative Commission on Social Security for Migrant Workers“.

³ V tomto příspěvku odhlížíme od existence ostatních potvrzení či povolení, kterých jsou ovšem desítky. Tak například utrpěl-li zaměstnanec pracovní úraz, pak se v případě žádosti cizí kompetentní instituce vystavuje tzv. strukturovaný elektronický dokument DA002.

⁴ *Regulation No. 3/58 of the Council of 25 September 1958 concerning Social Security for Migrant Workers.* OJ EC 30, 1958-12-16, s. 561-596.

nost v názorech a právních výkladech je podstatou demokracie a možná je i za určitých okolností výhodná v rámci soutěže na vnitřním trhu.

Nicméně, právě v souvislosti s poskytováním služeb v jiném členském státu Evropské unie, smluvním státu Evropského hospodářského společenství a Švýcarsku vystala postupem času praxe, kdy tyto hostitelské státy⁵ namátkově a v některých sektorech ekonomiky i cíleně začaly provádět kontroly, zda vyslaný zaměstnanec disponuje potvrzením o příslušnosti českých předpisů, tedy o krytí systémem českého sociálního zabezpečení. Čím dál více jsou čeští vyslaní zaměstnanci kontrolováni ve státech jako Belgie, Rakousko či Švýcarsko. Cílem tohoto příspěvku je analyzovat právní podstatu potvrzení A1 v kritických situacích, kdy hostitelský stát chce trestat, kdy belgický či jiný trestní soudce vydá evropský zajišťovací příkaz pro neodvedení pojistného na sociální zabezpečení do sociálních fondů hostitelského státu.⁶ Kdy český zaměstnavatel riskuje, že potvrzení A1 vystavené Českou správou sociálního zabezpečení přejedou nástroje trestního práva hostitelského státu. V takových chvílích, kdy řídicí zaměstnanec či statutár je ve vazbě v hostitelském státě, se skutečně testuje, k čemu je vysílajícím zaměstnavateli a vyslanému zaměstnanci potvrzení A1 vystavené kompetentní institucí České republiky.

Pro názornou demonstraci byl vybrán standardizovaný příklad osoby vyslané z České republiky k poskytování služeb do jiného členského státu, typicky Německa, Rakouska či Slovenska.⁷ Jedná se o zaměstnance, který současně vykonává výdělečnou činnost ve dvou a více státech Evropské unie jako řidič mezinárodní kamionové dopravy.⁸ Netřeba dodávat, že v našem případě zaměstnavatel usídlený v České republice využije nižší cenu práce, a tím má i nižší cenu služby, a proto získá ekonomickou

⁵ Za hostitelský stát pro účely tohoto příspěvku považujeme jiný členský stát Evropské unie, smluvní stát Evropského hospodářského společenství a Švýcarsko.

⁶ Autor nenašel v tomto směru žádný článek či studii, která by podrobně analyzovala právní podstatu přenositelného dokumentu A1. Výjimkou je KOLDINSKÁ, K., G. PIKOROVÁ, L. ŠVEC a I. TOMEŠ. *Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 76-77. ISBN 978-80-7400-439-1.

⁷ *Srovnej Case of AFMB e.a. Ltd v. Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank* [2020-07-16]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2020, C-610/18.

⁸ Není tedy agenturním zaměstnancem. Srovnej *Case of „TEAM POWER EUROPE“ EOOD v. Direktor na Teritorialna direksia na Natsionalna agentsia za prihodite – Varna* [2021-06-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2021, C-784/19. Česká republika má vlastní problematický příklad fingované přepravní společnosti například ve vztahu k Irsku.

výhodu na vnitřním trhu Evropské unie. Zaměstnanci pak, pochopitelně, nebudou čeští řidiči, kterých je málo, ale státní příslušníci Moldávie, Bulharska a Rumunska. Zaměstnavatel v České republice bude mít pouze nízký počet administrativního personálu. Ačkoli mezinárodní přeprava je klíčovým odvětvím pro hladké fungování vnitřního trhu Evropské unie, je zřejmé, že vnitrostátní legislativní systémy nejenže obecně vylučují krátká období z některých sociálních dávek (období strávená řidiči na dálnicích členských států), ale mají také problém s tím, že se mezinárodní dopravní koncerny snaží snížit cenu práce zakládáním rekruotačních center ve východní Evropě. Hostitelské státy přitvrdily a organizují stále častější dopravní kontroly. Pokud řidiči kamiónu chybí potvrzení A1,⁹ může to mít nepříjemné důsledky pro něj i pro jeho zaměstnavatele.¹⁰

1 Počet potvrzení A1 udělených v roce 2022

Eurostat pravidelně publikuje data k vydaným potvrzením A1.¹¹ Tato data jsou pak interpretována v několika vědeckých studiích, a to spíše skepticky.¹² Kromě toho existují určitá data k podvodům v sociálním zabezpečení, jež částečně jsou zobecněny a publikovány různými institucemi. Pokud tato data zobecníme, pak lze konstatovat, že existuje dlouhodobý rostoucí trend vystavování potvrzení A1, a tedy potvrzují zvyšující se propojenost ekonomik členských států Evropské unie s pracovní silou jiného členského státu Evropské unie. Pro rok 2022 se jednalo o cca 4,6 mil. potvrzení A1. Jaký počet zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných na základě vystavených potvrzení A1 vycestuje za výkonem práce či poskytováním služeb do jiného členského státu Evropské unie či Evropského hospodářského společenství je ovšem obtížné odhadnout. Stejně je ovšem nutno podotknout, že někteří zaměstnanci a některé osoby samostatně výdělečně činné očividně o potvrzení A1 nežádají, či je nedostanou, a přesto konají práci v jiném členském státě, aniž by bylo

⁹ Srovnej článek L 114-15-1. *Code de la sécurité sociale* [francouzský zákoník sociálního zabezpečení].

¹⁰ Jako například pokuty, zadržení vozidla, povinnost platit pojistné do sociálních fondů, odmítnutí plnit dávky sociálního zabezpečení, a tak dále.

¹¹ Srovnej De WISPELAERE, F., L. de SMEDT a J. PACOLET. *Coordination of Social Security Systems at a Glance: 2023 Statistical Report* [online]. 1st ed. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. 104 s. [cit. 2024-06-21]. ISBN 978-92-68-11802-3. Dostupné z: <https://doi.org/10.2767/000847>.

¹² De WISPELAERE, F., L. de SMEDT a J. PACOLET. *Coordination of Social Security Systems at a Glance: 2023 Statistical Report* [online]. 1st ed. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024, s. 12 [cit. 2024-06-21]. ISBN 978-92-68-11802-3. Dostupné z: <https://doi.org/10.2767/000847>.

vystaveno potvrzení A1 jinou kompetentní institucí, a aniž by v hostitelském státě tyto osoby hradily povinné odvody do místních sociálních fondů.

Z počtu necelých 70 000 vystavených potvrzení A1 ze strany České správy sociálního zabezpečení lze prokázat, že podíl vyslaných zaměstnanců, respektive osob samostatně výdělečně činných byl pouze 11,1 %. Pokud je již zaměstnanec či osoba samostatně výdělečně činná vyslána, pak je hostitelským státem v 1 ze 3 případů Německo a v 1 z cca 10 případů Rakousko či Slovensko. Většina vystavených potvrzení A1 se týká situace, kdy zaměstnanec či osoba samostatně výdělečně činná je současně výdělečně činná ve dvou či více členských státech Evropské unie. Situace je taková, že dokonce členové aktivních záloh konají práci v zahraničí a Armáda České republiky musí čelit situaci, zda lze za člena aktivních záloh platit pojistné cizímu členskému státu Evropské unie.¹³

Dílčím způsobem lze tak uzavřít, že rozhodně není pravda, že by vyslaní zaměstnanci či osoby samostatně výdělečně činné z České republiky měli potenciál rozvrátit sociální systém Belgie, Německa, Rakouska, či snad Francie.

2 Právní povaha potvrzení A1

Předchůdce potvrzení A1 měl kódové označení E-101 a byl jako formulář připraven k provedení nařízení č. 1408/71.¹⁴ Kurčení vzhledu E-101 a dalších formulářů docházelo rozhodnutími Administrativní komise.¹⁵ Potvrzení se měnily, a to jednak z důvodu rozšiřování Evropské unie

¹³ Navzdory článku 11 odst. 3. *Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EC L 166, 2004-04-30, s. 1-123.

¹⁴ Což odkazuje na článek IV. *Regulation (EEC) No. 1408/71 of the Council of 14 June 1971 on the Application of Social Security Schemes to Employed Persons and Their Families Moving within the Community*. OJ EC L 149, 1971-07-05, s. 2-50. *Srovnvej Decision No. 202 of 17 March 2005 on Model Forms Necessary for the Application of Council Regulations (EEC) No. 1408/71 and (EEC) No. 574/72 (E 001, E 101, E 102, E 103, E 104, E 106, E 107, E 108, E 109, E 112, E 115, E 116, E 117, E 118, E 120, E 121, E 123, E 124, E 125, E 126 and E 127)*. OJ EU L 77, 2006-03-15, s. 1-84. Nařízení č. 883/2004 (*Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EC L 166, 2004-04-30, s. 1-123) a nařízení č. 987/2009 (*Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 laying down the Procedure for Implementing Regulation (EC) No. 883/2004 on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EC L 284, 2009-10-30, s. 1-42) zaměnilo E 101 od 1. 5. 2010 potvrzením A1.

¹⁵ Jednalo se o rozhodnutí č. 88, 107, 108 a následně též č. 120, 130 a 164.

(v duchu principu, že vyslaný zaměstnanec a osoba samostatně výdělečně činná dostane potvrzení A1 ve svém jazyce), jednak z důvodu změn osobního a věcného rozsahu působnosti koordinace sociálního zabezpečení. K nahrazení E-101 došlo s účinností nařízení č. 883/2004, a to od 1. května 2010.

2.1 Rozsah aplikace

Potvrzení A1 se vystavují především pro občany Evropské unie. Pokud se jedná o občany třetích států, jsou-li tito ve vysílajícím členském státě legálně a legálně zde též pracují, pak i oni mohou být při dodržení příslušné právní úpravy vysláni k poskytování služeb do jiného členského státu Evropské unie, a i v jejich případě lze žádat o vydání potvrzení A1.¹⁶

Naopak, v rozhodnutí *Grana-Novoa* Soudní dvůr Evropské unie judikoval, že potvrzení A1 se nepoužije v případě smluv o sociálním zabezpečení sjednaných mezi členským státem a jiným nečlenským státem či státy, které nespádají do předmětu úpravy předchůdce nařízení 883/2004.¹⁷ Stejně tak v případě rozhodnutí týkajících se dohody o Rýnu se potvrzení vystavené na základě této dohody nemůže považovat za potvrzení A1, respektive v daném případě E-101.

2.2 Název

U odborné veřejnosti existuje jistá nespokojenost s názvem potvrzení A1, neboť se zdá být tento název nepřipadný. Pokud se jedná o označení „potvrzení“ o příslušnosti k právním předpisům určitého státu, pak u některých forem formulářů ve specifických případech je uvedeno možná vhodnější označení „povolení“.¹⁸ V odborné literatuře se naprosto výji-

¹⁶ Srovnej *Case of Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank v. D. Balandin and Others* [2019-01-24]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2019, C-477/17, bod 44 a násl.

¹⁷ *Case of Maria Grana-Novoa v. Landesversicherungsanstalt Hessen* [1993-08-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1993, C-23/92.

¹⁸ Pochopitelně, v současné době je využíváno více certifikátů, jako například S1 potvrzuje nárok na zdravotní péči pro nároky ve zdravotním pojištění, pokud beneficiet je pojištěn v jiné zemi, než kde bydlí. S2 potvrzení o nároku na plánovanou zdravotní péči v jiné členské zemi Evropské unie nebo Evropského sdružení volného obchodu, S3 potvrzení o nároku na zdravotní péči v zemi, kde jste byli zaměstnání, pro účely nároku na zdravotní péči v případě nezaměstnanosti, U1 potvrzení o získaných dobách pojištění, U2 povolení pro nepřetržitě pobírání dávek v nezaměstnanosti během hledání práce v jiné zemi, a tak dále.

mečně objevuje i „rozhodnutí A1“.¹⁹ Pokud se jedná o slovní označení potvrzení A1, pak Soudní dvůr Evropské unie již judikoval, že o slovech v jedné jazykové mutaci to není a že je třeba v pochybnostech analyzovat všechny jazykové verze, které přichází v úvahu.²⁰ K tomu je nutno doplnit, že nařízení č. 987/2009 používá pro označení potvrzení A1 termín „dokument“. „Dokumentem“ je pak podle článku 1 odst. 1 písm. c) nařízení č. 987/2009 soubor údajů bez ohledu na použitý druh nosiče, které jsou strukturovány takovým způsobem, že je možné je předávat elektronicky, a jejichž předávání je nezbytné, aby základní nařízení a prováděcí nařízení mohly fungovat. Citované nařízení pak řeší pochybnosti o platnosti dokumentů.

I když se koordinační nařízení vyhýbají pojmu „rozhodnutí“, potvrzení A1 určuje příslušnost k určitému systému sociálního zabezpečení, tedy svým způsobem je pravda, že určením příslušnosti například k českému sociálnímu zabezpečení je vlastně určeno, že se aplikuje české právo sociálního zabezpečení. Jedná se tedy stručně a ve zkratce řečeno o název správný, neboť se potvrzuje určení příslušnosti k určitému národnímu právnímu systému sociálního zabezpečení. Celý institut je postaven na unijním právu a jako takový musí být a je vykládán. To, zda taková koncepce je dlouhodobě pro vnitřní trh smysluplná, když mimo koordinaci sociálního zabezpečení zůstala (ne)koordinace daní a když tato daňová suverenita členských států představuje velký problém pro vnitřní trh, je ovšem druhá věc.

2.3 Unijní požadavky na řízení o vydání

Vysílající zaměstnavatel i vysílaná osoba samostatně výdělečně činná jsou povinni splnit oznamovací povinnost vůči kompetentní instituci a včas si požádat o vystavení potvrzení A1. Právním podkladem pro toto určení (nikoliv volbu) jsou články 11 až 16 nařízení č. 883/2004.²¹ Aniž bychom zabíhali do detailů lze obecně konstatovat, že u žádného z povolání není rozhodné právo určeno volbou. Tím může být podle povahy práce a okolností konkrétního případu například stát místa výkonu práce, stát mateřského letiště posádky či u řidičů kamionové přepravy sídlo

¹⁹ KOLDINSKÁ, K., G. PIKOROVÁ, L. ŠVEC a I. TOMEŠ. *Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 76-77. ISBN 978-80-7400-439-1.

²⁰ Srovnej *Case of Marianne Wörsdorfer, née Koschniske, v. Raad van Arbeid* [1979-07-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1979, C-9/79.

²¹ *Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EC L 166, 2004-04-30, s. 1-123.

zaměstnavatele provozujícího mezinárodní dopravu zboží. Právní předpoklady pro vydání potvrzení A1 jsou u některých profesí komplikované, a ne vždy jsou stanoveny pouze v unijních nařízeních, ale též v doporučeních Administrativní komise.

Pokud se jedná o další kritéria uplatňovaná kompetentními institucemi, jež nejsou explicitně zmíněny v primárním unijním právu, pak se jedná o kritérium místa podstatné části ekonomických aktivit, jež se aplikuje na osoby vykonávající výdělečnou činnost ve dvou a více členských státech.²² Námi zvolený příklad se týká řidiče mezinárodní kamionové dopravy zboží. Tato osoba podléhá právním předpisům členského státu, na jehož území má bydliště, pokud v tomto členském státě vykonává podstatnou část své činnosti (alespoň 25 % své mzdy nebo činnosti),²³ nebo pokud nevykonává podstatnou část své činnosti v členském státě, na jehož území má bydliště,²⁴ právním předpisům členského státu, na jehož území se nachází sídlo nebo místo podnikání podniku nebo zaměstnavatele, pokud je zaměstnána u jediného podniku nebo zaměstnavatele. Netřeba dodávat, že kritérium 25 % je poměrně překvapivé, protože matematik by očekával jistě kritérium 51 %. Z hlediska praxe lze doplnit, že Česká správa sociálního zabezpečení nemá jednoznačnou a jednoduchou metodiku, jak těchto 25 % zjišťovat například u řidičů mezinárodní dopravy,²⁵ pilotů či akademiků.

²² Soudní dvůr Evropské unie nazývá toto místo jako pravidlo státu zaměstnání.

²³ První kritérium vyžaduje současné splnění dvou podmínek: bydliště na území členského státu, v němž řidič vykonává podstatnou část své činnosti. Podstatnou částí činnosti se rozumí alespoň 25 % pracovní doby nebo odměny strávené v tomto státě.

²⁴ „Bydlištěm“ se rozumí obvyklé bydliště (článek 11. *Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 laying down the Procedure for Implementing Regulation (EC) No. 883/2004 on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EC L 284, 2009-10-30, s. 1-42). Pro účely tohoto příspěvku předpokládáme, že řidiči nemají bydliště ve státě, kde tráví podstatnou část své pracovní doby jako řidiči zaměstnavatele. Při posuzování „podstatné části činnosti“ řidičů v mezinárodní dopravě se v praxi obecně uznává, že nejvhodnějším kritériem, na němž lze založit rozhodnutí, je pracovní doba. Je však třeba uznat, že rozdělení činnosti mezi dva nebo více členských států nemusí být pro pracovníka v dopravě vždy tak zřejmé jako pro pracovníka ve „standardním“ přeshraničním zaměstnání. Proto může být v takových případech, kdy je obtížné odhadnout pracovní dobu v členském státě bydliště, nezbytné podrobnější zkoumání pracovních režimů pro určení použitelných právních předpisů.

²⁵ Unijní zákonodárce hledal vyvážená odvětvová pravidla pro vysílání, která jsou založena na existenci dostatečné vazby mezi řidičem a poskytovanou přepravní službou a územím hostitelského členského státu. Zatímco mezinárodní přeprava v tranzitu přes území členského státu nepředstavuje situaci vysílání, kombinovaná přeprava ano, pokud povaha služby poskytované během počátečního nebo konečného silničního úseku není úzce spojena s členským státem usazení, pokud je silniční úsek sám o sobě přeshraniční operací.

Dalším souvisejícím problémem jsou tzv. fiktivní sídla. Zjednodušeně řečeno je hraničním ukazatelem u kamionové přepravy zboží umístění (skutečného) sídla zaměstnavatele. U některých zaměstnavatelů je však jejich sídlo fiktivní, když zaměstnavatelova přítomnost je například v České republice prakticky omezena pouze na štítek na vstupních dveřích kanceláře („mosazný štítek“, neboli v angličtině příznačné označení „brass plate“). V daném státě jsou zaměstnanci pouze rekrutováni, je sjednána pracovní smlouva a následně již jedou do jiného státu převzít služební vozidla a zboží přepravují zase v jiných členských státech. Pokud zaměstnavatel řidiče vykonává práci v různých členských státech a v žádném z těchto států, zejména ne v hostitelském státě současně nebydlí a nevykonává činnost v rozsahu 25 %, pak se na sídlo zaměstnavatele řidiče použije pravidlo, že se na něj vztahují právní předpisy členského státu, na jehož území se nachází sídlo nebo místo podnikání podniku nebo zaměstnavatele, pokud nevykonává podstatnou část své činnosti v členském státě, na jehož území má bydliště, pokud je zaměstnán u téhož zaměstnavatele.²⁶

Administrativní komise, a posléze i Soudní dvůr Evropské unie dovodili, že příslušnost zaměstnanců k sociálnímu zabezpečení nemůže být spojena se sídlem společnosti, která nemá skutečné rozhodovací pravomoci umístěné v daném členském státě. Společnost je pak považována za usídlenou v takovém státě, kde má umístěnu skutečnou správu a administrativní podporu (obvykle sídlo centrály koncernu). Přitom je ovšem nutno posuzovat:²⁷

✚ dobu, po kterou je zaměstnavatel usazen v daném členském státě;

Naproti tomu, pokud je přepravní operace během silničního úseku prováděna v hostitelském členském státě nebo jako nestranná mezinárodní přepravní operace, existuje dostatečná vazba na území hostitelského členského státu. Proto by se měla použít pravidla pro vysílání. Pokud řidič vykonává dvoustrannou přepravu z členského státu, v němž je podnik usazen (členský stát sídla), na území jiného členského státu nebo třetí země nebo zpět do členského státu sídla, je povaha služby úzce spojena s členským státem sídla. Naopak, v případě, že řidič vykonává jiné druhy činností, zejména kabotážní přepravu nebo nestrannou mezinárodní přepravu, existuje dostatečná vazba na území hostitelského členského státu.

²⁶ Srovnej článek 14 odst. 5 písm. a). *Regulation (EEC) No. 1408/71 of the Council of 14 June 1971 on the Application of Social Security Schemes to Employed Persons and Their Families Moving within the Community.* OJ EC L 149, 1971-07-05, s. 2-50.

²⁷ Srovnej článek 14(5a). *Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 laying down the Procedure for Implementing Regulation (EC) No. 883/2004 on the Coordination of Social Security Systems.* OJ EC L 284, 2009-10-30, s. 1-42.

- ✚ počet administrativních pracovníků pracujících v té které kanceláři;
- ✚ místo, kde je uzavřena většina smluv se zákaznicí;
- ✚ geografické umístění kanceláře, která určuje politiku a provozní záležitosti zaměstnavatele;
- ✚ místo, kde se realizují hlavní finanční operace zaměstnavatele, včetně bankovníctví;
- ✚ místo určené podle nařízení Evropské unie jako místo odpovědné za správu a vedení záznamů týkajících se regulačních požadavků konkrétního odvětví, v němž zaměstnavatel působí, a
- ✚ místo, kde probíhá nábor zaměstnanců.

U kamionové přepravy se též posuzují rozvrh práce z hlediska geografického působení zaměstnavatele (tj. kolik pracovní doby stráví řidič v domovském státě a kolik v jiném státě), trasy jednotlivých cest a odhadovaný čas cest strávený v jednotlivých státech. Obecně platí, že čím více kritérií je splněno, pak tím méně by měla kompetentní instituce vydat potvrzení. Jak Soudní dvůr Evropské unie dovedil ve věci *DRV Intertrans BV*, naopak, nezvratným důkazem není to, že licence či koncese pro mezinárodní přepravu byla vydána v určitém členském státě.²⁸

Posuzuje-li kompetentní instituce takový případ, pak podle představ Soudního dvora Evropské unie i Administrativní komise by si měla vyžádat všechny tyto podkladové dokumenty. Pokud metoda poměrování délky pracovní doby strávené v jednotlivých členských státech nebude fungovat, pak kompetentní instituce musí aplikovat jiný metodický přístup, a to například posuzování podle pořádaných a obslužených akcí či podle jiných měrných jednotek. Posouzení by mělo být v těchto případech, je-li to možné, založeno na rozvržení pracovní doby převyšující 12-hodinové směny.

Kompetentní instituce aplikuje na jí předestřený skutkový stav nařízení č. 883/2004. Soudní dvůr Evropské unie opakovaně judikoval, že kompetentní instituce musí pečlivě zvážit a posoudit všechny relevantní skutečnosti pro rozhodnutí ve věci, tak, aby potvrzení A1 bylo správné.²⁹

²⁸ *Criminal Proceedings against FU, DRV Intertrans BV (C-410/21), and Verbraeken J. en Zonen BV, PN (C-661/21)* [2023-03-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-410/21 a C-661/21.

²⁹ *Srovnej Case of Format Urządzenia i Montaż Przemysłowe sp. z o.o. v. Zakład Ubezpieczeń Społecznych* [2012-10-04]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2012, C-115/11, bod 45; *Case of Fitzwilliam Executive Search Ltd v. Bestuur van het Landelijk instituut sociale verzekeringen* [2000-02-10]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-202/97, bod 51; a *Case of Barry Banks and Others v. Theatre royal de*

Pro jednotlivé sektory ekonomiky pak, pochopitelně, mohou existovat detailnější pravidla. Tak například směrnice 2020/1057 stanoví zvláštní pravidla pro kamionovou dopravu a podrobněji tak rozpracovává pravidla obsažená ve směrnici 96/71/EC a směrnici č. 2014/67/EU, kdy se vyžaduje vyšší stupeň spojitosti vysílajícího zaměstnavatele se státem sídla, a nikoliv s hostitelským státem.³⁰

Jak opakovaně Soudní dvůr Evropské unie judikoval, je právem hostitelských států očekávat, že kompetentní instituce vysílajících států provedou prošetření případu důkladně. Hostitelské státy rovněž digitalizují své agendy a posilují aplikace, které sledují nesrovnalosti v postavení vyslaných zaměstnanců (příkladem je belgický projekt Osiris) a tyto nesrovnalosti oznamují vysílajícím státům, a to skrze běžné komunikační kanály či nejzávažnější případy též v rámci politických jednání.³¹

Výsledkem šetření ze strany kompetentní instituce je určení příslušnosti k právním předpisům určitého konkrétního státu. Jedná-li se například o vyslaného zaměstnance, pak je v souladu s právní úpravou a judikaturou nutno zjistit, zda zaměstnanec je efektivně řízen zaměstnavatelem usídleným ve vysílajícím státu.³² Soudní dvůr Evropské unie dále poměrně záhy dodal, že výjimka u vyslaného agenturního zaměstnance je odůvodněna pouze tehdy, pokud vysílající zaměstnavatel, agentura práce, podniká obvykle právě na území státu svého sídla.³³ U jiných vyslaných zaměstnanců je pak požadováno, aby vysílající zaměstnavatel měl ve vysílajícím státě skutečné vedení společnosti (jedná se o věc C-73/06 *Planzer Luxembourg*). Sídlo hospodářské činnosti společnosti je tak místo, kde

la Monnaie [2000-03-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-178/97, bod 38.

³⁰ CARRASCOSA BERMEJO, D. a J. MOLINA MILLÁN. The Binding Nature of Posting PDA1 Issued under EU Social Security Coordination Regulations and the Possible Role of National Courts. *ERA Forum* [online]. 2023, vol. 24, no. 1, s. 69-103 [cit. 2024-06-21]. ISSN 1863-9038. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-023-00749-6>.

³¹ Komunikačním kanálem je Social Research and Information Service (Service d'Information et de Recherche Sociale – SIRS).

³² *Case of Bestuur der Sociale Verzekeringsbank v. J. H. van der Vecht* [1967-12-05]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1967, C-19/67, s. 354.

³³ Musí existovat spojení mezi vysílající agenturou práce a vyslanými zaměstnanci, a to tak intenzivní, že vyslaný zaměstnanec musí normálně pracovat v domovském státě u vysílajícího zaměstnavatele. Srovnej *Case of S.A.R.L. Manpower v. Caisse primaire d'assurance maladie de Strasbourg* [1970-12-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1970, C-35/70, bod 16.

jsou přijímána zásadní rozhodnutí týkající se obecného řízení dané společnosti a kde jsou vykonávány funkce její ústřední správy.³⁴

V případě České republiky je kompetentní institucí Česká správa sociálního zabezpečení, která po posouzení skutkového stavu vydá či nevydá potvrzení A1. S ohledem na rostoucí počet vystavovaných potvrzení A1 zaujme, že například Estonsko již tuto agendu nejen digitalizovalo, ale pro tyto účely též nasadilo umělou inteligenci. Je pravda, že formuláře a šablonovitý způsob vystavování potvrzení A1 k tomu vyloženě vybízí.³⁵

Právní status potvrzení A1 je vybudován na judikatuře Soudního dvora Evropské unie a z hlediska platné úpravy pak je shrnut v článku 5 nařízení č. 987/2009.³⁶ Česká správa sociálního zabezpečení podle Soudního dvora Evropské unie pouze ověřuje skutkový stav.³⁷ Pokud se jedná o právní následky spojené s potvrzením A1, pak jsou značné. Postup hostitelského státu je totiž ovládán principem skutečné spolupráce. Hostitelský stát je tak povinen uznat potvrzení A1. Ve věci *A-Rosa* Soudní dvůr Evropské unie vyložil, že vydané potvrzení A1 váže hostitelský stát i v případě, že vyslaný zaměstnanec vykonává činnosti, jež nespadají do věcného rozsahu koordinačních nařízeních.³⁸

Hostitelský stát je tak povinen na zaměstnance či osobu samostatně výdělečně činnou s vydaným potvrzením A1 nahlížet jako na osobu, která je pojištěna v jiném členském státě Evropské unie či Evropského hospodářského společenství a nesmí ji zatížit povinnostmi odvádět pojistné či jiné platby na sociální zabezpečení do svých sociálních fondů. Potvrzení

³⁴ *Case of Planzer Luxembourg Sàrl v. Bundeszentralamt für Steuern* [2007-06-28]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2007, C-73/06.

³⁵ Srovnej JORENS, Y., L. de SMEDT, F. de WISPELAERE a J. PACOLET. *Fraud and Error in the Field of EU Social Security Coordination: Reference Year: 2019* [online]. 1st ed. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021, s. 15 [cit. 2024-06-21]. ISBN 978-92-76-32249-8. Dostupné z: <https://doi.org/10.2767/907070>.

³⁶ Jedná se o *Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 laying down the Procedure for Implementing Regulation (EC) No. 883/2004 on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EC L 284, 2009-10-30, s. 1-42.

³⁷ Srovnej *Criminal Proceedings against FU, DRV Intertrans BV (C-410/21), and Verbraeken J. en Zonen BV, PN (C-661/21)* [2023-03-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-410/21 a C-661/21.

³⁸ Srovnej *Case of A-Rosa Flusssschiff GmbH v. Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales d'Alsace (Urssaf), venant aux droits de l'Urssaf du Bas-Rhin and Sozialversicherungsanstalt des Kantons Graubünden* [2017-04-27]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2017, C-620/15, bod 53.

A1 váže všechny zaměstnavatele daného zaměstnance či osoby samostatně výdělečně činné.³⁹

Kompetentní instituce či další orgány hostitelského státu nemohou vydané potvrzení A1 jiného státu prostě zrušit či k němu nepřihlížet, a to ani v případě, že to zaměstnanec sám či osoba samostatně výdělečně činná sama požaduje. Bezmezná aplikace potvrzení A1 ovšem prosaditelná v reálném světě rovněž není, a tak je možné sledovat citlivý (někdo by řekl až vyloženě chirurgicky přesný) přístup Soudního dvora Evropské unie, který hájí současně striktní závaznost potvrzení A1 při výjimečné nezávaznosti potvrzení A1 v extrémních případech selhání kompetentních institucí státu vydání potvrzení A1.

2.4 Unijní nástroje nápravy

Protože potvrzení A1 se stalo klíčovým nástrojem pro koordinaci systému sociálního zabezpečení, stalo se i terčem nekalých aktivit směřujících přímo k podvodům v odvádění povinných odvodů. Netřeba dodávat, že každý případ padělání potvrzení A1,⁴⁰ či dokonce odhalení sofistikovanějších podvodů, které vydaná potvrzení A1 kryly, jen dále posílil obavy z podvodů v sociálním zabezpečení mezi laickou veřejností. Na vzniklou situaci unijní orgány reagovaly a postupně dotvořily systém opatření, jež by měly být nasazeny k odstranění nedorozumění i úmyslných protiprávních jednání. Opatření byla definována v několika právních dokumentech.⁴¹ Nedostatek kompetencí Evropské unie byl překonán tak, že boj proti podvodům byl prohlášen za integrální součást nařízení č. 883/2004 a je tedy součástí opatření směřujících k provedení tohoto nařízení.

V námi zkoumaném případě se snad nejedná o podvod, ale o důslednou aplikaci kritéria tzv. podstatné části činnosti v domovském státě. Řidiči však nebudou jezdit v České republice, ale budou přepravovat zboží v rámci západní Evropy. Nebudou tak podstatnou část zaměstnání nebo

³⁹ Tedy zaměstnavatele zaměstnance, který může být mimo tyto pracovněprávní vztahy též osobou samostatně výdělečně činnou.

⁴⁰ Srovnej *Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 24. 11. 2021, sp. zn. 59 C 59/2021-91*.

⁴¹ Srovnej rozhodnutí č. H5, v originále *Decision No. H5 of 18 March 2010 concerning Cooperation on Combating Fraud and Error within the Framework of Council Regulation (EC) No. 883/2004 and Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EU C 149, 2010-06-08, s. 5-7.

samostatné výdělečné činnosti konat v domovském státě.⁴² Kompetentní instituce hostitelských států, kde má například sídlo koncern, budou poukazovat na to, že dceřiná společnost usídlená v České republice má zde pouze fiktivní sídlo a, stručně řečeno, jedná se o obcházení uplatňování článku 12 nebo podvodné použití článku 13 nařízení 883/2004,⁴³ protože mezi přemístěnými pracovníky a zaměstnavateli neexistuje žádný přímý vztah, ani nejsou udržovány podstatné činnosti ve vysílajících členských státech a tito zaměstnavatelé pouze zneužívají vysílání nebo přemísťování.⁴⁴

V rámci unijního prostředí se základem těchto opatření stala ještě užší a intenzivnější vzájemná spolupráce kompetentních institucí, jež měla být tím více založena na principech efektivní státní služby, efektivity, aktivní spolupráce, rychlosti reakce a dosažitelnosti.⁴⁵ Prvním opatřením v okamžiku, kdy kompetentní instituce má pochybnosti o vystavených potvrzeních A1, je zahájení intenzivní diskuze mezi kompetentní institucí hostitelského státu a kompetentní institucí státu, který vystavil potvrzení A1.⁴⁶ Jak výslovně stanoví článek 5 odst. 2 nařízení č. 987/2009: „V případě pochybnosti o platnosti dokumentu nebo správnosti skutečností, které jsou podkladem pro údaje v něm uvedené, instituce členského státu, která obdrží dokument, se obrátí na instituci, jež dokument vydala, se žádostí o nezbytná vyjasnění a popřípadě o zrušení uvedeného dokumentu. Vydá-

⁴² Pro určení toho, zda je podstatná část činností vykonávána v členském státě bydliště, se zohledňují určitá orientační kritéria, jako je pracovní doba a výše odměny. U osoby samostatně výdělečně činné obrát, pracovní doba, počet poskytnutých služeb nebo příjem. Podíl nižší než 25 % pak dle výše uvedeného kritéria je v rámci celkového hodnocení ukazatelem toho, že v členském státě bydliště není vykonávána podstatná část činností. Pro stanovení použitelných právních předpisů se zohledňuje situace předpokládaná pro období následujících 12 kalendářních měsíců.

⁴³ Falešné doložení, že se jedná o článek 13, namísto článku 12. *Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EC L 166, 2004-04-30, s. 1-123.

⁴⁴ JORENS, Y., L. de SMEDT, F. de WISPELAERE a J. PACOLET. *Fraud and Error in the Field of EU Social Security Coordination: Reference Year: 2019* [online]. 1st ed. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021, s. 17 [cit. 2024-06-21]. ISBN 978-92-76-32249-8. Dostupné z: <https://doi.org/10.2767/907070>.

⁴⁵ Srovnej rozhodnutí č. A1, v originále *Decision No. A1 of 12 June 2009 concerning the Establishment of a Dialogue and Conciliation Procedure concerning the Validity of Documents, the Determination of the Applicable Legislation and the Provision of Benefits under Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council*. OJ EU C 106, 2010-04-24, s. 1-4.

⁴⁶ Uskutečňuje se skrze systém elektronické výměny informací o sociálním zabezpečení (Electronic Exchange of Social Security Information – EESSI).

vající instituce opětovně zváží důvody pro vydání příslušného dokumentu a případně tento dokument zruší.“

Kompetentní instituce, která dokument vydala, je povinna v případě pochybností věc prošetřit. Pokud kompetentní instituce hostitelského státu není spokojena s prošetřením věci, nedojde-li ke zrušení vydaného potvrzení A1, pak musí využít smírčího řízení u Administrativní komise nebo mediace u Evropského úřadu práce. V českých podmínkách lze v této situaci očekávat jako opatření kontrolu ze strany inspekce práce, územní správy sociálního zabezpečení a v těch nejhorších případech zahájení trestního řízení. Naopak, Česká správa sociálního zabezpečení málokdy sama zahajuje řízení o odebrání potvrzení A1.

Pokud v rámci výměny informací nedojde k odstranění problému, pak musí kompetentní instituce hostitelského státu využít smírčí řízení u Administrativní komise či mediální řízení u Evropského úřadu práce.⁴⁷ Smírčí řízení je vymezeno rozhodnutím Administrativní komise a je zahájováno nótou odeslanou ze strany diplomatického zastoupení hostitelského státu. Do 20 dnů od doručení je případ posouzen a je svoláno první smírčí jednání ve věci.⁴⁸ Četnost takových řízení je, jak již bylo zmíněno, obecně malá,⁴⁹ což samo o sobě svědčí o jisté nejistotě ze strany kompetentních institucí hostitelských států. Základním problémem smírčích a mediálních řízení totiž je, že cílem není závazné vrchnostenské rozhodnutí, jež by spor ukončilo ve prospěch určitého státu. Přesto jak posílená výměna informací, tak smírčí řízení jsou podle Soudního dvora Evropské unie obligatorními předpoklady pro zahájení řízení u Soudního

⁴⁷ Podle článku 76 odst. 6. *Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EC L 166, 2004-04-30, s. 1-123; a článků 5, 6 a 16. *Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 laying down the Procedure for Implementing Regulation (EC) No. 883/2004 on the Coordination of Social Security Systems*. OJ EC L 284, 2009-10-30, s. 1-42.

⁴⁸ Jedná se o rozhodnutí č. 181, v originále *Decision No. 181 of 13 December 2000 concerning the Interpretation of Articles 14(1), 14a(1) and 14b(1) and (2) of Council Regulation (EEC) No. 1408/71 on the Legislation Applicable to Posted Workers and Self-employed Workers Temporarily Working outside the Competent State*. OJ EC L 329, 2001-12-14, s. 73-77.

⁴⁹ Jak dokládají výroční zprávy Evropského úřadu práce a vědecké analytické zprávy. Reports on Social Security Coordination and Intra-EU Labour Mobility. In: *HIVA – Research Institute for Work and Society* [online]. 2024-03-12 [cit. 2024-06-21]. Dostupné z: <https://hiva.kuleuven.be/en/news/newsitems/Reports-on-social-security-coordination-and-intra-eu-labour-mobility-20171212>. Dále srovnej MORSA, M. The European Regulations on Social Security Coordination from the Perspective of the Belgian Authority. *Revue Belge de Sécurité Sociale*. 2019, no. 1, s. 140. ISSN 0035-0834.

dvora Evropské unie.⁵⁰ V rozhodnutí *Altun a ostatní* Soudní dvůr Evropské unie potvrdil, že soudy hostitelských států mohou přezkoumávat pravdivost potvrzení A1 i v případě rozhodnutí Administrativní komise, protože toto rozhodnutí má pouze nezávaznou povahu.⁵¹

V případě, že Administrativní komise není úspěšná ve smírčím řízení a hostitelský stát stále zpochybňuje správnost potvrzení A1, pak je na něm, aby oficiálně požádal komisi o zahájení řízení před Soudním dvorem Evropské unie o porušení unijního práva podle článku 259 Smlouvy o fungování Evropské unie.⁵²

Kromě předestřených tří nástrojů Soudní dvůr Evropské unie uznal, že ve výjimečných případech potvrzení A1 neváže orgány činné v trestním řízení. Soudní dvůr Evropské unie v situaci, kdy kompetentní instituce, která vydala potvrzení A1 (tehdy E-101), nekonala, vyslovil: „*Neprovede-li posledně uvedená instituce takový přezkum v přiměřené lhůtě, musí existovat možnost dovolat se těchto skutečností v rámci soudního řízení a domoci se tak, aby soud členského státu, do něhož byli pracovníci vysláni, k předmětným potvrzením nepřihlížel.*“⁵³ V takové situaci vydané potvrzení A1 stále váže hostitelský stát, a to až do doby, než o této žádosti s konečnou platností rozhodne. „*Za takových okolností nicméně soud členského státu, v němž je práce vykonávána, může v rámci trestního řízení vedeného proti osobám podezřelým z toho, že osvědčení A1 získaly nebo využívaly podvodně, konstatovat, že došlo k podvodu, a v důsledku toho k těmto osvědčením v rámci tohoto řízení nepřihlížet, pokud již uběhla přiměřená doba, aniž vydávající instituce znovu přezkoumala opodstatněnost vydání osvědčení a zaujala stanovisko ke konkrétním důkazům předloženým příslušnou institucí hostitelského členského státu, které nasvědčují tomu, že tato potvrzení byla získána nebo uplatňována podvodem, a případně uvedená osvědčení zrušila nebo odebrala, a dále pokud jsou dodrženy záruky spojené s právem na spravedlivý proces, které musí být těmto osobám při-*

⁵⁰ Tak *Case of A-Rosa Flussschiff GmbH v. Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales d'Alsace (Urssaf), venant aux droits de l'Urssaf du Bas-Rhin and Sozialversicherungsanstalt des Kantons Graubünden* [2017-04-27]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2017, C-620/15, bod 56.

⁵¹ *Case of Bestuur der Sociale Verzekeringsbank v. J. H. van der Vecht* [1967-12-05]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1967, C-19/67, s. 355.

⁵² Srovnej *Case of Barry Banks and Others v. Theatre royal de la Monnaie* [2000-03-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-178/97, bod 44.

⁵³ *Criminal Proceedings against Ömer Altun and Others* [2018-02-06]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2018, C-359/16, bod 55 a bod 43.

znány.⁵⁴ Trestní soud hostitelského státu, který vede takového trestní řízení, však může s konečnou platností rozhodnout o tom, že k takovému podvodu došlo, a od potvrzení A1 odhlédnout pouze, pokud poté, co v případě potřeby přeruší soudní řízení podle vnitrostátního práva, konstatuje, že ačkoliv byl urychleně zahájen dialog a dohodovací řízení upravené v článku 76 odst. 6 nařízení č. 883/2004, instituce, která uvedena osvědčení vydala, neprovedla jejich přezkum a v přiměřené lhůtě nezaujala stanovisko k důkazům předloženým příslušnou institucí hostitelského členského státu, v případě potřeby i tím, že by uvedená osvědčení zrušila nebo odebrala.⁵⁵

2.5 Správní rozhodnutí, ale též osvědčení

Princip garance je základní zásadou českého práva sociálního zabezpečení a znamená, že základní podmínky účasti v systémech sociálního zabezpečení jsou stanoveny zákonem, jak opakovaně dovodil Ústavní soud České republiky. To, že lze za určitých podmínek se od zákona odchýlit, přiznal Nejvyšší správní soud České republiky: „*Procesní pravidla jsou v moderním neosobním, administrativním státě důležitá, neboť při rozhodování velkého množství věcí zajišťují obdobné zacházení s jednotlivci v obdobných případech (§ 2 odst. 4 správního řádu) a předvídatelnost postupu správních úřadů a soudů, a proto nemají být lehkovážně ohýbána. Jsou však situace, kdy je výjimečně třeba dát přednost materiální spravedlnosti před lpěním na procesních pravidlech.*“⁵⁶ Proto lze snad chápat, že potvrzení A1 není považováno za rozhodnutí, i když je pro hostitelský stát závazné. V nesporných případech skutečně není důvod věc protahovat a vést správní řízení o určení příslušnosti k českým předpisům sociálního zabezpečení, když toto nikdo nerozporuje.

Nicméně, jak opakovaně judikoval Soudní dvůr Evropské unie: „*Osvědčení A1 vydané příslušnou institucí některého členského státu váže*

⁵⁴ *Criminal Proceedings against FU, DRV Intertrans BV (C-410/21), and Verbraeken J. en Zonen BV, PN (C-661/21)* [2023-03-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-410/21 a C-661/21.

⁵⁵ *Criminal Proceedings against FU, DRV Intertrans BV (C-410/21), and Verbraeken J. en Zonen BV, PN (C-661/21)* [2023-03-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-410/21 a C-661/21, bod 61; a *Case of Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC) v. Vueling Airlines SA v. Vueling Airlines SA and Jean-Luc Poignant* [2020-04-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2020, C-370/17 a C-37/18, bod 80.

⁵⁶ *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 21. 9. 2017, sp. zn. 2 Ads 302/2017-23.*

nejen instituce členského státu, v němž je činnost vykonávána, ale rovněž soudy tohoto státu.⁵⁷ Pochopitelně, právě v hostitelském státě může vzniknout pochybnost o tom, zda potvrzení A1 bylo vystaveno správně.

To, že potvrzení A1 není rozhodnutím, umožňuje jednak přihlédnout k dalším kritériím, jež nemají oporu v zákoně, jednak též provozovat poměrně problematickou praxi, kdy potvrzení A1 lze vydat i zpětně, a to i na poměrně dlouhé období.⁵⁸

K vydání nového potvrzení A1 může, pochopitelně, dojít zejména v případech, kdy kompetentní instituce vysílajícího státu změní názor a rozhodne o zpětvzetí potvrzení A1, jak se stalo ve věci *Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Toruniu*.⁵⁹ Soudní dvůr Evropské unie pak v této věci vyslovil velmi problematický právní názor: „Instituce vydávající osvědčení A1, která poté, co z úřední povinnosti znovu posoudila skutečnosti, které jsou podkladem pro vydání tohoto osvědčení, zjistí nesprávnost těchto skutečností, může uvedené osvědčení zrušit.“ Tento postup, mimo jiné, odůvodnil tak, že: „Vzhledem k tomu, že osvědčení A1 není konstitu-

⁵⁷ *Srovnaj Criminal Proceedings against FU, DRV Intertrans BV (C-410/21), and Verbraeken J. en Zonen BV, PN (C-661/21)* [2023-03-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-410/21 a C-661/21, bod 45; a dále též *Case of Salzburger Gebietskrankenkasse and Bundesminister für Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz v. Alpenrind GmbH and Others* [2018-09-06]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2018, C-527/16, bod 47.

⁵⁸ Soudní dvůr Evropské unie výslovně uznal, že E-101 může mít zpětný účinek s ohledem na článek 17. *Regulation (EEC) No. 1408/71 of the Council of 14 June 1971 on the Application of Social Security Schemes to Employed Persons and Their Families Moving within the Community*. OJ EC L 149, 1971-07-05, s. 2-50. Srovnaj *Case of Raad van Arbeid v. P. B. Brusse* [1984-05-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1984, C-101/83, body 20 a 21; a *Case of Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening v. Joop van Gestel* [1995-06-29]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1995, C-454/93, bod 29. Srovnaj článku 11 a 11a. *Regulation (EEC) No. 574/72 of the Council of 21 March 1972 fixing the Procedure for Implementing Regulation (EEC) No. 1408/71 on the Application of Social Security Schemes to Employed Persons and Their Families Moving within the Community*. OJ EC L 74, 1972-03-27, s. 1-83. Dále *Case of Barry Banks and Others v. Theatre royal de la Monnaie* [2000-03-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-178/97, body 43, 48, 53 – 54, 57, výroky 2 – 3.

⁵⁹ *Case of Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Toruniu v. TE* [2023-11-16]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-422/22; a LANGLOIS, N. Analysis: “A1 Certificate Withdrawal upon Initiative of the Issuing Institution: What Procedure Applies? (Case C-422/22, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Toruniu)” by Nicolas Langlois. In: *EU Law Live* [online]. 2023-11-20 [cit. 2024-06-21]. ISSN 2695-9585. Dostupné z: <https://eulawlive.com/analysis-a1-certificate-withdrawal-upon-initiative-of-the-issuing-institution-what-procedure-applies-case-c-422-22-zaklad-ubezpieczen-spolecznych-oddzial-w-toruniu-by-nicolas-l/>.

*tivním aktem, ale deklaratorním aktem, nemůže jeho zrušení vést ke ztrátě těchto práv.*⁶⁰

To ovšem neodpovídá běžně zkušenosti. Dojde-li k takové situaci, pak zaměstnavatel či osoba samostatně výdělečně činná jsou povinni zaplatit povinné odvody do nově určeného systému sociálního zabezpečení a skutečnost, že zaplatili povinné odvody do jiného systému sociálního zabezpečení sama o sobě toto nevylučuje a není často ani polehčující okolností. Proto se zdá zdůvodnění poskytnuté Soudním dvorem Evropské unie jako nepřilíš přesvědčivé, když Soudní dvůr Evropské unie konstatuje: „Zprv je totiž třeba připomenout, že vydáním takového osvědčení příslušná instituce členského státu pouze prohlašuje, že dotyčný pracovník podléhá právním předpisům tohoto členského státu (obdobně viz rozsudek ze dne 30. března 2000, *Banks a další*, C-178/97, EU:C:2000:169, bod 53).“ K tomu se dodává, že článek 5 nařízení č. 987/2009 neupravuje žádný postup pro případ, že dříve závazné potvrzení A1 je zrušeno.

Podle národní české úpravy by pro právní kvalifikaci proto v první řadě přicházelo v úvahu ustanovení § 154 správního řádu.⁶¹ Inspirací by mohla být judikatura, která různé instituty, jako například potvrzení o finanční způsobilosti či tzv. překlenovací štítek, za osvědčení prohlásila.⁶² Smysl osvědčení oproti deklaratornímu rozhodnutí ovšem spočívá, mimo jiné, v tom, že

- ✚ se jedná o jeden z podkladů pro rozhodnutí;
- ✚ jediným subjektem, jehož se potvrzení může dotýkat, je žadatel;
- ✚ práva ostatních osob vydáním tohoto potvrzení nemohou být dotčena; a
- ✚ je v zájmu žadatele, aby postup při vydávání potvrzení byl, pokud možno, co nejjednodušší a nejrychlejší.

To ovšem v případě potvrzení A1 pravda není (s výjimkou zájmu na rychlosti a jednoduchosti), protože jednak žadatelů je více (se zaměstnancem jeho zaměstnavatel či zaměstnavatelé), a jednak práva třetích osob mohou být dotčena. Především jsou to práva příbuzných žadatele, ale též práva dalších osob poskytujících žadateli služby (věcné dávky)

⁶⁰ *Case of Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Toruniu v. TE* [2023-11-16]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-422/22, bod 48.

⁶¹ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² Tak *Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2013*, sp. zn. 10 A 77/2011-78; a dále též *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 31. 5. 2010*, sp. zn. 2 Ans 1/2009-71.

v rámci práva sociálního zabezpečení. Pokud by se zaměstnavatel daného zaměstnance nepodřídil a povinné odvody do určeného systému nedopltil (při zpětném určení příslušnosti), hrozí mu veřejnoprávní sankce, které v některých státech mají i povahu trestu.

Máme tak za to, že výklad Soudního dvora Evropské unie představuje v některých případech vlastně politiku usmírování, kdy je snaha ochránit podstatu potvrzení A1, ač by tento institut vadil někdy hostujícími státním, a někdy též státním vysílajícím. Tyto politické kroky však nemohou zastřít skutečnost, že potvrzení A1 doprovází vrchnostenský akt určení příslušnosti k právním předpisům, z něhož vyplývají pro všechny dotčené zásadní právní následky. O vydání potvrzení A1 žádá zaměstnanec, respektive v případě osoby samostatně výdělečně činné tato osoba. Bude-li potvrzení A1 uděleno, pak je jím stvrzeno, že zaměstnanec je v určitém systému sociálního zabezpečení pojištěn a současně se všem jeho zaměstnavatelům určuje, kam mají platit a podle jaké úpravy povinné odvody. Na základě tohoto určení je současně veřejnoprávně určeno, že v jiných systémech sociálního zabezpečení zaměstnanec či osoba samostatně výdělečně činná účastná není.⁶³ Volba práva ze strany zaměstnance, zaměstnavatele či osoby samostatně výdělečně činné zde ovšem *de lege lata* připuštěna není.

Je tedy podle českého práva absolutně vyloučeno, že by takovýmto způsobem bylo možné zasáhnout do práv jednotlivce jinak než veřejnoprávními rozhodnutími. I když je potvrzení A1 institutem unijního práva a je vydáváno na základě unijního nařízení, není možné, aby Česká správa sociálního zabezpečení jako kompetentní instituce uplatňovala státní moc jinak než v souladu se zásadou legality na základě zákona, v jeho mezích a způsobem, který stanoví zákon.⁶⁴ Je-li zde proto spor o účast v pojistných systémech, pak Česká správa sociálního zabezpečení v těchto případech koná ve správním řízení a potvrzení A1 je potvrzením o proběhlém správním řízení a o jeho výsledku. Předmětem tohoto správního řízení je určení příslušnosti k českému systému nemocenského, důchodového a zdravotního pojištění, jakož i určení účasti v dalších subsystémech práva sociálního zabezpečení, jak to odpovídá věcnému a osobnímu rozsahu nařízení č. 883/2004. To, že Česká správa sociálního

⁶³ *Case of Rijksdienst voor Sociale Zekerheid v. Herbosch Kieme NV* [2006-01-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2006, C-2/05, bod 21, a judikatura tam citovaná.

⁶⁴ Článek 2 odst. 3 Ústavy České republiky, článek 2 odst. 2 a článek 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

zabezpečení správní rozhodnutí v těchto případech v písemné podobě nevydává, je sice fakt, není to však správný postup, a to ne v případech, kdy je spor o účast v českém sociálním zabezpečení.

Z hlediska práva sociálního zabezpečení se zde totiž vyloženě nabízí instituty týkající se tzv. sporů o účast na nemocenském a důchodovém pojištění osoby zúčastněné na řízení.⁶⁵ Podstatou těchto sporů je závazné rozhodnout, zda je určitá osoba účastná českého systému sociálního pojištění. V případě nemocenského a důchodového pojištění se jedná o kompetenci územní správy sociálního zabezpečení.⁶⁶ Příznačná je i dikce zákona, který kompetenci rozhodovat ve sporu o účast na pojištění svěřuje územní správě sociálního zabezpečení tehdy, je-li o tom spor. Oporu pro tento výklad lze nalézt jednak v rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, jednak v praxi jiných kompetentních institucí. Tak například ve věci C-410/21 je uvedeno, že slovenská kompetentní instituce o vydání potvrzení A1 rozhodne, a to tak, že se prozatímně ruší. Doslova: „Tato instituce nicméně zdůraznila zaprvé, že až důkazy, které by jí měl předat belgický inspektorát, a výsledek trestního řízení probíhajícího před belgickými soudy jí umožní s konečnou platností určit právní předpisy použitelné na dotčené pracovníky, a zadruhé, že do té doby budou tyto pracovníci nadále podléhat slovenskému systému sociálního zabezpečení a žádné z dotčených osvědčení A1 nebude odebráno s konečnou platností.“⁶⁷

Závěr

Základním cílem otevřené metody koordinace sociálního zabezpečení je předejít dvojímu povinnému pojištění migrujícího zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné, aby tak tyto osoby a případně též jejich zaměstnavatelé nebyli povinni platit předepsaná plnění do sociálních fondů více států a zaměstnanec či osoba samostatně výdělečně činná nevypadly

⁶⁵ Srovnej *Rozhodnutí Okresní správy sociálního zabezpečení Pardubice ze dne 22. 2. 2011, č.j. 46005/110-6312-24.1.2011-1791/4/KD/2*, o tom, že osobě zúčastněné na řízení trvala účast na nemocenském pojištění. *Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 2. 6. 2011, č.j. 46091/010-6212-5.4.2011-21171-7/2-TL*. Rozhodnutí bylo ze strany České správy sociálního zabezpečení potvrzeno tak, že bylo zamítnuto odvolání proti tomuto rozhodnutí.

⁶⁶ Srovnej *Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů*, ustanovení § 84 odst. 2 písm. a) bod 1; a *Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů*, ustanovení § 6 odst. 3 písm. a) bod 1.

⁶⁷ *Criminal Proceedings against FU, DRV Intertrans BV (C-410/21), and Verbraeken J. en Zonen BV, PN (C-661/21)* [2023-03-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-410/21 a C-661/21, bod 27.

ze sociální záchranné sítě pro migraci za prací.⁶⁸ Proto jsou vyslaní zaměstnanci i osoby samostatně výdělečně činné vždy podřízeni jednomu právu sociálního zabezpečení ve smyslu zásady jednoho právního řádu. Tato zásada v kombinaci s tím, že u žádného povolání není *de lege lata* umožněna volba práva sociálního zabezpečení má ovšem též účinky rozdělovací, generující problémy.⁶⁹ Vždy totiž bude určeno jen jedno právo sociálního zabezpečení; jiné systémy jsou automaticky vyloučeny, ač by jejich aplikace na vyslaného zaměstnance či osobu samostatně výdělečně činnou mohla být v daném případě zaměstnancem chtěna, vhodnější, účelnější, či prostě sociálně bezpečnější. Určení jednoho práva sociálního zabezpečení bez ohledu na vůli migrující osoby je pochopitelné s ohledem na snahu snížit administrativní zátěž a záměr poskytnout ekonomice jednoduchá a obecně platná pravidla pro řešení předmětných situací. Do soukolí hraničních určovatelů se ovšem od počátku vetkal záměr hostitelského státu bránit se proti sociálnímu dumpingu, tedy blokovat levnější pracovní sílu, protože tato by mohla mít negativní důsledky na jeho sociální smír. Nástroj k posílení vnitřního trhu se tak stal zátěží, jež může mít fatální dopady na konkrétního neopatrného zaměstnavatele či osobu samostatně výdělečně činnou. Je nutno dodat, že koordinace se netýká daňové suverenity členských států, která sama o sobě je jednou z největších překážek koordinace sociálního zabezpečení.

Odpovědi na praktické aplikační problémy spojené s koordinací systémů sociálního zabezpečení bylo posilování unijní byrokracie (vytvořením Administrativní komise)⁷⁰ a tlak na vyšší formalizaci celého systému. Ukázalo se, že migrující pracovníci potřebují doklad potvrzující nárok na dávky a služby ze sociálního zabezpečení, kontrolující orgány pak potře-

⁶⁸ Srovnej *Case of Bestuur der Sociale Verzekeringsbank v. J. H. van der Vecht* [1967-12-05]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1967, C-19/67.

⁶⁹ Srovnej *Case of Bestuur der Sociale Verzekeringsbank v. J. H. van der Vecht* [1967-12-05]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1967, C-19/67; *Case of Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank v. M. G. J. Kits van Heijningen* [1990-05-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1990, C-2/89, bod 12; *Case of Calle Grenzshop Andresen GmbH & Co. KG v. Allgemeine Ortskrankenkasse für den Kreis Schleswig-Flensburg* [1995-01-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1995, C-425/93, bod 9; *Case of P. J. Huijbrechts v. Commissie voor de behandeling van administratieve geschillen ingevolge artikel 41 der Algemene Bijstandswet in de provincie Noord-Brabant* [1997-03-13]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1997, C-131/95, bod 17; a *Case of Anne Kuusijärvi v. Riksförsäkringsverket* [1998-06-11]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1998, C-275/96, bod 28.

⁷⁰ Hlava III, kapitola 8, články 43 a 44. *Regulation No. 3/58 of the Council of 25 September 1958 concerning Social Security for Migrant Workers*. OJ EC 30, 1958-12-16, s. 561-596.

bují nástroje pro správný dohled, aby nedocházelo ke zneužívání dávek sociálního zabezpečení.

A tak vzniklo potvrzení A1 jako důležitý pilíř svobodného pohybu osob,⁷¹ jako viditelný důkaz funkčnosti myšlenky koordinace sociálního zabezpečení.⁷² Kdyby jej nebylo, pak by nepochybně členské státy měly tendenci vystavovat vlastní rozhodnutí, jimiž by bylo určeno, že migrující pracovník je pojištěn právě v tom kterém státě, a tak by se stávalo, že dva členské státy by rozhodly o příslušnosti migrujícího pracovníka do svých systémů práva sociálního zabezpečení a mohlo by dojít k pozitivním i negativním kompetenčním konfliktům.⁷³ Jak opakovaně dovodil Soudní dvůr Evropské unie a posléze to převzaly též unijní koordinační nařízení,⁷⁴ potvrzení A1 je závazné pro instituci, která jej vydala, stejně tak váže orgány hostitelského státu. I soudy hostitelského státu jsou potvrzením A1 vázány. Právní závaznost však neznamená, že by nemohla být potvrzení A1 vystavena omylem, věcně nesprávně anebo, jistě v minimu případů, jako nástroj zlé vůle ke zlevnění pracovní síly a obcházení úpravy sociálního zabezpečení v hostitelském státě.

Hostitelský stát je proto oprávněn přezkoumat potvrzení A1; musí však k tomu primárně využít informační nástroje připravené v rámci unijního práva. Nejedná-li se o chybu či padělané potvrzení A1 a vydávající kompetentní instituce potvrzení A1 nezruší,⁷⁵ pak musí zahájit smířčí či mediační řízení s kompetentní institucí státu, který potvrzení A1 vydal. I když hostitelský stát zahájí a povede trestní řízení, nemůže příslušný trestní soudce ignorovat vydané potvrzení A1, ale musí přerušit soudní řízení podle vnitrostátního práva a urychleně zahájit dialog a dohodovací

⁷¹ Directive (EU) 2020/1057 of the European Parliament and of the Council of 15 July 2020 laying down Specific Rules with Respect to Directive 96/71/EC and Directive 2014/67/EU for Posting Drivers in the Road Transport Sector and amending Directive 2006/22/EC as regards Enforcement Requirements and Regulation (EU) No. 1024/2012. OJ EU L 249, 2020-07-31, s. 49-65, preambule bod 22.

⁷² Case of *Bestuur der Sociale Verzekeringsbank v. J. H. van der Vecht* [1967-12-05]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1967, C-19/67, s. 354.

⁷³ Case of *Barry Banks and Others v. Theatre royal de la Monnaie* [2000-03-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-178/97, bod 41 (Case of *Fitzwilliam Executive Search Ltd v. Bestuur van het Landelijk instituut sociale verzekeringen* [2000-02-10]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-202/97, bod 54).

⁷⁴ Case of *Barry Banks and Others v. Theatre royal de la Monnaie* [2000-03-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-178/97, bod 41.

⁷⁵ Case of *Fitzwilliam Executive Search Ltd v. Bestuur van het Landelijk instituut sociale verzekeringen* [2000-02-10]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-202/97.

řízení upravené v článku 76 odst. 6 nařízení č. 883/2004. Ani v případě potvrzení A1 totiž není jeho akceptace podmíněna zásadou reciprocity.⁷⁶

Potvrzení A1 není rozhodnutím, současně je však v České republice a jistě i v ostatních členských státech nemyslitelné, že by o tak důležité skutečnosti, v jakém systému sociálního zabezpečení je zaměstnanec či osoba samostatně výdělečně činná zajištěna proti sociálním událostem, mohlo být nerozhodnuto či rozhodnuto tak, aniž by musely být respektovány principy právního státu. Proto lze o určení příslušnosti k sociálnímu a zdravotnímu pojištění vést příslušná správní řízení či k jejich vedení donutit orgány sociálního zabezpečení nástroji právního státu. Protože potvrzení A1 může být zrušeno kompetentní institucí, která jej vystavila, měl by žadatel i jeho případný zaměstnavatel mít toto na paměti. Jelikož s vydáním potvrzení A1 jsou spojeny zásadní právní účinky, je vhodné podle okolností konkrétního případu v rizikovějších či právně nepřehledných případech zvážit, zda nežádat Českou správu sociálního zabezpečení jako kompetentní instituci o vydání rozhodnutí o určení příslušnosti k nemocenskému a důchodovému pojištění, jak umožňují české národní předpisy. Právní moc takovýchto správních rozhodnutí bude jistě žadatel a případně i jeho zaměstnavatel adekvátně chráněn i pro případ, že by vůči němu bylo zahájeno v hostitelském státě trestní řízení pro protiprávní neodvedení pojistného do sociálních fondů.

U řidiče mezinárodní dopravy by jistě bylo nejlepším řešením, aby byl podřízen jednomu unifikovanému právu sociálního zabezpečení.⁷⁷ Proto existuje též systém kvót Evropské konference ministrů dopravy, který je jedním z hlavních nástrojů upravujících přístup řidičů z třetích zemí na vnitřní trh Unie. Otevřená metoda koordinace systému sociálního zabezpečení tak není nejlepším možným způsobem řešení úpravy sociálního zabezpečení v rámci Evropské unie; s přihlédnutím k politickým realii je však jistě druhým nejlepším řešením.

⁷⁶ Srovnej *Case of European Commission v. Kingdom of Belgium* [2018-07-11]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2018, C-356/15, bod 106; a dále *Case of Commission of the European Communities v. Republic of Finland* [2009-11-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2009, C-118/07, bod 48, a tam citovaná judikatura.

⁷⁷ Jak ostatně požadovala francouzská delegace při vyjednávání pravidel otevřené koordinace. Srovnej MORSA, M. The European Regulations on Social Security Coordination from the Perspective of the Belgian Authority. *Revue Belge de Sécurité Sociale*. 2019, no. 1, s. 140. ISSN 0035-0834.

Seznam bibliografických odkazů

- CARRASCOSA BERMEJO, D. a J. MOLINA MILLÁN. The Binding Nature of Posting PDA1 Issued under EU Social Security Coordination Regulations and the Possible Role of National Courts. *ERA Forum* [online]. 2023, vol. 24, no. 1, s. 69-103 [cit. 2024-06-21]. ISSN 1863-9038. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s12027-023-00749-6>.
- Case of „TEAM POWER EUROPE“ EOOD v. Direktor na Teritorialna direktoria na Natsionalna agentsia za prihodite – Varna* [2021-06-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2021, C-784/19.
- Case of AFMB e.a. Ltd v. Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank* [2020-07-16]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2020, C-610/18.
- Case of Anne Kuusijärvi v. Riksförsäkringsverket* [1998-06-11]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1998, C-275/96.
- Case of A-Rosa Flussschiff GmbH v. Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales d'Alsace (Urssaf), venant aux droits de l'Urssaf du Bas-Rhin and Sozialversicherungsanstalt des Kantons Graubünden* [2017-04-27]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2017, C-620/15.
- Case of Barry Banks and Others v. Theatre royal de la Monnaie* [2000-03-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-178/97.
- Case of Bestuur der Sociale Verzekeringsbank v. J. H. van der Vecht* [1967-12-05]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1967, C-19/67.
- Case of Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank v. M. G. J. Kits van Heijningen* [1990-05-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1990, C-2/89.
- Case of Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC) v. Vueling Airlines SA v. Vueling Airlines SA and Jean-Luc Poignant* [2020-04-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2020, C-370/17 a C-37/18.
- Case of Calle Grenzshop Andresen GmbH & Co. KG v. Allgemeine Ortskrankenkasse für den Kreis Schleswig-Flensburg* [1995-01-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1995, C-425/93.

- Case of Commission of the European Communities v. Republic of Finland* [2009-11-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2009, C-118/07.
- Case of European Commission v. Kingdom of Belgium* [2018-07-11]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2018, C-356/15.
- Case of Fitzwilliam Executive Search Ltd v. Bestuur van het Landelijk instituut sociale verzekeringen* [2000-02-10]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2000, C-202/97.
- Case of Format Urządzenia i Montaż Przemysłowe sp. z o.o. v. Zakład Ubezpieczeń Społecznych* [2012-10-04]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2012, C-115/11.
- Case of Maria Grana-Novoa v. Landesversicherungsanstalt Hessen* [1993-08-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1993, C-23/92.
- Case of Marianne Wörsdorfer, née Koschniske, v. Raad van Arbeid* [1979-07-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1979, C-9/79.
- Case of P. J. Huijbrechts v. Commissie voor de behandeling van administratieve geschillen ingevolge artikel 41 der Algemene Bijstandswet in de provincie Noord-Brabant* [1997-03-13]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1997, C-131/95.
- Case of Planzer Luxembourg Sàrl v. Bundeszentralamt für Steuern* [2007-06-28]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2007, C-73/06.
- Case of Raad van Arbeid v. P. B. Brusse* [1984-05-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1984, C-101/83.
- Case of Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank v. D. Balandin and Others* [2019-01-24]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2019, C-477/17.
- Case of Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening v. Joop van Gestel* [1995-06-29]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1995, C-454/93.

- Case of Rijkdienst voor Sociale Zekerheid v. Herbosch Kiere NV* [2006-01-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2006, C-2/05.
- Case of S.A.R.L. Manpower v. Caisse primaire d'assurance maladie de Strasbourg* [1970-12-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 1970, C-35/70.
- Case of Salzburger Gebietskrankenkasse and Bundesminister für Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz v. Alpenrind GmbH and Others* [2018-09-06]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2018, C-527/16.
- Case of Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Toruniu v. TE* [2023-11-16]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-422/22.
- Code de la sécurité sociale* [francouzský zákoník sociálního zabezpečení].
- Criminal Proceedings against FU, DRV Intertrans BV (C-410/21), and Verbraeken J. en Zonen BV, PN (C-661/21)* [2023-03-02]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-410/21 a C-661/21.
- Criminal Proceedings against Ömer Altun and Others* [2018-02-06]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2018, C-359/16.
- De WISPELAERE, F., L. de SMEDT a J. PACOLET. *Coordination of Social Security Systems at a Glance: 2023 Statistical Report* [online]. 1st ed. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. 104 s. [cit. 2024-06-21]. ISBN 978-92-68-11802-3. Dostupné z: <https://doi.org/10.2767/000847>.
- Decision No. 181 of 13 December 2000 concerning the Interpretation of Articles 14(1), 14a(1) and 14b(1) and (2) of Council Regulation (EEC) No. 1408/71 on the Legislation Applicable to Posted Workers and Self-employed Workers Temporarily Working outside the Competent State.* OJ EC L 329, 2001-12-14, s. 73-77.
- Decision No. 202 of 17 March 2005 on Model Forms Necessary for the Application of Council Regulations (EEC) No. 1408/71 and (EEC) No. 574/72 (E 001, E 101, E 102, E 103, E 104, E 106, E 107, E 108, E 109, E 112, E 115, E 116, E 117, E 118, E 120, E 121, E 123, E 124, E 125, E 126 and E 127).* OJ EU L 77, 2006-03-15, s. 1-84.

Decision No. A1 of 12 June 2009 concerning the Establishment of a Dialogue and Conciliation Procedure concerning the Validity of Documents, the Determination of the Applicable Legislation and the Provision of Benefits under Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council. OJ EU C 106, 2010-04-24, s. 1-4.

Decision No. H5 of 18 March 2010 concerning Cooperation on Combating Fraud and Error within the Framework of Council Regulation (EC) No. 883/2004 and Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council on the Coordination of Social Security Systems. OJ EU C 149, 2010-06-08, s. 5-7.

Directive (EU) 2020/1057 of the European Parliament and of the Council of 15 July 2020 laying down Specific Rules with Respect to Directive 96/71/EC and Directive 2014/67/EU for Posting Drivers in the Road Transport Sector and amending Directive 2006/22/EC as regards Enforcement Requirements and Regulation (EU) No. 1024/2012. OJ EU L 249, 2020-07-31, s. 49-65.

Directive 96/71/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 1996 concerning the Posting of Workers in the Framework of the Provision of Services. OJ EC L 18, 1997-01-21, s. 1-6.

Directive 2014/67/EU of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 on the Enforcement of Directive 96/71/EC concerning the Posting of Workers in the Framework of the Provision of Services and amending Regulation (EU) No. 1024/2012 on Administrative Cooperation through the Internal Market Information System ('the IMI Regulation'). OJ EU L 159, 2014-05-28, s. 11-31.

JORENS, Y., L. de SMEDT, F. de WISPELAERE a J. PACOLET. *Fraud and Error in the Field of EU Social Security Coordination: Reference Year: 2019* [online]. 1st ed. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. 40 s. [cit. 2024-06-21]. ISBN 978-92-76-32249-8. Dostupné z: <https://doi.org/10.2767/907070>.

KOLDINSKÁ, K., G. PIKOROVÁ, L. ŠVEC a I. TOMĚŠ. *Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 229 s. ISBN 978-80-7400-439-1.

LANGLOIS, N. Analysis: "A1 Certificate Withdrawal upon Initiative of the Issuing Institution: What Procedure Applies? (Case C-422/22, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Toruniu)" by Nicolas Langlois. In: *EU Law Live* [online]. 2023-11-20 [cit. 2024-06-21]. ISSN 2695-

9585. Dostupné z: <https://eulawlive.com/analysis-a1-certificate-withdrawal-upon-initiative-of-the-issuing-institution-what-procedure-applies-case-c-422-22-zaklad-ubezpeczen-spolecznych-oddzial-w-toruniu-by-nicolas-l/>.

Listina základních práv a svobod.

MORSA, M. The European Regulations on Social Security Coordination from the Perspective of the Belgian Authority. *Revue Belge de Sécurité Sociale*. 2019, no. 1, s. 139-157. ISSN 0035-0834.

Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems. OJ EC L 166, 2004-04-30, s. 1-123.

Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 laying down the Procedure for Implementing Regulation (EC) No. 883/2004 on the Coordination of Social Security Systems. OJ EC L 284, 2009-10-30, s. 1-42.

Regulation (EEC) No. 1408/71 of the Council of 14 June 1971 on the Application of Social Security Schemes to Employed Persons and Their Families Moving within the Community. OJ EC L 149, 1971-07-05, s. 2-50.

Regulation (EEC) No. 574/72 of the Council of 21 March 1972 fixing the Procedure for Implementing Regulation (EEC) No. 1408/71 on the Application of Social Security Schemes to Employed Persons and Their Families Moving within the Community. OJ EC L 74, 1972-03-27, s. 1-83.

Regulation No. 3/58 of the Council of 25 September 1958 concerning Social Security for Migrant Workers. OJ EC 30, 1958-12-16, s. 561-596.

Reports on Social Security Coordination and Intra-EU Labour Mobility. In: *HIVA – Research Institute for Work and Society* [online]. 2024-03-12 [cit. 2024-06-21]. Dostupné z: <https://hiva.kuleuven.be/en/news/newsitems/Reports-on-social-security-coordination-and-intra-EU-labour-mobility-20171212>.

Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 2. 6. 2011, č.j. 46091/010-6212-5.4.2011-21171-7/2-TL.

Rozhodnutí Okresní správy sociálního zabezpečení Pardubice ze dne 22. 2. 2011, č.j. 46005/110-6312-24.1.2011-1791/4/KD/2.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. 4. 2013, sp. zn. 10 A 77/2011-78.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 31. 5. 2010, sp. zn. 2 Ans 1/2009-71.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 21. 9. 2017, sp. zn. 2 Ads 302/2017-23.

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 24. 11. 2021, sp. zn. 59 C 59/2021-91.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D., DSc.

Právnická fakulta
Univerzita Karlova v Praze
Náměstí Curieových 901/7
116 40 Praha 1
Česká republika
stefkom@prf.cuni.cz

 <https://orcid.org/0000-0003-1060-6682>

The Principle of Adversarial System in Canon Law and Polish Law – Outline of the Issues¹

Maciej Andrzejewski

Abstract: *This paper attempts to describe the meaning and role of the adversarial system principle in the canon law against the background of the Polish law. The eponymous issue of the adversarial system was analysed using a comparative legal method, which makes it possible to identify similarities and differences found in the two legal orders, as well as to determine the priorities and principles that guide the Polish and ecclesiastical legislators at the stage of creating and applying the law. The restoration of the principle of the adversarial system in the system of the canon law is expected to lead to an assessment of the level of procedural warranties of the parties, and further provide a stimulus for a detailed study of eponymous issues.*

Key Words: *Canon Law; Polish Law; Principle of Adversarial System; Church; Poland.*

Introduction

The essence of the adversarial system is expressed in the conduct of the dispute by the parties, seeking a favourable settlement within the limits strictly determined by law. It is necessary to determine to what extent the canonical process meets the conditions of the adversarial system, and to what extent it provides for derogations in favour of inquisitorialism of the proceedings. The restoration of the adversarial system in the canon law system will lead to an assessment of the level of procedural warranties of the parties, for one of the consequences of the adversarial system is the equality of litigants. This equality of the parties is supposed to arise not only from comparable access to the evidentiary proceedings, but also from access to information about the subject matter of the trial, or the necessary minimum of availability, that is, influence over the course and outcome of the trial. A party who is aware of the real impact on the con-

¹ The paper is an outcome of the research project No. UMO-2017/25/N/HS5/02554, funded by the National Science Centre.

duct and resolution of the dispute, at the same time identifies with and accepts the judgement rendered. In this way, not only a dispute of a procedural nature is resolved, but also on a social level. In the description of the adversarial system, the key place is to assess to what extent this principle leads to knowledge of reality and a fair decision. Thus, it is a question of how the litigation is conducted, the role and function of the various litigants and the adjudicating authority. The position of the dispute resolution authority in a trial is of momentous importance, as it can determine the effectiveness of the adversarial system.

The issue of the adversarial system will be analysed using the comparative law method. This method is increasingly used by researchers in the canon law and secular law, the research is carried out on the example of specific institutions, most often within marriage law.² In ecclesiastical procedural law there are also attempts to take a comparative look at selected procedural institutions for example, the effects of the declaration of presumed death in the canon law and the effects of being declared dead in the Polish family law³ were examined, the right to a fair trial in both legal orders was analysed,⁴ and civil trial and *iudicium*⁵ were compared. In contrast, no comparative legal research has yet been conducted on the validity of the adversarial system in the ecclesiastical procedural law system against the background of the Polish court procedures. The chosen method makes it possible to point out the similarities and differences found in the two legal orders, as well as to identify the priorities

² See, for example JĘDREJEK, G. Regulacja instytucji małżeństwa w prawie kanonicznym i świeckim. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. 2008, vol. 70, nr 2, pp. 47-63. ISSN 0035-9629; and KASPRZYK, P. Separacja małżonków – instytucja funkcjonująca w polskim prawie rodzinnym i w prawie kanonicznym. *Ius Matrimoniale* [online]. 2003, vol. 14, nr 8, pp. 87-118 [cit. 2024-08-14]. ISSN 2353-8120. Available at: [https://doi.org/10.21697/im.2003.8\(14\).06](https://doi.org/10.21697/im.2003.8(14).06).

³ GRESZATA-TELUSIEWICZ, M. and P. TELUSIEWICZ. Skutki deklaracji domniemanej śmierci w prawie kanonicznym a skutki uznania za zmarłego w polskim prawie rodzinnym: Studium prawno-porównawcze. In: W. IREK, red. *Vir Ecclesiae deditus: Księga dla uczczenia Księdza Profesora Edwarda Góreckiego*. 1. wyd. Wrocław: Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, 2011, pp. 91-100. ISBN 978-83-7454-163-3.

⁴ ORŁOWSKA, Z. Znaczenie prawa do rzetelnego procesu sądowego w prawie państwowym i w prawie Kościoła katolickiego. In: R. SZTYCHMILER and J. KRZYWKOWSKA, red. *Problemy z sądową ochroną praw człowieka: Tom I*. 1. wyd. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Prawa i Administracji, 2012, pp. 219-227. ISBN 978-83-62383-14-6.

⁵ GRESZATA, M. *Iudicium cum principiis: Kodeksowa weryfikacja wybranych zasad procesowych w kanonicznych sprawach o nieważność małżeństwa*. 1. wyd. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2008, pp. 173-193. ISBN 978-83-257-0018-8.

and principles guiding the Polish and the Church legislatures at the stage of creating and applying the law. The specificity of the canon law showing its ecclesial rooting means that the Church has the law as a community of faith, hope and love, this theological rooting of the canon law is the basic element that distinguishes the legal order in the Church from the state law. When examining procedural rules in the canon law, it is, therefore, necessary to take into account their ecclesial nature.

The collection of experiences from the Polish court procedures, which provide for the adversarial system to apply to a certain extent in civil procedure, criminal trial and judicial-administrative proceedings, is intended as a counterpoint to the analysis of the adversarial system in the canonical court procedures. Due to the complexity of the research issue, it is impossible to discuss at the same time the validity of the adversarial system in the canonical litigation and in some special trials, primarily in matrimonial trials against the background of the Polish civil procedure, in the canonical criminal trial against the background of the Polish criminal procedure, and in the canonical litigation against the background of the Polish administrative court proceedings. Therefore, the present discussion will focus on fundamental questions regarding the meaning and role of the principle under consideration in each of the legal orders analysed.

1 The meaning and role of the adversarial system in the system of the canonical procedural law

The precise norms of procedural law are intended to be a warranty for the protection of the rights of the faithful, as well as the public good, and lead to the discovery of objective truth, which in all canonical trials must be “the foundation, mother and law of justice,” so that the most fundamental rights of the faithful are not violated and injustice is not committed by severely insulting Christ in the person of one’s neighbour or violating the public good.⁶

The literature on the subject points out that, in addition to the legal norms themselves, of fundamental importance for the community of believers are certain groups of overarching rules that define not only the immediate purpose of the norm itself, but also the further purposes of the entire set of norms, or the entire section of law, and are called princi-

⁶ GROCHOLEWSKI, Z. *Zmiany w kanonicznym prawie procesowym. Kościół i Prawo*. 1990, nr 7, p. 91. ISSN 0208-7928.

ples of law. These principles of law can either be explicitly written by the legislator into the content of a given group of norms, or such a principle must be interpreted from special provisions, but in either case they provide an interpretative key for the application of the remaining norms.⁷

The Church, being the People of God and carrying out God's plan of salvation, is at the same time a human community, so *iudicium*, or the judicial route, was chosen to resolve disputes as the most perfect form of conflict resolution in the Church. Therefore, the canon law, adhering to the efforts of resolving doubts in a judicial manner in order to preserve the completeness of structures, procedures and rules, creates a system of ecclesiastical procedural law. This is important because the judgements of church tribunals are issued in God's Name, which supersedes their conformity to God's design.⁸ The canonical *iudicium* is made up of structural elements (i.e., the parties, the judge, the subject matter of the dispute and procedural norms) and procedural elements (i.e., the preliminary procedure, the procedure for determining the subject matter of the dispute, the procedure for proof, the procedure for discussing the case, the procedure for sentencing and the procedure for challenging the judgement). The procedural rules oscillate around the structural and procedural elements that make up the *iudicium* giving them a procedural rhythm and functioning within the *iudicium*.⁹

The analysis of the issue of procedural rules should begin with a reminder of the fundamental study entitled *Kościelny proces ustny*, in which Andrzej Dzięga analysed the oral process in the Vatican Code, the oral process in the law of the Eastern Churches and the oral process in the law of the Latin Church and also proposed *de lege ferenda* postulates through the primacy of five principles, i.e.: the principle of directness; the principle of concentration; the principle of the living word; the principle

⁷ DZIĘGA, A. Zasada poszukiwania prawdy obiektywnej w procesie kanonicznym. In: A. DZIĘGA, M. GRESZATA and P. TELUSIEWICZ, red. *Prawo rodzinne: Materiały i studia: Tom IV*. 1. wyd. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2007, pp. 169-170. Kościelne prawo procesowe. ISBN 978-83-7300-791-8.

⁸ GRESZATA-TELUSIEWICZ, M. System kanonicznego prawa procesowego. *Człowiek – Rodzina – Prawo*. 2012, nr 1, p. 10. ISSN 2299-0283.

⁹ GRESZATA, M. *Iudicium cum principiis: Kodeksowa weryfikacja wybranych zasad procesowych w kanonicznych sprawach o nieważność małżeństwa*. 1. wyd. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2008, p. 216. ISBN 978-83-257-0018-8.

of identity of persons and the principle of indisputability of pre-statutory judgements.¹⁰

Zenon Grocholewski introduced the concept of “inspiring principles of Book VII of the Code of the Canon Law” to the canonical process, which included fundamental principles (i.e.: the centrality of the judicial authority of the Pope and the diocesan bishop; the centrality of the concept of moral certainty; the preference for non-judicial solutions) and inspiring principles of great importance (i.e.: the essential uniformity of procedural law; the joint exercise of judicial authority at the level of the particular Churches; a procedure that is clear, short, simple and at the same time secure; the centrality of the ordinary litigation process; a procedure that is essentially written; a process that is public to the parties and secret to others).¹¹

A classification of procedural principles was made by Marta Greszata-Telusiewicz with regard to the formation and conduct of the *iudicium*, dividing them into three groups: principles necessarily present in the actions of all participants in the *iudicium* (the principle of the search for objective truth; the principle of respect for the right of defence), technical principles (the principles of written and oral forms; the principles of secrecy and publicity; the principles of privacy and audience, and the principles of inquisitiveness and disposition), and principles that define the rights and obligations of trial participants with regard to the structure of the *iudicium* (principles relating to the judge, i.e.: responsibility of the presiding judge and collegiality; principles relating to the subject matter of the litigation, i.e., litiscontestatio and litispending; principles relating to adjudication, i.e., appellate jurisdiction, the effectiveness of two concurring judicial rulings, the unchallengeability of decrees and pre-state judgements; and principles relating to the parties, i.e., equality, bilateralism and adversarial litigation).¹²

The problems of the adversarial system have so far been described in a fragmentary way. There is a lack of studies devoted to a comparative

¹⁰ DZIĘGA, A. *Kościelny proces ustny*. 1. wyd. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 1992. 234 p. ISBN 83-228-0286-2.

¹¹ GROCHOLEWSKI, Z. *Zasady inspirujące Księgę VII „de processibus” KPK. Ius Matrimoniale* [online]. 1999, vol. 10, nr 4, pp. 153-180 [cit. 2024-08-14]. ISSN 2353-8120. Available at: [https://doi.org/10.21697/im.1999.4\(10\).08](https://doi.org/10.21697/im.1999.4(10).08).

¹² GRESZATA, M. *Iudicium cum principiis: Kodeksowa weryfikacja wybranych zasad procesowych w kanonicznych sprawach o nieważność małżeństwa*. 1. wyd. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2008, pp. 216-217. ISBN 978-83-257-0018-8.

presentation of the principle of the adversarial system in the canon law and the Polish law, despite the fact that more and more often the sphere of the two orders: the state and the canon law are merging, if only on the grounds of adjudication of the invalidity of marriage after a prior divorce in civil law. Therefore, a fundamental issue for the ongoing research on the adversarial system is the very discussion of it in relation to all the separate forms of the canonical process, which has not been done so far. To be analysed is also the question of whether the adversarial system exists in the canonical criminal trial, whether it is understood in a similar way as in matrimonial trials, and what is the extent of the impact of this principle in these proceedings. A similar question would also have to be asked regarding the canonical litigation.

The issue of the scope of the adversarial system is of vital importance for any procedural system. This principle determines the model of the trial, on its formation depends the position of the trial authority and the scope of the rights of the parties, in particular at the stage of taking evidence, and, therefore, the formation of the factual basis of the court decision. The impact of the adversarial system is also a lively subject of debate among the legal community in the state law, which seeks in this principle an antidote to the length of proceedings and inefficiency of certain institutions, a strengthening of the parties' procedural warranties, or a dialectical way of arriving at the truth in a trial.

Of fundamental importance from the point of view of the subject of this study is to determine how the adversarial system is regulated and implemented in the canon law against the background of secular law legislation in Poland. First of all, it is necessary to determine whether the adversarial system in the canonical process can be spoken of as a principle, i.e. an idea that sets the appropriate direction for the application and interpretation of legal norms. In this sense, it is necessary to answer the question of whether the adversarial system is an important directive for regulating the most important issues of the canonical process, whether it has a knotty significance on determining the model of ecclesiastical court proceedings, whether it contains a certain normative, social and ecclesiological content.

The litigation process is a basic type of the canonical trial, so without presenting the scope of the adversarial system in this process, it will not be possible to talk about the scope of its validity in special trials primarily in matrimonial trials, nor in the canonical criminal trial, which is fun-

damentally different from the litigation process due to the subject matter and frequency of its conduct in ecclesiastical courts, so it is important to determine the scope of the adversarial system in the staging stages of these proceedings such as preliminary investigation and the instructional and decision-making phase of the trial. The dogmatic analysis of the scope of the adversarial system in dispute-administrative proceedings requires a separate study. The canon law provides for the possibility of appealing against an act of administrative authority or to a superior through a hierarchical recourse or complaint to an administrative tribunal, this power to choose the judicial route at the level of the particular churches has been limited. The possibility of filing a complaint with an administrative tribunal has been made conditional on the decision of a country's bishops' conference, and the establishment of such a tribunal is only optional. In Poland, a diocesan administrative act can be challenged in the first instance by a hierarchical recourse filed with the appropriate congregation of the Roman Curia, and only in the second instance is it possible to challenge the act to the Apostolic Signatura by appeal. Therefore, it is necessary to examine whether the adversarial system exists in the canonical dispute-administrative process and what is the extent of its impact.

Two aspects of the adversarial system in the annulment process can be pointed out, the first aspect concerns the opposing claims of the Church and the spouses on the marriage, since on the one hand there are the spouses challenging their marriage, and on the other the Church standing on the side of the legal presumption of the validity of the marriage.¹³ The second aspect of the principle in question, boils down to the filing and defence of are opposing theses by both litigants, the opposability of claims is, from a formal point of view, a necessary element for the structure of the entire process, since it is impossible to speak of adversarial proceedings when the two theses filed in the process do not oppose each other.¹⁴

¹³ GRESZATA, M. Problem kontradiktoryjności w kanonicznym postępowaniu o nieważność małżeństwa. In: A. DZIĘGA and M. WRÓBEL, red. *Materiały i studia: Tom III*. 1. wyd. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2003, p. 253. Kościelne prawo procesowe. ISBN 83-7300-271-5.

¹⁴ GRESZATA, M. *Iudicium cum principiis: Kodeksowa weryfikacja wybranych zasad procesowych w kanonicznych sprawach o nieważność małżeństwa*. 1. wyd. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2008, p. 254. ISBN 978-83-257-0018-8.

Adversarial system in the canonical system of procedural principles belongs to the group of principles organizing the *iudicium* and shows close ties with the participation of such parties as: defender of the matrimonial tie, ombudsman of justice, lawyer, attorney, *defensor*, *procurator speciales*, *stabilis patronus*, *patronus*, *curator*, *tutor*, *legitimus repraesentantus personarum iuridicarum* and *administrator personarum iuridicarum*. The multifaceted nature of the adversarial system in the canonical process results in the expression of this principle implicitly in the code norms, while its effectiveness is felt in all stages of the *iudicium*. This principle has a fundamental impact on the course of the *iudicium*, both in theoretical and practical aspects. The practical aspect arises from the activity of the participants in the canonical process with regard to the subject of the dispute and the judge. The theoretical aspect reduces the principle of the adversarial system to a guiding thought, providing the basis for the creation of specific and detailed norms in which rights and obligations are implemented in the various stages of the *iudicium*.¹⁵

2 The meaning and role of the adversarial system in the Polish law

When considering the place and position of the adversarial system in the system of procedural principles of criminal, civil and administrative court procedure, it is first necessary to consider the status of each principle within the procedure. The thesis that the role and place of the principles of law is not the same in the different fields of law does not need to be substantiated, while the phenomenon of the principles of the criminal process is that the principles of the criminal process determine its most important features, i.e. the construction and model of the process; the way of arriving at the final findings and the position and scope of warranties of the participants in the proceedings.¹⁶

An attempt to comprehensively present the adversarial system, taking into account all the elements that make up the principle in question, was made by Piotr Hofmański, who proposes to understand this principle as “a directive to organize the trial in such a way that it takes place in the form of a dispute of equal parties before an impartial and objective court.

¹⁵ GRESZATA-TELUSIEWICZ, M. Zasada kontrydiktoryjności (Przewodnik po kanonicznych zasadach procesowych – część II). *Człowiek – Rodzina – Prawo*. 2014, nr 2, p. 13. ISSN 2299-0283.

¹⁶ WILIŃSKI, P. Rozdział 2 Doniesłość zasad w procesie karnym. In: P. WILIŃSKI, red. *Zasady procesu karnego: Tom III*. 1. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2014, pp. 87-89. System prawa karnego procesowego. ISBN 978-83-278-0256-9.

This directive is directed both to the legislator, who first of all must decide whether the trial is to take an adversarial (is a dispute between the parties) or an inquisitorial (investigative) form, and to the court, which is the body that conducts the trial in its adversarial phase, to which it prescribes equal treatment of the parties, also in the sense of creating equal opportunities to exercise their procedural rights in such a way that they can realistically litigate the subject matter of the trial".¹⁷ It should be noted that this principle has become known in the literature as the supreme principle of the criminal trial,¹⁸ i.e. one that is of nodal importance to the trial, carries a certain ideological and social content, directly concerns the trial, and has a directive character.¹⁹ One should share the opinion of Andrzej Murzynowski that the proper functioning of the complaint-adversarial model of criminal trial should be a matter of common interest for all participants in the proceedings regardless of their function in it. Such shaping of the model of criminal trial, on the one hand, is able to guarantee the rights of the individual under the basic principles of a democratic and fair trial, and on the other hand can ensure the realization of the objectives of the trial, which are the discovery of the material truth and the issuance of a fair judgement.²⁰

The adversarial system principle in civil procedure means that the parties to the proceedings present evidence in support of their claims, while the court decides the case solely on the basis of that evidence, which was conducted at the request of a party.²¹ With regard to the position of the parties and the court, it is emphasized that the court is only obliged to analyse the evidence presented by the parties and make a de-

¹⁷ HOFMAŃSKI, P. Rozdział 21 Zasada kontradiktoryjności. In: P. WILIŃSKI, red. *Zasady procesu karnego: Tom III*. 1. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2014, p. 649. System prawa karnego procesowego. ISBN 978-83-278-0256-9.

¹⁸ WILIŃSKI, P. Rozdział 6 Naczelne (podstawowe) zasady procesu karnego. In: P. WILIŃSKI, red. *Zasady procesu karnego: Tom III*. 1. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2014, p. 149. System prawa karnego procesowego. ISBN 978-83-278-0256-9.

¹⁹ For a detailed discussion of the conditions that a principle must meet in order to be considered supreme see WALTOŚ, S. *Naczelne zasady procesu karnego*. 1. wyd. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1999, pp. 5-6. ISBN 83-219-0772-5.

²⁰ MURZYŃOWSKI, A. Znaczenie zasady skargowości i kontradiktoryjności w działalności sądów w świetle przepisów nowego kodeksu postępowania karnego. In: T. NOWAK, red. *Nowe prawo karne procesowe: Zagadnienia wybrane: Księga ku czci Profesora Wiesława Daszkiewicza*. 1. wyd. Poznań: Biuro Usługowo-Handlowe „Printer”, 1999, p. 110. ISBN 83-86254-30-0.

²¹ ZIELIŃSKI, A. *Postępowanie cywilne: Kompendium*. 15. wyd. Warszawa: C. H. Beck, 2016, p. 26. ISBN 978-83-255-8515-0.

cision on this basis.²² In civil proceedings, in addition to the guiding principles of the aspect of justice, there are other guiding principles of this procedure, which include the adversarial nature of the proceedings.²³ The validity of this principle in civil litigation is the result of the abandonment in 1996 – 2000 of the principle of inquisitorial proceedings, which was not insignificantly influenced by the ongoing social, political and political changes.²⁴

Subjecting the activities of public administration to judicial review is based on the assumption that only an adversarial process provides a chance to equalize the situation of parties with disputed interests. No one needs to be persuaded that there is an imbalance between the public interest and the private interest, which is caused by the weight and scope of the interacting rights and obligations of the state and the individual, while the proceedings before the court are supposed to be “the highest warrant for the harmony of these interests, subordinated equally to the idea of legality”.²⁵ In administrative court procedure, “adversarial is such a procedure in which the accumulation of procedural material depends on the activity of the parties, and the court, in examining the validity of their reasons, is limited only to the facts and evidence they have presented”. The adversarial nature is equated with the complaint nature of the proceedings, which implies the possibility of initiating these proceedings only by an entity that seeks judicial protection due to its own interest.²⁶ In administrative court procedure, the adversarial system is one of the principles that expresses the “spirit and essence” of the proceedings before administrative courts, it is referred to as the basic principle of administrative court proceedings.²⁷ In administrative court procedure, the

²² JODŁOWSKI, J. and W. SIEDLECKI. *Postępowanie cywilne: Część ogólna*. 1. wyd. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1958, p. 144.

²³ JODŁOWSKI, J., Z. RESICH, J. LAPIERRE, T. MISIUK-JODŁOWSKA and K. WEITZ. *Postępowanie cywilne*. 6. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2009, p. 142. ISBN 978-83-7620-260-0.

²⁴ KNOPPEK, K. *Postępowanie cywilne*. 4. wyd. Warszawa: Wolters Kluwer, 2015, p. 117. ISBN 978-83-264-9280-8.

²⁵ SUWAJ, R. Sądowa kontrola działań administracji publicznej jako przejaw judycjalizacji postępowania administracyjnego. *Studia Prawnoustrojowe*. 2009, nr 9, p. 200. ISSN 1644-0412.

²⁶ WOŚ, T., H. KNYSIAK-MOLCZYK and M. ROMAŃSKA. *Postępowanie sądowoadministracyjne*. 6. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2013, pp. 116-117. ISBN 978-83-278-0075-6.

²⁷ BOJANOWSKI, E., Z. CIEŚLAK and J. LANG. *Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi*. 5. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2013, pp. 219-220. ISBN 978-83-7806-352-0.

adversarial system principle is equated with the principle of complaint, and the proceedings take a formally adversarial form.²⁸

Summarizing the analysis on the validity of the adversarial system in the civil trial, in the context of the earlier analysis of this principle in the criminal trial, it is reasonable to ask whether the adversarial system in each procedure means the same thing. In the literature on the subject, Dobrosława Szumiło-Kulczycka pointed out that the adversarial system in a criminal trial is something quite different from the adversarial system in a civil trial, this is particularly evident in the context of the principle of truth.²⁹

Conclusions

The noticeable gap in the doctrine of the canonical procedural law regarding the adversarial system principle requires comparative discussion in the canon law and the Polish law due to the following circumstances. The issue of the scope of the adversarial system principle is of significant importance both for the science of the Polish procedural law and the doctrine of the canon law, as well as for the practice of justice in both legal orders. This principle determines the model of the trial, so on the extent of its formation depends the position of the body conducting the trial, the scope of the powers of the parties, in particular at the stage of taking evidence, and therefore the formation of the factual basis of the court decision. The impact of the adversarial system on the trial model is also a lively subject of debate, as this principle seeks an antidote to the length of proceedings and inefficiency of certain institutions, or the strengthening of the parties' procedural warranties.

The restoration of the adversarial system principle in the canon law system will lead to an assessment of the level of procedural warranties of the parties, for one of the consequences of the adversarial system principle is the equality of litigants. This equality of the parties is supposed to arise not only from comparable access to the evidentiary proceedings, but also from access to information about the subject matter of the trial, or the necessary minimum of availability, that is, influence over the

²⁸ WOŚ, T., H. KNYSIAK-MOLCZYK and M. ROMAŃSKA. *Postępowanie sądownoadministracyjne*. 6. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2013, pp. 116-117. ISBN 978-83-278-0075-6.

²⁹ SZUMIŁO-KULCZYCKA, D. Głos w dyskusji. In: P. WILIŃSKI, red. *Kontradukcyjność w polskim procesie karnym*. 1. wyd. Warszawa: Wolter Kluwer, 2013, p. 103. ISBN 978-83-264-4541-5.

course and outcome of the trial. A party who is aware of the real impact on the conduct and resolution of the dispute, at the same time identifies with and accepts the judgement rendered. In this way, not only a dispute of a procedural nature is resolved, but also on a social level.

In the description of the adversarial system, the key place is to assess to what extent this principle leads to knowledge of reality and a fair decision. Thus, it is a question of how the litigation is conducted, the role and function of the various litigants and the adjudicating authority. The position of the dispute resolution authority in a trial is of momentous importance, as it can determine the effectiveness of the adversarial system principle. A detailed analysis of the issue of the adversarial system principle in both legal orders will allow us to identify the existing regulation and identify recommended directions for change in areas where the adversarial deficit does not support the parties' procedural warranties and does not contribute to the efficiency of the proceedings.

References

- BOJANOWSKI, E., Z. CIEŚLAK and J. LANG. *Postępowanie administracyjne i postępowanie przed sądami administracyjnymi*. 5. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2013. 298 p. ISBN 978-83-7806-352-0.
- DZIĘGA, A. *Kościelny proces ustny*. 1. wyd. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 1992. 234 p. ISBN 83-228-0286-2.
- DZIĘGA, A. Zasada poszukiwania prawdy obiektywnej w procesie kanonicznym. In: A. DZIĘGA, M. GRESZATA and P. TELUSIEWICZ, red. *Prawo rodzinne: Materiały i studia: Tom IV*. 1. wyd. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2007, pp. 169-188. Kościelne prawo procesowe. ISBN 978-83-7300-791-8.
- GRESZATA, M. *Iudicium cum principiis: Kodeksowa weryfikacja wybranych zasad procesowych w kanonicznych sprawach o nieważność małżeństwa*. 1. wyd. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2008. 415 p. ISBN 978-83-257-0018-8.
- GRESZATA, M. Problem kontrydiktoryjności w kanonicznym postępowaniu o nieważność małżeństwa. In: A. DZIĘGA and M. WRÓBEL, red. *Materiały i studia: Tom III*. 1. wyd. Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, 2003, pp. 239-258. Kościelne prawo procesowe. ISBN 83-7300-271-5.

- GRESZATA-TELUSIEWICZ, M. and P. TELUSIEWICZ. Skutki deklaracji domniemanej śmierci w prawie kanonicznym a skutki uznania za zmarłego w polskim prawie rodzinnym: Studium prawno-porównawcze. In: W. IREK, red. *Vir Ecclesiae deditus: Księga dla uczczenia Księdza Profesora Edwarda Góreckiego*. 1. wyd. Wrocław: Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, 2011, pp. 91-100. ISBN 978-83-7454-163-3.
- GRESZATA-TELUSIEWICZ, M. System kanonicznego prawa procesowego. *Człowiek – Rodzina – Prawo*. 2012, nr 1, pp. 10-11. ISSN 2299-0283.
- GRESZATA-TELUSIEWICZ, M. Zasada kontradyktryjności (Przewodnik po kanonicznych zasadach procesowych – część II). *Człowiek – Rodzina – Prawo*. 2014, nr 2, pp. 13-17. ISSN 2299-0283.
- GROCHOLEWSKI, Z. Zasady inspirujące Księgę VII „de processibus” KPK. *Ius Matrimoniale* [online]. 1999, vol. 10, nr 4, pp. 153-180 [cit. 2024-08-14]. ISSN 2353-8120. Available at: [https://doi.org/10.21697/im.1999.4\(10\).08](https://doi.org/10.21697/im.1999.4(10).08).
- GROCHOLEWSKI, Z. Zmiany w kanonicznym prawie procesowym. *Kościół i Prawo*. 1990, nr 7, pp. 91-117. ISSN 0208-7928.
- HOFMAŃSKI, P. Rozdział 21 Zasada kontradyktryjności. In: P. WILIŃSKI, red. *Zasady procesu karnego: Tom III*. 1. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2014. 1817 p. System prawa karnego procesowego. ISBN 978-83-278-0256-9.
- JĘDREJEK, G. Regulacja instytucji małżeństwa w prawie kanonicznym i świeckim. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. 2008, vol. 70, nr 2, pp. 47-63. ISSN 0035-9629.
- JODŁOWSKI, J. and W. SIEDLECKI. *Postępowanie cywilne: Część ogólna*. 1. wyd. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1958. 440 p.
- JODŁOWSKI, J., Z. RESICH, J. LAPIERRE, T. MISIUK-JODŁOWSKA and K. WEITZ. *Postępowanie cywilne*. 6. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2009. 597 p. ISBN 978-83-7620-260-0.
- KASPRZYK, P. Separacja małżonków – instytucja funkcjonująca w polskim prawie rodzinnym i w prawie kanonicznym. *Ius Matrimoniale* [online]. 2003, vol. 14, nr 8, pp. 87-118 [cit. 2024-08-14]. ISSN 2353-8120. Available at: [https://doi.org/10.21697/im.2003.8\(14\).06](https://doi.org/10.21697/im.2003.8(14).06).

- KNOPPEK, K. *Postępowanie cywilne*. 4. wyd. Warszawa: Wolters Kluwer, 2015. 559 p. ISBN 978-83-264-9280-8.
- MURZYNOWSKI, A. Znaczenie zasady skargowości i kontradiktoryjności w działalności sądów w świetle przepisów nowego kodeksu postępowania karnego. In: T. NOWAK, red. *Nowe prawo karne procesowe: Zagadnienia wybrane: Księga ku czci Profesora Wiesława Daszkiewicza*. 1. wyd. Poznań: Biuro Usługowo-Handlowe „Printer”, 1999, pp. 93-110. ISBN 83-86254-30-0.
- ORŁOWSKA, Z. Znaczenie prawa do rzetelnego procesu sądowego w prawie państwowym i w prawie Kościoła katolickiego. In: R. SZTYCHMILER and J. KRZYWKOWSKA, red. *Problemy z sądową ochroną praw człowieka: Tom I*. 1. wyd. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Prawa i Administracji, 2012, pp. 219-227. ISBN 978-83-62383-14-6.
- SUWAJ, R. Sądowa kontrola działań administracji publicznej jako przejaw judycjalizacji postępowania administracyjnego. *Studia Prawnoustrojowe*. 2009, nr 9, pp. 199-214. ISSN 1644-0412.
- SZUMIŁO-KULCZYCKA, D. Głos w dyskusji. In: P. WILIŃSKI, red. *Kontradiktoryjność w polskim procesie karnym*. 1. wyd. Warszawa: Wolter Kluwer, 2013, pp. 102-104. ISBN 978-83-264-4541-5.
- WALTOŚ, S. *Naczelné zasady procesu karnego*. 1. wyd. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1999. 164 p. ISBN 83-219-0772-5.
- WILIŃSKI, P. Rozdział 2 Doniosłość zasad w procesie karnym. In: P. WILIŃSKI, red. *Zasady procesu karnego: Tom III*. 1. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2014. 1817 p. System prawa karnego procesowego. ISBN 978-83-278-0256-9.
- WILIŃSKI, P. Rozdział 6 Naczelné (podstawowe) zasady procesu karnego. In: P. WILIŃSKI, red. *Zasady procesu karnego: Tom III*. 1. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2014. 1817 p. System prawa karnego procesowego. ISBN 978-83-278-0256-9.
- WOŚ, T., H. KNYSIAK-MOLCZYK and M. ROMAŃSKA. *Postępowanie sądowniczo-administracyjne*. 6. wyd. Warszawa: LexisNexis, 2013. 391 p. ISBN 978-83-278-0075-6.
- ZIELIŃSKI, A. *Postępowanie cywilne: Kompendium*. 15. wyd. Warszawa: C. H. Beck, 2016. 463 p. ISBN 978-83-255-8515-0.

Maciej Andrzejewski, Ph.D.

Faculty of Social Sciences
University of Natural Sciences and Humanities in Siedlce
Żytnia 39
08-110 Siedlce
Poland

maciej.andrzejewski@uws.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0001-8440-2426>

**Dávky na bydlení v systému
práva sociálního zabezpečení České republiky
a jejich ústavní a unijní aspekty**

**Housing Benefits in the System
of Social Security Law of the Czech Republic
and Their Constitutional and European Union Aspects**

Gabriela Halířová

Abstract: *The paper deals with housing benefits from the perspective of view of their enshrining in the system of the Czech social security law. It points out their anchoring in two different types of social security, the problematic aspects arising from this and the mutual relationship of benefits. Also, the paper deals with whether the entitlement to housing benefits can be subsumed under the social rights guaranteed by the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, and whether persons migrating within the European Union are entitled to housing benefits too.*

Key Words: *Social Security Law; Housing Benefits; State Social Support; Material Need Assistance; Housing Allowance; Additional Housing Benefit; Charter of Fundamental Rights and Freedoms; European Union Law; the Czech Republic.*

Abstrakt: *Příspěvek se věnuje dávkám na bydlení z pohledu jejich zakotvení v systému českého práva sociálního zabezpečení. Poukazuje na jejich zakotvení ve dvou různých druzích sociálního zabezpečení, problematické aspekty z toho plynoucí a vzájemný vztah dávek. Dále se zabývá tím, zda lze nárok dávky na bydlení podřadit pod sociální práva zajištěná Listinou základních práv a svobod, a zda mají na dávky na bydlení nárok i osoby migrující v rámci Evropské unie.*

Klíčová slova: *Právo sociálního zabezpečení; dávky na bydlení; státní sociální podpora; pomoc v hmotné nouzi; příspěvek na bydlení; doplatek na bydlení; Listina základních práv a svobod; právo Evropské unie; Česká republika.*

Úvod

Dávky na bydlení jsou dávkami, které kryjí sociální události představující nízké či nedostatečné příjmy nepostačující domácnostem na úhradu nákladů spojených s bydlením. V mezinárodním kontextu jsou obvykle součástí druhého nebo třetího pilíře sociálního zabezpečení, státního zaopatření (státní sociální podpory) a sociální pomoci, které označujeme za nepojistné sociální systémy;¹ jde proto o tzv. nepojistné sociální dávky. K pilířům, druhům nebo také (sub)systémům sociálního zabezpečení podrobněji viz například Kristina Koldinská,² Zdeňka Gregorová³ nebo Zuzana Macková.⁴

Nepojistné se nazývají proto, že se na ně nelze připravit předem účastí na pojištění a odkladem finančních prostředků, platbou pojistného, což jsou i elementární podmínky budoucího nároku na dávky v rámci prvního pilíře – sociálního pojištění, jenž je tak založen na zásadě zásluhovosti. Naopak, pro další dva pilíře je typická zásada sociální potřebsnosti založená na zabezpečovacím principu, nepodmíněná finančním přispíváním do systému jako podmínky nároku. Nepojistné dávky jsou financovány především ze státního rozpočtu, redistribucí daní z příjmu, a kromě sociální potřebsnosti je tak pro jejich financování stěžejní sociální solidarita ve společnosti.

Nepojistné sociální dávky patří k významným nástrojům sociální politiky, a to specifickou rolí, kterou plní v životech svých příjemců. Jsou rovněž častým politickým tématem a předmětem diskusí zejména v rámci předvolebních kampaní či v období vleklých krizí. Jejich význam je tak zejména společenský a politologický než makroekonomický.⁵

¹ Nepojistné sociální systémy usilují o přiměřené vyrovnání rozdílů v sociální situaci a postavení jednotlivců i skupin, které vznikají v důsledku rozdílné úspěšnosti lidí na trhu práce, v důsledku rozdílných schopností lidí, jako důsledek různých hendikepů. Viz Lucie Vránová v CHVÁTALOVÁ, I. et al. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 183. ISBN 978-80-7380-374-2.

² KOLDINSKÁ, K. et al. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 145-150. Academia Iuris. ISBN 978-80-7400-902-0.

³ GREGOROVÁ, Z., M. GALVAS, J. KOMENDOVÁ, J. STRÁNSKÝ a J. ČERNÁ. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2018, s. 38-43. Učebnice Právnické fakulty MU, sv. č. 538. ISBN 978-80-210-8842-9.

⁴ MACKOVÁ, Z. *Právo sociálního zabezpečení: Všeobecná část*. 2. aktualiz. a preprac. vyd. Šamorín: Heuréka, 2017, s. 84-95. ISBN 978-80-8173-048-1.

⁵ Srovnej PRŮŠA, L., P. VÍŠEK a R. JAHODA. *Alchymie nepojistných sociálních dávek*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 103-104. ISBN 978-80-7478-528-3.

V České republice jsou hlavními dávkami, prostřednictvím nichž stát přispívá domácnostem a rodinám na úhradu nákladů spojených s bydlením, příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení. Příspěvek na bydlení jako dávka druhého pilíře, státní sociální podpory, cílí na hmotnou pomoc domácnostem, užívajícím vlastnickou či nájemní formu bydlení, s úhradou nákladů na bydlení, pokud jejich výše přesáhne 30 % příjmu domácností. Doplatek na bydlení je dávkou třetího pilíře, konkrétně pomoci v hmotné nouzi. Je určen domácnostem s nulovými nebo velmi nízkými příjmy, obecně doplňuje příspěvek na bydlení, ale je možné jej poskytovat i při jiných formách bydlení než standardních.

1 Státní sociální podpora

Státní zaopatření jako druhý pilíř představuje v České republice systém státní sociální podpory, který byl do právního řádu zaveden zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o státní sociální podpoře“) s účinností od 1. 10. 1995. Základním znakem odlišujícím tento druh sociálního zabezpečení od ostatních dvou je *státní* zabezpečení, tedy, že přímo stát poskytuje státní dávky ze státního rozpočtu. Stát si vybírá okruh osob, jež hodlá podpořit, a situace, které právně kvalifikuje jako sociální události a které chce krýt státními dávkami. Sociální skupinou, na niž jsou zaměřeny dávky státní sociální podpory v České republice, jsou především nezaopatřené děti nebo rodiny s nezaopatřenými dětmi. Státní sociální podpora provádí ústavně zaručené právo na ochranu rodiny garantované v článku 32 Listiny základních práv a svobod (dále „Listina“),⁶ především právo rodičů pečujících o děti na pomoc státu (podrobněji v části 4).

Zákon o státní sociální podpoře v ustanovení § 1 odst. 1 stanoví, že státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích. Obsahuje tedy nejen vyloženě rodinné dávky (přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, porodné), ale i dávky jiného charakteru, kde podpora rodin s dětmi není prioritou (příspěvek na bydlení).

Uvedené je zřejmé z toho, jaké skupiny ekonomicky aktivních osob se podílí na jejím financování. Státní sociální podpora je výlučně financová-

⁶ *Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavních zákonů č. 162/1998 Sb. a č. 295/2021 Sb.*

na ze státního rozpočtu.⁷ Při její realizaci je uplatňován princip státem organizované sociální solidarity, a to ve dvou druzích, na jedné straně solidarita bezdětných rodin (rodin s již zaopatřenými dětmi) s rodinami pečujícími o děti, na druhé straně sociální solidarita jednotlivců a vysoko příjmových rodin s těmi nízkopříjmovými. Tyto druhy sociální solidarity vytvořily dva základní nosné prvky systému, rodinný prvek a chudinský prvek.

Na základě nich byly vytvořeny dva základní druhy dávek státní sociální podpory, které se k takovému účelu užívají. Dávky *horizontální*, tzv. netestované, nebo také univerzální dávky, jež nejsou ovlivněny výší příjmu v rodině. Obsahují rodinný prvek, jež je vyjádřením redistribučních procesů od bezdětných rodin ve prospěch rodin s dětmi. Typicky se jedná o rodičovský příspěvek a porodné,⁸ rovněž pohřebné jako spíše okrajovější dávku. Dávky *vertikální* neboli testované jsou poskytovány v závislosti na příjmové situaci rodiny, nezjišťují se však majetkové poměry. Jde o podporu rodiny do okamžiku, kdy dosáhne svými příjmy takové úrovně, kdy již není potřeba ji zabezpečit dávkou, přičemž zpravidla s rostoucím příjmem se výše dávek snižuje. Jedná se o přerozdělování daní od osob (rodin) s vyššími příjmy ve prospěch rodin s nízkými příjmy.⁹ K těmto dávkám řadíme přídavek na dítě a příspěvek na bydlení, u nichž se projevuje chudinský prvek. Ovšem pouze příspěvek na bydlení je možné jako jediný označit za dávku skutečně obsahující jen chudinský prvek,¹⁰ neboť je u všech osob, rodin a domácností posuzován stejně. Příspěvek je poskytován všem nízkopříjmovým domácnostem bez ohledu na přítomnost dítěte v rodině.¹¹ U přídavku na dítě vstupuje do posuzování nároku i prvek rodinný – nárok na něj má nezaopatřené dítě. Jedná se tedy o dávku rodinnou s chudinským prvkem.

⁷ Ustanovení § 1 odst. 2 zákona o státní sociální podpoře: „Náklady na státní sociální podporu hradí stát.“

⁸ Porodné je tradičně a historicky netestovanou dávkou státní sociální podpory. V České republice je od roku 2008 zařazeno mezi dávky testované pouze z fiskálně úsporných důvodů.

⁹ KREBS, V. et al. *Sociální politika*. 6. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 288. ISBN 978-80-7478-921-2.

¹⁰ PRŮŠA, L., P. VÍŠEK a R. JAHODA. *Alchymie nepojistných sociálních dávek*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 112. ISBN 978-80-7478-528-3.

¹¹ KOTÝNKOVÁ, M. *Sociální ochrana chudých v České republice*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007, s. 75. ISBN 978-80-245-1302-7.

Dávky státní sociální podpory, které jsou poskytovány ze zákona (netestované, vertikální) jsou též nazývané jako dávky „*par excellence*“,¹² neboli pravé dávky.

Na příspěvek na bydlení má nárok vlastník¹³ nebo nájemce bytu,¹⁴ jehož rozhodné příjmy a příjmy všech společně posuzovaných osob vynásobené koeficientem 0,30 jsou nižší než skutečně vynaložené náklady na bydlení a současně než normativní náklady na bydlení¹⁵ (§ 24 odst. 1 zákona o státní sociální podpoře). Zároveň platí, že všechny uvedené osoby musí mít trvalý pobyt a bydliště na území České republiky.

Účelem příspěvku na bydlení je finanční pomoc domácnostem, které užívají pouze tzv. standardní formy bydlení¹⁶ a kterým po úhradě nákladů na bydlení zůstane méně než 70 % celkového čistého příjmu. Svou podstatou, cílem poskytování a podmínkami nároku tak příspěvek na bydlení vykazuje spíše znaky sociální pomoci, neboť zcela nenaplnuje účel státní sociální podpory a měl by být zařazen do třetího pilíře. Je však otázkou, zda do systému pomoci v hmotné nouzi, jehož dávky jsou založeny na testování potřebnosti (majetku, příjmu a dalších skutečností), kdežto u příspěvku na bydlení se zjišťuje pouze příjem domácností. Z hlediska nastavení dávkového schématu tak stojí na pomezí mezi druhým a třetím pilířem sociálního zabezpečení.

Státní sociální podpora je systém, který je postaven na jednotném základě, který umožňuje na základě sociální spravedlnosti operativně podle sociálních situací, které se v rodině vyskytují, skladebně stanovit výši jednotlivých dávek státní sociální podpory.¹⁷ Jedná se o systém opatření státu zaměřený především k podpoře rodiny, jež není schopna vlastními prostředky řešit zákonem uznané tíživé sociální situace.¹⁸ Je svou

¹² Srovnej Igor Tomeš v TRÖSTER, P. et al. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. podstat. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 12. Academia Iuris. ISBN 978-80-7400-473-5.

¹³ Za vlastníka se považuje i osoba, která užívá byt na základě služebnosti užívání celého bytu.

¹⁴ Považuje se za něj i podnájemce celého bytu, který byt užívá se souhlasem vlastníka bytu.

¹⁵ Normativní náklady na bydlení jsou stanoveny v § 26 zákona o státní sociální podpoře a jsou rozlišeny podle druhu bydlení, velikosti sídla a počtu členů domácnosti. Jedná se o maximální měsíční částku, do níž lze příspěvek na bydlení poskytnout.

¹⁶ Od roku 2022 v souvislosti s energetickou krizí i vlastníci objektů určených k individuální rekreaci, pokud splňují standardy kvality bydlení.

¹⁷ KREBS, V. a L. PRŮŠA. *Státní sociální podpora*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002, s. 16. Právo pro každého. ISBN 80-247-0065-4.

¹⁸ KREBS, V. et al. *Sociální politika*. 6. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 299. ISBN 978-80-7478-921-2.

podstatou systémem univerzálním, jehož prostřednictvím lze uskutečňovat sociální transfery ze státního rozpočtu směrem ke všem skupinám obyvatel.¹⁹

Můžeme tedy shrnout, že státní sociální podpora je soubor státních sociálních dávek, kterými stát pokrývá sociální potřeby nezaopatřených dětí a rodin s nezaopatřenými dětmi, spočívající v zabezpečení jejich výživy a ostatních základních osobních potřeb. Dávky se obvykle nazývají příspěvek, přídavek či příplatek, prostřednictvím nichž tedy stát rodinám přispívá, přidává či připlácí k jejich rodinnému rozpočtu.

V souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu České republiky²⁰ je třeba na dávky státní sociální podpory pohlížet jako na beneficium státu, který si může (za předpokladu ústavně právních limitů) stanovit podmínky, za nichž bude tyto dávky vyplácet. Míra uvážení zákonodárce, jakou dávku a za jakých podmínek poskytnout, je díky specifické politické povaze sociálních práv širší než u základních lidských a politických práv.²¹ Je v pravomoci zákonodárce, aby rozsah poskytování sociálního zabezpečení vymezil v zákoně, přičemž není nutné, aby sociální dávky byly poskytovány ve všech myslitelných situacích.²²

2 Pomoc v hmotné nouzi

Pomoc v hmotné nouzi je součástí třetího subsystému sociálního zabezpečení, sociální pomoci. Sociální pomoc zahrnuje široký okruh rozmanitých právních vztahů, které vznikají při poskytování hmotného zabezpečení nebo sociálních služeb osobám v případě vzniku hmotné nebo sociální nouze.²³ Součástí sociální pomoci jsou pomoc v hmotné nouzi, sociální služby a pomoc osobám se zdravotním postižením (peněžitě příspěvky, průkazy ZTP). V rámci nich plní sociální pomoc funkci preventivní a ochrannou, neboť jejím cílem je předcházet chudobě a zmírňovat její následky, pokud již nastane (pomoc v hmotné nouzi), a předcházet soci-

¹⁹ Jan Přeb in TRÖSTER, P. et al. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. podstat. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 92. Academia Iuris. ISBN 978-80-7400-473-5.

²⁰ *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 13. 5. 2021, sp. zn. 9 Ads 243/2019-40, obdobně Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 26. 7. 2018, sp. zn. 7 Ads 268/2017-28.*

²¹ *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. 1 Ads 269/2016-30.*

²² *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 4 Ads 187/2015-26.*

²³ Srovnej MACKOVÁ, Z. *Právo sociálního zabezpečení: Všeobecná část*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Šamorín: Heuréka, 2017, s. 137. ISBN 978-80-8173-048-1.

álnímu vyloučení osob, podporovat jejich sociální začleňování (sociální služby, dávky pro osoby se zdravotním postižením).

Pojem hmotná nouze vychází z článku 30 odst. 2 Listiny, kde byl vůbec poprvé použit v rámci právního řádu České republiky. K naplnění tohoto pojmu došlo až zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2007, ač sám zákon o pomoci v hmotné nouzi definici hmotné nouze výslovně neuvádí. V ustanovení § 1 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi je uvedeno: „[...] upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi.“

Co jsou to základní životní podmínky, opět právní úprava nijak nedefinuje; jedná se o neurčitý právní pojem. Z účelu a smyslu zákona vyplývá, že se jedná o základní výdaje na živobytí, jako jsou strava, ošacení, obuv a základní hygienické potřeby, a výdaje na bydlení. Současně je však podmínkou, že si osoba z objektivních důvodů nemůže zajistit zvýšení svého příjmu vlastním přičiněním nebo že se o to alespoň snaží.

Hmotná nouze by se dala charakterizovat jako specifická sociální situace osoby a společně posuzovaných osob, která se vyznačuje nedostatkem finančních prostředků a ostatních předmětů, popřípadě služeb potřebných k uspokojování základních životních podmínek.²⁴ Pomoc v hmotné nouzi je koncipována tak, aby osobám s nedostatečnými příjmy byla pomoc zabezpečena, ale aby byla zároveň zajištěna jejich motivace a stimulace k soběstačnosti a odstranění jejich závislosti na sociálních dávkách.²⁵ Představuje poslední záchranný systém, který by se měl uplatnit v případě, že si osoba nedokáže zabezpečit prostředky ke své obživě výdělečnou činností a nemá ani možnost být zajištěna dávkami poskytovanými z ostatních systémových součástí sociálního zabezpečení, případně výše těchto dávek nepostačuje k zajištění výživy a dalších základních životních potřeb.²⁶ Je určena k zabezpečení základních životních po-

²⁴ BECK, P., I. GRUNEROVÁ a M. PAVELKOVÁ. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi: Zákon o životním a existenčním minimu*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 5. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-108-8.

²⁵ KOTÝNKOVÁ, M. *Sociální ochrana chudých v České republice*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007, s. 94. ISBN 978-80-245-1302-7.

²⁶ HŮRKA, P., J. KOMENDOVÁ, J. STRÁNSKÝ, M. SMEJKAL, J. HALÍŘ, V. KADLUBIEC a P. MA-CHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023, s. 273. ISBN 978-80-7380-912-6.

třeb osob v situaci absolutního nedostatku hmotných prostředků a v těch sociálních situacích, kdy osoby nejsou schopny samy, ani s pomocí vlastní rodiny zabezpečovat svoje základní životní potřeby.²⁷

V souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu České republiky²⁸ jsou dávky systému sociální pomoci pomyslnou poslední záchranou pro osoby, které by se jinak ocitly zcela bez prostředků k zajištění základních životních potřeb. Systém pomoci v hmotné nouzi obecně představuje formu podpory, jež je určena osobám v hmotné nouzi, respektive těm, kteří s přihlédnutím k příjmům a sociálním a majetkovým poměrům nemohou zabezpečit své základní životní podmínky vlastními silami. Tato pomoc je vnímána jako tzv. poslední záchraná síť a pro účely vyhodnocení nároku na tuto podporu je zapotřebí posoudit, zda osoba, která o podporu žádá, učinila veškeré potřebné kroky a využila veškeré dostupné možnosti pro vyřešení své situace.

Nejvyšší správní soud České republiky konstatoval, že se jedná „o pozitivní závazky státu (veřejné moci) k určitému plnění, ať již v podobě poskytování dávek či vybudování a financování zařízení poskytujících sociální služby potřebné k zajištění základních životních podmínek. Způsob, jakým veřejná moc toto plnění zajišťuje, je zásadně na úvaze k tomu příslušných orgánů moci zákonodárné či výkonné, případně územní samosprávy. V těchto otázkách mají příslušné orgány širokou autonomii a jejich rozhodnutí je do značné míry determinované jak mírou blahobytu společnosti (tj. i množstvím prostředků, které jsou k dispozici pro budování sociálního státu), vědeckým poznáním a technickým pokrokem (jaká pomoc je možná a vhodná a jaká, naopak, zcela nevhodná, či dokonce poškozující potřebné občany), tak i čistě politickým rozhodnutím, zda bude upřednostněn princip solidarity (vyšší standard sociální ochrany a pomoci), či liberální princip omezující pomoc veřejné moci na nezbytné minimum a akcentující soběstačnost, respektive pomoc rodiny či komunity potřebného občana, včetně občanské společnosti.“²⁹

²⁷ KREBS, V. et al. *Sociální politika*. 6. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 302. ISBN 978-80-7478-921-2.

²⁸ *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 24. 5. 2018, sp. zn. 1 Ads 433/2017-29, obdobně Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 9 Ads 379/2018-27, a Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 1. 4. 2020, sp. zn. 9 Ads 380/2018-25.*

²⁹ *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 11. 3. 2020, sp. zn. 1 Ads 153/2019-22.*

Mohli bychom tedy shrnout, že pomoc v hmotné nouzi představuje poslední síť sociální ochrany, nejjemnější síto, které má mít schopnost řešit sociální problémy plynoucí z různorodých tíživých životních situací, jež nejsou osoby schopny svými silami samy odstranit a překonat, přičemž se týká nejen občanů České republiky, ale i cizinců (občanů Evropské unie a občanů ze třetích zemí).

Náklady na dávky pomoci v hmotné nouzi hradí stát (§ 4 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Výdaje na dávky jsou hrazeny ze státního rozpočtu; systém je tedy financován redistribucí daně z příjmu ve prospěch osob nemajetných nebo osob s velmi nízkými příjmy. Jedná se o čistě chudinské dávky. V plné míře se tak v systému pomoci v hmotné nouzi uplatňuje celospolečenská sociální solidarita osob s vyššími příjmy s osobami s nižšími příjmy, respektive osob ekonomicky aktivních s osobami nepracujícími.

Dávkami pomoci v hmotné nouzi jsou příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení jako opakující se obligatorní dávky a mimořádná okamžitá pomoc, jež je dávkou jednorázovou a fakultativní.

Kdo se nachází v hmotné nouzi, je specifikováno v ustanovení § 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Jedná se o šest odlišných podmínek hmotné nouze, respektive druhů hmotné nouze nebo též klauzulí hmotné nouze, z nichž některé jsou ještě dále rozděleny do dalších podkategorií.

Pro účely doplatku na bydlení se osoba nachází v hmotné nouzi, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí částek živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení a služeb s bydlením bezprostředně spojených, přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejích základních životních podmínek je tak vážně ohroženo, pokud zákon nestanoví jinak (§ 2 odst. 2 písm. b) zákona o pomoci v hmotné nouzi).

Základní dávkové schéma doplatku na bydlení je koncipováno v ustanovení § 33 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Nárok na tuto dávku má vlastník bytu, který jej užívá, nebo jiná osoba, která užívá byt na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného právního titulu, jestliže by po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení snížených o příspěvek na bydlení byl jeho/její příjem a příjem společně posuzovaných osob zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí těchto osob.

Dávkové schéma je tak velmi složité. Kromě naplnění jednotlivých podmínek hmotné nouze je doplatek na bydlení spojen s nárokem na příspěvek na bydlení a příspěvek na živobytí, případně s posuzováním důvodů hodných zvláštního zřetele v případě užívání nestandardních forem bydlení.³⁰ Vyjmenování všech podmínek, natož vysvětlení jejich vzájemné souvislosti jde již nad rámec tohoto příspěvku.

3 Ústavní aspekty dávek na bydlení

V předchozích částech příspěvku jsme již poukázali na to, která konkrétní sociální práva zajištěná Listinou v hlavě čtvrté provádí druhý a třetí pilíř sociálního zabezpečení. Jedná se o právo na pomoc v hmotné nouzi a právo rodičů na pomoc státu při péči o děti.

Právo na pomoc v hmotné nouzi je zakotveno v článku 30 odst. 2 Listiny: „Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.“

Formulace základního práva zakotveného v článku 30 odst. 2 Listiny, které není omezeno jen na občany České republiky, zdůrazňuje jeho subsidiární charakter. Především je pomoc, nezbytná pro zajištění základních životních podmínek, určena těm, kdo nejsou zabezpečeni na základě práva na spravedlivou odměnu za práci (článek 28 Listiny) či na základě práva na hmotné zajištění v přiměřeném rozsahu v případě nezaviněné nemožnosti získávat prostředky pro své životní potřeby prací (článek 26 odst. 3 Listiny). Pomoc je také určena osobám, které nejsou zabezpečeny ani na základě práva na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří, při nezpůsobilosti k práci a při ztrátě živitele (článek 30 odst. 1 Listiny).³¹

Práva na sociální pomoc požívá každý jedinec, který pobývá na území České republiky, a lze se jej dovolat pouze v mezích zákonů, které jej provádějí (článek 30 odst. 3 ve spojení s článkem 41 odst. 1 Listiny). Jedná se o zákon o pomoci v hmotné nouzi, který zakotvuje podmínky hmotné nouze a jednotlivé dávky pomoci v hmotné nouzi, a zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o životním a existenčním minimu“), jenž zejména pro potřeby hmotné nouze stanoví okruh společně posuzovaných osob, částky životního a existenčního minima a započitatelné příjmy. Oba právní předpisy jsou vzájemně provázány.

³⁰ Ubytovací zařízení, nájem (podnájem) části bytu, jiný než obytný prostor.

³¹ *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 15. 11. 2012, sp. zn. 4 Ads 55/2012-44.*

Konkrétním právním nástrojem, jehož prostřednictvím je realizována pomoc v hmotné nouzi nezbytná k zajištění finanční podpory v oblasti bydlení jako jedné ze základních životních potřeb (podmínek), je peněžitá dávka doplatek na bydlení. Účelem doplatku na bydlení je přispět osobám, jejichž příjem, případně i s příspěvkem na živobytí nestačí k úhradě odůvodněných nákladů spojených s bydlením, a jsou tak ohroženy jejich základní životní podmínky. Podpůrně může být v zákonem vymezených mimořádných situacích, kdy osoba nemá dostatečné prostředky na úhradu jednorázového výdaje nebo k překonání vážné události, poskytována na vyřešení bytové potřeby nebo zajištění bydlení další dávka pomoci v hmotné nouzi – mimořádná okamžitá pomoc.³²

Otázkou je, zda k realizaci práva na pomoc v hmotné nouzi slouží i další, a to stěžejní dávka na bydlení, příspěvek na bydlení. Jak jsme již uvedli, příspěvek na bydlení v sobě obsahuje chudinský prvek, neboť pro jeho nárok se sledují příjmy domácností a je určen pouze těm z nich, jejichž náklady spojené s bydlením jsou vyšší než sociálně únosné náklady. Doplatek na bydlení je s příspěvkem na bydlení úzce spjat, pokud oprávněná osoba užívá standardní formu bydlení (zejména nájem či podnájem); doplácí se v případě nedostatečných příjmů k příspěvku na bydlení. To by nasvědčovalo tomu, že je rovněž dávkou sociální pomoci. Nejvyšší správní soud České republiky ve svém rozsudku³³ uvedl, že „*dávky státní pomoci, včetně příspěvku na bydlení, jsou poskytovány státem jako jisté dobrodíní pro vymezené skupiny osob. Jde o výraz sociální pomoci v souladu s právy garantovanými článkem 30 odst. 2 Listiny [...]*“.

Ovšem současně je třeba dodat, že příspěvek na bydlení je dle našeho právního řádu dávkou státní sociální podpory, i když svými znaky do ní úplně systematicky nezapadá; neslouží však k zajištění základních životních podmínek v případě hmotné nouze. Řada jeho příjemců již doplatek na bydlení nepobírá, neboť příspěvek na bydlení postačuje ke krytí jimi vynaložených nákladů na bydlení nebo mají dostatečné příjmy na úhradu odůvodněných nákladů na bydlení. Příspěvek na bydlení proto svým rozsahem pomoci přesahuje právo na pomoc ve smyslu článku 30 odst. 2 Listiny.

V článku 32 odst. 5 Listiny se uvádí: „*Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.*“ Právo na pomoc státu (materiální či nemateriální)

³² Srovnej § 2 odst. 4 písm. b), odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi.

³³ *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 3 Ads 156/2010-53.*

je základním právem občanským a je garantováno rodičům, kteří pečují o děti. Co se rozumí pomocí státu, je specifikováno v prováděcích zákonech nebo je lze opřít o konkrétní ustanovení mezinárodních smluv.³⁴ Právo na pomoc státu mají oba rodiče; pokud pečuje o dítě jen jeden z nich, přísluší toto právo jemu. Z vnitrostátní právní úpravy je nárok rodičů na pomoc státu obsažen především v předpisech práva sociálního zabezpečení, a to zejména v zákonu o státní sociální podpoře, který zakotvuje státní rodinné dávky, rodičovský příspěvek, přírůstek na dítě a porodné, dále v zákonu o pomoci v hmotné nouzi, pokud mezi posuzované osoby patří rodiče s dětmi, jedná se zejména o příspěvek na živobytí a mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláváním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte, a v zákonu o životním a existenčním minimu.

Ač je příspěvek na bydlení rovněž dávkou státní sociální podpory, jež je zaměřena na podporu rodin s dětmi, neobsahuje v sobě rodinný prvek, nýbrž prvek chudinský. Je poskytován nízkopříjmovým domácnostem na úhradu nákladů na bydlení bez ohledu na počet jejich členů a složení. Náleží i jednotlivci, který není nezaopatřeným dítětem, nebo dospělým osobám, které sdílí společnou domácnost a nejsou mezi nimi příbuzenské vazby. Formálně dle zákona o státní sociální podpoře se jedná o rodinu,³⁵ ale fakticky tyto osoby rodinu tvořit nemusí. Toto vymezení rodiny pak nekoresponduje s pojetím rodiny v článku 32 odst. 5 Listiny.

Definice rodiny v českém právním řádu chybí. Kateřina Šimáčková uvádí,³⁶ že rodina je tvořena sociálními vztahy různých druhů a stupňů. Jejím základem je zpravidla vztah mezi manžely či mezi mužem a ženou žijícími v družském či partnerském vztahu a mezi registrovanými partnery. Dále se přidávají vztahy mezi rodiči a dětmi. Za rodinné vztahy se považují i sourozenecké a další příbuzenské vztahy, vztahy v rámci náhradní rodinné péče a vztahy mezi dalšími blízkými osobami závislými na sobě výživou. Podle Ústavního soudu České republiky³⁷ je rodina společenstvím blízkých osob, mezi nimiž existují úzké vazby příbuzenské, psychosociální, emoční, ekonomické a další.

³⁴ Například článek 27 Úmluvy o právech dítěte, článek 16 a článek 17 Evropské sociální charty.

³⁵ Ustanovení § 7 odst. 1 a odst. 5 zákona o státní sociální podpoře.

³⁶ Kateřina Šimáčková a WAGNEROVÁ, E., V. ŠIMÍČEK, T. LANGÁŠEK, I. POSPÍŠIL, et al. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 659. ISBN 978-80-7357-750-6.

³⁷ *Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 20. 2. 2007, sp. zn. II. ÚS 568/06.*

Z uvedeného je patrné, že příspěvek na bydlení není tou formou pomoci, kterou má článek 32 odst. 5 Listiny na mysli ve spojení s péčí rodičů o děti. Samozřejmě, je časté a obvyklé, že náleží i rodinám s dětmi, ovšem jeho účel je zcela jiný. I v tomto případě jej tedy pod uvedené ustanovení nelze podřadit.

4 Dávky na bydlení z pohledu práva Evropské unie

O pomoci v oblasti bydlení hovoří na obecné úrovni dokumenty primárního práva Evropské unie. Jedná se především o Listinu základních práv Evropské unie,³⁸ jež nabyla účinnosti v návaznosti na Lisabonskou smlouvu³⁹ dne 1. 12. 2009. V článku 34 odst. 3 je vyjádřen závazek členských států uznávat a respektovat „právo na sociální pomoc a pomoc v oblasti bydlení, jejichž cílem je zajistit v souladu s pravidly stanovenými právem Unie a vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi důstojnou existenci pro všechny, kdo nemají dostatečné prostředky.“

Snahy o posílení sociálních práv na úrovni Evropské unie se promítly do Evropského pilíře sociálních práv vyhlášeného v roce 2017, jenž má sloužit jako východisko pro další formování společné sociální politiky. Dokument obsahuje 20 základních zásad; pod bodem 19 nazvaným „Bydlení a pomoc pro osoby bez domova“ se uvádí: „*Osobám v nouzi musí být poskytnut přístup k sociálnímu bydlení nebo k pomoci v oblasti bydlení dobré kvality. Zranitelné osoby mají právo na vhodnou pomoc a ochranu před nuceným vystěhováním. Osobám bez domova musí být poskytnuto přiměřené přístřeší a služby, aby se podpořilo jejich sociální začlenění.*“

Smlouva o fungování Evropské unie⁴⁰ ve svých úvodních ustanoveních hovoří o sdílení pravomoci Evropské unie a členských států v oblasti sociální politiky (článek 4 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie), o podnětech Evropské unie pro zajištění koordinace sociálních politik členských států (článek 5 bod 3 Smlouvy o fungování Evropské unie), o závazku Evropské unie přihlížet k požadavkům spojeným se zárukou přiměřené sociální ochrany a s bojem proti sociálnímu vyloučení (článek 9 Smlouvy o fungování Evropské unie).

³⁸ Listina základních práv Evropské unie není přímou součástí Lisabonské smlouvy, právně závazný charakter však získává prostřednictvím článku 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii, který jí dává stejnou právní sílu, jako mají Smlouvy.

³⁹ *Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community.* OJ EU C 306, 2007-12-17, s. 1-229.

⁴⁰ *Consolidated Versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union.* OJ EU C 326, 2012-10-26, s. 1-390.

V souvislosti s právem každého občana Evropské unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států může Rada Evropské unie zvláštním legislativním postupem přijmout opatření týkající se sociálního zabezpečení nebo sociální ochrany (článek 21 Smlouvy o fungování Evropské unie). Svoboda pohybu osob, a tedy i pracovníků a jejich rodinných příslušníků, je jedním ze základních pilířů, na kterých je založena Evropská unie, a je garantován v článku 26 Smlouvy o fungování Evropské unie.⁴¹ Aby mohla být realizována svoboda pohybu všech osob, musí být pro to vytvořeny odpovídající podmínky a odstraněny překážky tento pohyb ztěžující.

V první řadě musí být zajištěno rovné zacházení s občany jiných členských zemí; dle článku 45 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie platí zákaz diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnání, odměnu za práci a pracovní podmínky,⁴² který navazuje na obecný zákaz diskriminace na základě státní příslušnosti upravený v článku 18 Smlouvy o fungování Evropské unie. Volný pohyb pracovníků je následně rozpracován ve dvou oblastech úpravy, a to z hlediska jejich pracovníprávní ochrany (článek 46 Smlouvy o fungování Evropské unie) a zajištění sociálního zabezpečení (článek 48 Smlouvy o fungování Evropské unie).

Pro pracovníprávní oblast článek 45 Smlouvy o fungování Evropské unie upravuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie (dále „nařízení 492/2011“),⁴³ článek 48 Smlouvy o fungování Evropské unie pro účely sociálního zabezpečení pak nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (dále „nařízení 883/

⁴¹ Vnitřní trh zahrnuje prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

⁴² Konkrétně se jedná o právo ucházet se o skutečně nabízená pracovní místa, pohybovat se za tím účelem volně na území členských států, pobývat v některém z členských států za účelem výkonu zaměstnání, zůstat na území členského státu po skončení zaměstnání za stanovených podmínek.

⁴³ *Regulation (EU) No. 492/2011 of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on Freedom of Movement for Workers within the Union.* OJ EU L 141, 2011-05-27, s. 1-12.

2004“)⁴⁴ a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, které nařízení 883/2004 provádí⁴⁵ (sekundární právo Evropské unie).

Jakým způsobem jsou tedy zaručeny migrujícím občanům dávky na bydlení podle unijního práva? Nařízení 883/2004 zaručuje migrujícím osobám, že nebudou kráceny na svých sociálních právech, a v té souvislosti stanoví oblasti sociálních dávek (sociální události), v nichž se koordinací principy uplatní, a, naopak, ty, kde nikoliv. Koordinace⁴⁶ je nezbytná z technického hlediska, neboť národní sociální systémy členských států jsou velmi rozdílné, navíc se neustále vyvíjejí, takže koordinace je dynamickým procesem s otevřeným koncem.⁴⁷

Když se podíváme na jednotlivé dávky na bydlení, tak příspěvek na bydlení není dávkou, která spadá na základě svého účelu a podmínek poskytování pod věcný rozsah stanovený v článku 3 odst. 1 nařízení 883/2004; rozhodně není rodinnou dávkou ve smyslu článku 1 písm. z) nařízení 883/2004.⁴⁸ Rovněž není zvláštní nepřispěvkovou peněžitou dávkou (článek 3 odst. 3 ve spojení s článkem 70 nařízení 883/2004). Jelikož článek 3 odst. 5 vylučuje možnost aplikovat nařízení 883/2004 na oblast sociální pomoci, ani doplatek na bydlení, eventuálně mimořádná okamžitá pomoc poskytovaná na úhradu výdajů za bydlení migrujícím osobám nenáleží. Žádná z dávek na bydlení dle unijních pravidel nepodléhá koordinaci dle nařízení 883/2004.

Rovnost zacházení bez ohledu na státní příslušnost je pracovníkům, jde-li o podmínky zaměstnávání a pracovní podmínky, zejména z oblastí odměňování, skončení pracovního poměru a návratu k povolání nebo opětovného zaměstnání, pokud se stali nezaměstnanými, zaručena

⁴⁴ Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems. OJ EC L 166, 2004-04-30, s. 1-123.

⁴⁵ Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 laying down the Procedure for Implementing Regulation (EC) No. 883/2004 on the Coordination of Social Security Systems. OJ EC L 284, 2009-10-30, s. 1-42.

⁴⁶ Koordinace je prostředkem ke sladění sociálních systémů členských států tak, aby nedocházelo k diskriminaci pracovníků v oblasti sociálního zabezpečení z důvodu národnosti či státní příslušnosti. Koordinace znamená sjednocení postupů členských států v oblasti sociálního zabezpečení a jejich optimální spolupráci za účelem zachování sociálních nároků pracovníků využívajících právo volného pohybu.

⁴⁷ GREGOROVÁ, Z. a I. PÍCHOVÁ. *Základy pracovního práva a sociálního zabezpečení v Evropských společenstvích*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2001, s. 98-99. Edice učebnic, č. 269. ISBN 80-210-2729-0.

⁴⁸ Rodinnou dávkou se rozumí všechny věcné nebo peněžité dávky určené k vyrovnání rodinných výdajů, s výjimkou záloh na výživné a zvláštních dávek při narození dítěte a při osvojení dítěte uvedených v příloze I nařízení 883/2004.

v článku 7 odst. 1 nařízení 492/2011. Tito pracovníci pak požívají stejné sociální a daňové výhody jako tuzemští pracovníci (článek 7 odst. 2).

Je tedy otázkou, co se rozumí sociální výhodou a jaký je její vztah ke nařízení 883/2004. Podle ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie je možné článek 7 odst. 2 nařízení 492/2011 aplikovat v případech, kdy nelze použít nařízení 883/2004.⁴⁹ Nařízení 883/2004 je tedy k nařízení 492/2011 předpisem speciálním; v případě, že jej nelze aplikovat, neboť nařízení 883/2004 danou oblast neupravuje nebo ji z koordinace výslovně vylučuje, použije se článek 7 odst. 2 nařízení 492/2011. Dávky na bydlení jsou tedy sociální výhodou,⁵⁰ pokud je oprávněnou osobou pracovník nebo jeho rodinný příslušník ve smyslu nařízení 492/2011.

V případě, že migrující oprávněná osoba nemá status pracovníka podle unijního práva (je nezaměstnaná, práci si hledá, o práci přišla), nemůže se svými rodinnými příslušníky požívat stejných sociálních výhod jako místní pracovníci. Plní-li však podmínky pobytu na území jiné členské země dle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států (dále „pobyťová směrnice“),⁵¹ mají přístup ke všem sociálním dávkám jako místní občané.⁵² Jedná se však o dávky, na které se nevztahuje nařízení 883/2004, a jde-li o pracovníka, rovněž článek 7 odst. 2 nařízení 492/2011. Pobyťová směrnice je vůči oběma nařízením obecným právním předpisem.

Členské státy mohou v souladu s článkem 24 odst. 2 pobyťové směrnice nárok na sociální pomoc omezit těmto osobám v prvních třech měsí-

⁴⁹ Srovnej KOLDINSKÁ, K., G. PIKOROVÁ, L. ŠVEC a I. TOMES. *Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 30-31. ISBN 978-80-7400-439-1.

⁵⁰ Srovnej ČERNÁ, J. a A. VACÍK. *Právo sociálního zabezpečení v rámci Evropské unie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 117. Právnícké učebnice. ISBN 80-86898-14-8.

⁵¹ *Directive 2004/38/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Right of Citizens of the Union and Their Family Members to Move and Reside Freely within the Territory of the Member States amending Regulation (EEC) No. 1612/68 and repealing Directives 64/221/EEC, 68/360/EEC, 72/194/EEC, 73/148/EEC, 75/34/EEC, 75/35/EEC, 90/364/EEC, 90/365/EEC and 93/96/EEC*. OJ EC L 158, 2004-04-30, s. 77-123.

⁵² Článek 24 odst. 1 pobyťové směrnice: „S výhradou zvláštních ustanovení výslovně uvedených ve Smlouvě a v sekundárních právních předpisech požívají všichni občané Unie, kteří pobývají na základě této směrnice na území hostitelského členského státu, v oblasti působnosti Smlouvy stejného zacházení jako státní příslušníci tohoto členského státu. Právo na rovné zacházení se vztahuje i na rodinné příslušníky, kteří nejsou státními příslušníky žádného členského státu a mají právo pobytu nebo trvalého pobytu.“

cích pobytu nebo případně i během delšího období, jestliže se staly nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu. V tomto případě ovšem nesmějí být v žádném případě vyhoštěni, pokud vstoupili na území hostitelského členského státu za účelem hledání zaměstnání a mohou prokázat, že pokračují v hledání zaměstnání a mají skutečnou naději, že budou zaměstnáni.⁵³

Dávky na bydlení náleží nepracujícím migrujícím osobám dle pobytové směrnice s tím, že je možné jejich poskytování po určitou dobu omezit. Česká republika má takto omezené poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi na tři měsíce⁵⁴ a po uplynutí této doby se pro účely poskytnutí dávek posuzuje, zda občan Evropské unie, včetně společně posuzovaných osob, není neodůvodnitelnou zátěží pro systém pomoci v hmotné nouzi.⁵⁵

Podle článku 19 Smlouvy o fungování Evropské unie může Rada Evropské unie dále přijmout opatření k boji proti diskriminaci na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace. Pro oblast bydlení se jedná o směrnici Rady 2000/43/ES,⁵⁶ která zakazuje diskriminaci na základě rasy či etnického původu, pokud jde o sociální ochranu, sociální zabezpečení a sociální výhody.

5 Vztah příspěvku na bydlení a doplatku na bydlení

Obě dávky na bydlení pojí úzké vazby, ale rovněž se od sebe liší. Příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení mají stejný účel, kterým je pomoc domácnostem s úhradou nákladů na bydlení při nedostatečném příjmu. Ač každá spadá do jiného systému sociálního zabezpečení, jsou obě nepojistnými sociálními dávkami nepodmíněnými předchozím finančním přispíváním jako podmínkou budoucího nároku. Obě dávky jsou rovněž hrazené ze státního rozpočtu přerozdělováním daní z příjmu.

Obě sociální dávky reagují na sociální událost spočívající v nedostatečném příjmu k uspokojování jedné ze základních životních potřeb –

⁵³ Viz blíže článek 14 odst. 4 písm. b) v souvislosti s článkem 6 a článkem 7 pobytové směrnice.

⁵⁴ Ustanovení § 5 odst. 1 písm. d) a e) zákona o pomoci v hmotné nouzi.

⁵⁵ Ustanovení § 16 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

⁵⁶ *Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the Principle of Equal Treatment between Persons Irrespective of Racial or Ethnic Origin.* OJ EC L 180, 2000-07-19, s. 22-26.

bydlení. Zatímco příspěvek na bydlení vychází z předpokladu, že ještě je sociálně únosné, aby každá domácnost vynaložila na bydlení 30 % svých příjmů, doplatek na bydlení je určen osobám s nulovými či velmi nízkými příjmy, které jsou v hmotné nouzi. Příspěvek na bydlení je dávkou s chudinským prvkem, u které se testují pouze příjmy (*income-tested benefits*), kdežto doplatek na bydlení je čistou chudinskou dávkou, kde se testuje celý majetek (*means-tested benefits*).

K úhradě nákladů na bydlení primárně slouží příspěvek na bydlení; doplatek na bydlení je třeba chápat jako dávku k příspěvku subsidiární. Uplatnění nároku na příspěvek na bydlení či jeho přiznání sice není jako podmínka nároku na doplatek na bydlení výslovně v zákonu o pomoci v hmotné nouzi uvedena, avšak jde o projevení snahy zvýšit si příjem vlastním přičiněním, a to uplatněním všech možných nároků zejména na dávky sociálního zabezpečení, jako jednoho z nutných předpokladů hmotné nouze. Navíc, náklady na bydlení, z nichž se vychází při posouzení nároku a výše doplatku na bydlení, se snižují o vyplacený příspěvek na bydlení, aby nebyly hrazeny duplicitně. Subsidiární charakter doplatku na bydlení je tedy zcela zřejmý.

Doplatek na bydlení má dále širší osobní rozsah, neboť je určen úhradu služeb spojených s bydlením i těm domácnostem, které užívají jiné než standardní formy bydlení (ubytovny, zařízení sociálních služeb, rekreační stavby, nájem části bytu, jiný než obytný prostor), na něž stát prostřednictvím příspěvku na bydlení nepřispívá. Až na výjimky je v těchto případech doplatek na bydlení dávkou fakultativní. Příspěvek na bydlení je zásadně dávkou obligatorní.

Závěr

Vzhledem k podobnému účelu obou dávek na bydlení se nabízí otázka, z jakého důvodu existují dvě sociální dávky určené k úhradě nákladů na bydlení, přičemž každá je součástí jiného systému sociálního zabezpečení. Již v roce 2012 přišla tehdejší vláda České republiky s návrhem na spojení obou dávek do jedné v rámci pomoci v hmotné nouzi, který se však nepodařilo schválit.⁵⁷

⁵⁷ Vládní návrh schválený Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky Senát České republiky zamítl. Návrh rušil obě dávky na bydlení a zavedl jednu dávku nazvanou příspěvek na náklady na bydlení jako dávku pomoci v hmotné nouzi. Nárok na tento příspěvek by měly jen domácnosti, pokud 50 % jejich příjmů je nižší než průměrné náklady na bydlení. Blíže Sněmovní tisk 695/0: Vl.n.z.o změně daňových, pojistných a dalších zákonů – EU. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. 2012-05-23, s. 1-

Neúspěch tehdejší vládní koalice nic nemění na tom, že zjednodušení systému dávek na bydlení by bylo vítané, kdyby jen z důvodu vysokých administrativních nákladů a složitosti procesu přiznávání dávek. Myšlenka spojení obou dávek do jedné není obecně špatná s ohledem na jejich velmi podobný účel. Zásadní překážkou je ovšem jejich zakotvení v různých systémech a odlišná koncepce. Řešením by tedy bylo jejich spojení v rámci jednoho druhu sociálního zabezpečení. Dosavadní myšlenky či návrhy směřovaly do sociální pomoci, v čemž však vidíme podstatný problém právě s ohledem na principy a nastavení pomoci v hmotné nouzi jako subsidiárního sociálního systému. Spousta domácností by na dávku na bydlení vůbec nedosáhla a dostala by se do značných sociálních problémů.

Nabízí se tak jít opačným směrem a jedinou dávkou na bydlení namířit do státní sociální podpory. Jsme si přitom vědomi toho, že v souladu s našimi předchozími úvahami by taková dávka do českého druhého pilíře systémově nezapadala, neboť by byla zaměřena obecně na domácnosti, nikoliv pouze na rodiny s nezaopatřenými dětmi, a šlo by ryze o dávku chudinskou. To je ovšem pouze teoretický problém, neboť žádný jiný systém českého sociálního zabezpečení než státní sociální podpora nebo pomoc v hmotné nouzi nepřichází v současnosti v úvahu.

Spojením dávek na bydlení do druhého pilíře by muselo dojít k rozšíření okruhu jejich příjemců i o uživatele nestandardních forem bydlení a k zastropování uznatelných (odůvodněných) nákladů na bydlení. Zachovali bychom rovněž vazbu vzniku nároku na dávku u nestandardních forem bydlení na posouzení důvodů hodných zvláštního zřetele, obdobně, jako funguje dnes u doplatku na bydlení.⁵⁸

V tomto kalendářním roce přišlo Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky s návrhem zavedení jedné tzv. super dávky, jež by nahradila dosavadní čtyři opakující se příjmově testované dávky (příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, přídavek na dítě a příspěvek na živobytí). Výše této dávky má být vypočítávána dané domácnosti na míru, a to na základě čtyř hlavních složek dávky – živobytí, bydlení, dítě a pracovní bonus. Nová dávka má oceňovat pracovní aktivitu a snahu domácností

26 [cit. 2024-08-12]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=695&CT1=0>.

⁵⁸ Srovnej § 33c zákona o pomoci v hmotné nouzi.

o zlepšení své situace vlastním přičiněním.⁵⁹ Nový zákon revidující dávkový systém však byl teprve na jaře zaslán do meziresortního připomínkového řízení, tudíž k jeho konkrétní podobě se zatím nemůžeme vyjádřit. Z dostupných informací ovšem vyplývá, že se má jednat o sociální dávku ze systému pomoci v hmotné nouzi.

Seznam bibliografických odkazů

BECK, P., I. GRUNEROVÁ a M. PAVELKOVÁ. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi: Zákon o životním a existenčním minimu*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 367 s. Praktický komentář. ISBN 978-80-7552-108-8.

Consolidated Versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. OJ EU C 326, 2012-10-26, s. 1-390.

Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the Principle of Equal Treatment between Persons Irrespective of Racial or Ethnic Origin. OJ EC L 180, 2000-07-19, s. 22-26.

ČERNÁ, J. a A. VACÍK. *Právo sociálního zabezpečení v rámci Evropské unie*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 222 s. Právnícké učebnice. ISBN 80-86898-14-8.

Directive 2004/38/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Right of Citizens of the Union and Their Family Members to Move and Reside Freely within the Territory of the Member States amending Regulation (EEC) No. 1612/68 and repealing Directives 64/221/EEC, 68/360/EEC, 72/194/EEC, 73/148/EEC, 75/34/EEC, 75/35/EEC, 90/364/EEC, 90/365/EEC and 93/96/EEC. OJ EC L 158, 2004-04-30, s. 77-123.

Evropská sociální charta.

Evropský pilíř sociálních práv.

GREGOROVÁ, Z. a I. PÍCHOVÁ. *Základy pracovního práva a sociálního zabezpečení v Evropských společenstvích*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnícká fakulta, 2001. 167 s. Edice učebnic, č. 269. ISBN 80-210-2729-0.

⁵⁹ MPSV podrobně představilo reVizi sociálních dávek. Ocení hlavně rodiny a snahu pracovat. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2024-04-04 [cit. 2024-08-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/mpsv-podrobne-predstavilo-revizi-socialnich-davek-oceni-pracovni-aktivitu>.

- GREGOROVÁ, Z., M. GALVAS, J. KOMENDOVÁ, J. STRÁNSKÝ a J. ČERNÁ. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2018. 278 s. Učebnice Právnické fakulty MU, sv. č. 538. ISBN 978-80-210-8842-9.
- HŮRKA, P., J. KOMENDOVÁ, J. STRÁNSKÝ, M. SMEJKAL, J. HALÍŘ, V. KADLUBIEC a P. MACHÁLEK. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. 338 s. ISBN 978-80-7380-912-6.
- CHVÁTALOVÁ, I. et al. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-374-2.
- KOLDINSKÁ, K. et al. *Právo sociálního zabezpečení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022. 481 s. Academia Iuris. ISBN 978-80-7400-902-0.
- KOLDINSKÁ, K., G. PIKOROVÁ, L. ŠVEC a I. TOMEŠ. *Sociální zabezpečení osob migrujících mezi státy EU*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 229 s. ISBN 978-80-7400-439-1.
- KOTÝNKOVÁ, M. *Sociální ochrana chudých v České republice*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 132 s. ISBN 978-80-245-1302-7.
- KREBS, V. a L. PRŮŠA. *Státní sociální podpora*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 136 s. Právo pro každého. ISBN 80-247-0065-4.
- KREBS, V. et al. *Sociální politika*. 6. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 566 s. ISBN 978-80-7478-921-2.
- Lisabonská smlouva.*
- Listina základních práv a svobod.*
- Listina základních práv Evropské unie.*
- MACKOVÁ, Z. *Právo sociálního zabezpečení: Všeobecná část*. 2. aktualiz. a přeprac. vyd. Šamorín: Heuréka, 2017. 184 s. ISBN 978-80-8173-048-1.
- MPSV podrobně představilo reVizi sociálních dávek. Ocení hlavně rodiny a snahu pracovat. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2024-04-04 [cit. 2024-08-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/mpsv-podrobne-predstavilo-revizi-socialnich-davek-oceni-pracovni-aktivitu>.

- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 20. 2. 2007, sp. zn. II. ÚS 568/06.*
- PRŮŠA, L., P. VÍŠEK a R. JAHODA. *Alchymie nepojistných sociálních dávek*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 276 s. ISBN 978-80-7478-528-3.
- Regulation (EC) No. 883/2004 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the Coordination of Social Security Systems.* OJ EC L 166, 2004-04-30, s. 1-123.
- Regulation (EC) No. 987/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 laying down the Procedure for Implementing Regulation (EC) No. 883/2004 on the Coordination of Social Security Systems.* OJ EC L 284, 2009-10-30, s. 1-42.
- Regulation (EU) No. 492/2011 of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on Freedom of Movement for Workers within the Union.* OJ EU L 141, 2011-05-27, s. 1-12.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 3 Ads 156/2010-53.*
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 15. 11. 2012, sp. zn. 4 Ads 55/2012-44.*
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 4 Ads 187/2015-26.*
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. 1 Ads 269/2016-30.*
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 24. 5. 2018, sp. zn. 1 Ads 433/2017-29.*
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 26. 7. 2018, sp. zn. 7 Ads 268/2017-28.*
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 9 Ads 379/2018-27.*
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 11. 3. 2020, sp. zn. 1 Ads 153/2019-22.*
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 1. 4. 2020, sp. zn. 9 Ads 380/2018-25.*

Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 13. 5. 2021, sp. zn. 9 Ads 243/2019-40.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Sněmovní tisk 695/0: Vl.n.z.o změně daňových, pojistných a dalších zákonů – EU. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. 2012-05-23, s. 1-26 [cit. 2024-08-12]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=695&CT1=0>.

Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community. OJ EU C 306, 2007-12-17, s. 1-229.

TRÖSTER, P. et al. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. podstat. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 290 s. Academia Iuris. ISBN 978-80-7400-473-5.

Úmluva o právech dítěte.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavních zákonů č. 162/1998 Sb. a č. 295/2021 Sb.

WAGNEROVÁ, E., V. ŠIMÍČEK, T. LANGÁŠEK, I. POSPÍŠIL, et al. *Listina základních práv a svobod: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6.

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

JUDr. Gabriela Halířová, Ph.D.

Právnická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Třída 17. listopadu 8
771 11 Olomouc
Česká republika
gabriela.halirova@upol.cz

 <https://orcid.org/0000-0002-2284-594X>

Informácie pre autorov

Základné informácie

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa tematicky zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni. Jeho cieľom je poskytovať podnetnú a inšpiratívnu platformu pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok a ich komunikáciu na úrovni najmä odbornej právnickej, ale aj zainteresovanej širokej občianskej verejnosti v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe:

- ✚ samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií *minimálny rozsah tvorí 10 normostrán prislúchajúcich na jednu štúdiu, maximálny rozsah je neobmedzený;*
- ✚ esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou či dianím *minimálny rozsah tvorí 5 normostrán prislúchajúcich na jednu esej, maximálny rozsah je neobmedzený;*
- ✚ recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu *minimálny rozsah tvoria 3 normostrany prislúchajúce na jednu recenziu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie obrázku prednej obálky recenzovanej publikácie v dostatočnej veľkosti;*
- ✚ informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu *minimálny rozsah tvoria 2 normostrany prislúchajúce na jednu informáciu alebo správu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie fotodokumentačných alebo iných obrázkových podkladov sprievodného charakteru v dostatočnej veľkosti.*

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** vychádza v elektronickej online podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch:

- ✚ 31. marec – jarná edícia;
- ✚ 30. jún – letná edícia;
- ✚ 30. september – jesenná edícia;
- ✚ 31. december – zimná edícia.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** predkladajú.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** nesú:

- ✚ odborní garanti zodpovedajúci v rámci redakčnej rady časopisu za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov;
- ✚ hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov;
- ✚ výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch.

Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa uskutočňuje na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaisťovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Na recenzné konanie môžu byť odovzdané len príspevky obsahujúce všetky povinné súčasti v súlade s predpísanou štruktúrou príspevku. Pred odovzdaním príspevkov na recenzné konanie sa formálne preveruje pôvodnosť textov kontrolami náhodne vybraných reťazcov textov príspevkov prostredníctvom internetových vyhľadávačov.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmerením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Publikácia príspevkov

Publikácia príspevkov v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorský honorár. Rovnako výhradne bezodplatne sa realizujú v časopise aj

procesy prijímania, posudzovania a publikácie príspevkov. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ako prejav vôle autorov, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- ✚ prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- ✚ potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- ✚ potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Texty príspevkov je možné prijímať len zaslané priamo ich autormi/ spoluautormi a s ich priloženým súhlasom na publikáciu príspevku; texty príspevkov zaslané sprostredkované prostredníctvom osôb, ktoré nie sú autormi, prípadne spoluautormi príspevku doručeného do redakcie časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, nie je možné prijať na následné recenzné konanie z dôvodu absencie súhlasu autora/spoluautorov.

Príspevky sa prijímajú v anglickom, slovenskom a českom jazyku. Uprednosťovanie anglického jazyka v príspevkoch je vítané.

Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje zásadne v dvojazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísiel, ako aj samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na oficiálnej internetovej stránke časopisu <https://sei.iuridica.truni.sk>.

Štruktúra príspevku

Názov príspevku v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v pôvodnom jazyku;

Title of Contribution in English:

- ✚ prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v anglickom jazyku
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Autor príspevku:

- ✚ prosíme uviesť meno, priezvisko a všetky tituly a hodnosti autora;

Abstract in English:

- ✚ prosíme uviesť abstrakt v anglickom jazyku, cca 10 riadkov
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Key Words in English:

- ✚ prosíme uviesť kľúčové slová v anglickom jazyku, cca 10 výrazov
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Abstrakt v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť abstrakt v pôvodnom jazyku, cca 10 riadkov;

Kľúčové slová v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť kľúčové slová v pôvodnom jazyku, cca 10 výrazov;

Text príspevku:

- ✚ prosíme uviesť v štruktúre úvod, jadro, záver; v členení na kapitoly, prípadne podkapitoly; príspevok môže obsahovať tabuľky, grafy, schémy, obrázky a podobne, je však nevyhnutné uviesť ich prameň so všetkými povinnými bibliografickými údajmi v plnom rozsahu; poznámky a odkazy na literatúru prosíme uvádzať v poznámke pod čiarou podľa platnej citačnej normy ISO 690
Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby všetka použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Literatúra:

- ✚ prosíme uviesť zoznam použitej literatúry podľa platnej citačnej normy ISO 690
Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Kontakt na autora:

- ✚ prosíme dodržať nižšie uvedenú vzorovú štruktúru informácie o kontakte na autora príspevku:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Právnická fakulta

Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
jana.koprlova@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2082-1450>

Texty príspevkov je možné prijímať výhradne v elektronickej podobe vo formáte dokumentu textového editora MS Word. V textoch príspevkoch odporúčame použiť štandardizované typy a veľkosti písma, riadkovania, ako aj formátovania textu.

Texty príspevkov zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

Vaše otázky v prípade nejasností či potreby poskytnutia dodatočných informácií zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

Tešíme sa na Váš príspevok!

S úctou,

redakcia SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Information for Authors

Basic Information

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** thematically focuses mainly on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels. Its aim is to provide a stimulating and inspirational platform for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues and their communication at the level of primarily legal experts, but also the interested general public in the context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at the national, regional and international levels.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers a platform for publication of contributions in the form of:

- ✚ separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles
the expected minimum extent related to one study covers 10 standard pages, the maximum extent is not limited;
- ✚ essays on current social topics or events
the expected minimum extent related to one essay covers 5 standard pages, the maximum extent is not limited;
- ✚ reviews on publications related to the main orientation of the journal
the expected minimum extent related to one review covers 3 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also the front cover picture of the reviewed publication in the sufficient largeness;
- ✚ information as well as reports connected with the inherent mission of the journal
the expected minimum extent related to one information or report covers 2 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also photo documents or other picture material of accompanying character in the sufficient largeness.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on:

- ✚ March 31st – spring edition;
- ✚ June 30th – summer edition;
- ✚ September 30th – autumn edition;
- ✚ December 31st – winter edition.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**.

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** have:

- ✚ special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions;
- ✚ editor in chief in relation to the formal aspects of contributions;
- ✚ executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions.

Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized by members of journal's editorial board and in well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Only contributions containing all mandatory parts in accordance with the prescribed structure of the contribution may be submitted for review procedure. Before the contributions are submitted for review procedure, the originality of the texts is formally checked by checking randomly selected strings of the texts of the contributions through the Internet search engines.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Publication of Contributions

Publication of contributions in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Also, the processes of receiving, reviewing and publishing of contributions in the journal are carried out exclusively free of charge. Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- ✚ express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- ✚ declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;
- ✚ declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section "Authors' Contact List".

Accepted can be only texts submitted for publication sent by their authors/co-authors directly and with their written permission for publication; text submissions sent mediated through non-authors or non-co-authors of a submitted text delivered to the editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** cannot be accepted for the following review procedure due to the absence of the author's/co-authors' consent.

Contributions are accepted in the English, Slovak and Czech languages. Favouring the English language in contributions is welcome.

Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors' contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal's official website: <https://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/>.

Structure of Contribution

Title of Contribution in Original Language:

- ✚ please specify title, eventually subtitle of contribution in original language;

Title of Contribution in English:

- ✚ please specify title, eventually subtitle of contribution in English
not required in the case of English as the language of the original;

Author of Contribution:

- ✚ please specify author's given name, surname and all academic degrees;

Abstract in English:

- ✚ please specify abstract in English, circa 10 rows
not required in the case of English as the language of the original;

Key Words in English:

- ✚ please specify key words in English, circa 10 words
not required in the case of English as the language of the original;

Abstract in Original Language:

- ✚ please specify abstract in original language, circa 10 rows;

Key Words in Original Language:

- ✚ please specify key words in original language, circa 10 words;

Text of Contribution:

- ✚ please specify in following structure: introduction, main text, conclusions; text broken down into chapters, eventually subchapters; the contribution may include sheets, charts, figures, pictures, etc., but it is necessary to indicate their sources with all obligatory bibliographic details in the full extent; notes and references to literature, please, specify in the footnote according to current citation standard ISO 690
Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Literature:

- ✚ please specify a complete bibliography of all sources according to current citation standard ISO 690
Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to

the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Author's Contact:

✚ please follow the below mentioned model structure of contact information on the author of contribution:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic
jana.koprlova@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2082-1450>

Contribution manuscripts can be accepted only in electronic version in the format of the text editor MS Word document. Applying the standardized types and font sizes, line spacing as well as text formatting in the contribution manuscripts is highly recommended.

Your contribution manuscripts send, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

In the case of any uncertainty or necessity of providing additional information send your questions, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

We are looking forward to your contribution!

Yours faithfully,

Team **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

Etický kódex

Článok I. Všeobecné ustanovenia

Medzinárodný internetový vedecký časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** (ďalej len „časopis“) vydáva Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni. Jeho cieľom je poskytovať podnetnú a inšpiratívnu platformu pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok a ich komunikáciu na úrovni najmä odbornej právnickej, ale aj zainteresovanej širokej občianskej verejnosti v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Redakcia časopisu sídli v priestoroch Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave na Kollárovej ulici č. 10 v Trnave.

Časopis má charakter vedeckého recenzovaného časopisu, ktorý vychádza v on-line elektronickej podobe pravidelne štyrikrát ročne na oficiálnej webovej stránke časopisu <https://sei.iuridica.truni.sk>. Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje v dvojazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísiel, ako i samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na webovej stránke časopisu.

Časopis ponúka podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej právnickej aj občianskej verejnosti, a rovnako aj pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych otázok z oblastí najmä verejného práva a súkromného práva.

Webová stránka časopisu ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súčasne aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre slabozrakých čitateľov paralelne v slovenskom a anglickom jazyku. V uvedených jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu aj spätnú komunikáciu.

Článok II. Zodpovednosť a publikácia príspevkov

Časopis prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie

nie v časopise predkladajú. Autori príspevkov vedecky či pedagogicky pôsobia v zodpovedajúcich oblastiach zamerania časopisu a majú ukončené zodpovedajúce akademické vzdelanie na úrovni minimálne druhého stupňa vysokoškolského štúdia.

V súlade s vyššie uvedeným ustanovením sa automaticky so zodpovedajúcim odôvodnením zamietajú príspevky už preukázateľne publikované, ako aj príspevky, ktoré naplňajú skutkovú podstatu plagiátu či neoprávneného, respektíve nezákonného zásahu do autorského práva podľa autorského zákona v platnom znení.

Informácie pre autorov zverejnené na webovej stránke časopisu sú záväzné. Príspevky sa prijímajú v anglickom, slovenskom a českom jazyku. Uprednostňovanie anglického jazyka v príspevkoch je vítané.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise nesú odborní garanti z radov členov redakčnej rady a redakčného okruhu časopisu zodpovedajúci za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov, hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov a výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch.

Publikácia príspevkov v časopise sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorský honorár. Rovnako výhradne bezodplatne sa realizujú v časopise aj procesy prijímania, posudzovania a publikácie príspevkov. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu ako prejav vôle autorov, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- ✚ prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- ✚ potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- ✚ potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Texty príspevkov je možné prijímať len zaslané priamo ich autormi/ spoluautormi a s ich priloženým súhlasom na publikáciu príspevku; texty príspevkov zaslané sprostredkované prostredníctvom osôb, ktoré nie sú autormi, prípadne spoluautormi príspevku doručeného do redakcie časopisu, nie je možné prijať na následné recenzné konanie z dôvodu absencie súhlasu autora/spoluautorov.

Článok III. Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise sa uskutočňuje nezávisle a nestranne na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaisťovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Na recenzné konanie môžu byť odovzdané len príspevky obsahujúce všetky povinné súčasti v súlade s predpísanou štruktúrou príspevku. Pred odovzdaním príspevkov na recenzné konanie sa formálne preveruje pôvodnosť textov kontrolami náhodne vybraných reťazcov textov príspevkov prostredníctvom internetových vyhľadávačov.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmerením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Príspevky sa so zodpovedajúcim písomným odôvodnením automaticky zamietajú v prípadoch, pokiaľ:

- ✚ autor príspevku preukázateľne nemá ukončené úplné vysokoškolské vzdelanie, t.j. vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa;
- ✚ príspevok preukázateľne nezodpovedá minimálnym štandardom a štandardným kritériám vedeckej etiky, ktoré sa kladú a sú všeobecne vedeckou verejnosťou a vedeckou obcou uznávané vo vzťahu k príspevkom danej kategórie (štúdie, eseje, recenzie publikácií, informácie alebo správy), či už z hľadiska rozsahu, náplne, metodologických východísk, použitej metodológie, a podobne, ako aj z hľadiska správneho, úplného a vedecky korektného uvádzania všetkých použitých bibliografických odkazov podľa platnej citačnej normy ISO 690.

Článok IV. Vyhlásenie o prístupí ku kódexom a zásadám publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku

Časopis v plnej miere uplatňuje a dodržiava kódexy a zásady publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku (Committee on Publication Ethics (COPE)) zverejnené na webovej stránke Komisie pre publikačnú etiku

<https://publicationethics.org/>. Uvedené zásady a pravidlá publikačnej etiky sú záväzné pre autorov príspevkov, redakčnú radu časopisu, redaktorov a redakciu časopisu, recenzentov príspevkov, ako aj vydavateľa časopisu.

Časopis odmieta a striktno odsudzuje akékoľvek vedecky a publikačne neetické a akademicky nečestné praktiky, medzi ktoré patria, okrem iných, plagiátorstvo, manipulácia s citáciami či falšovanie, pozmeňovanie, selektívne vypúšťanie a fabrikácia údajov a prameňov.

Redaktori a redakčná rada časopisu aktívne vyvíjajú všetko úsilie smerujúce k predchádzaniu, a rovnako aj ku eliminácii rizika vzniku akýchkoľvek prípadov vedecky a publikačne neetického a akademicky nečestného konania všetkých participujúcich subjektov.

V prípade, že sa redaktori, redakčná rada alebo vydavateľ časopisu dozvedia o akomkoľvek prejave vedecky a publikačne neetických a akademicky nečestných výskumných praktík uplatnených v súvislosti s predloženým alebo už v časopise publikovaným príspevkom, redaktori alebo vydavateľ sa budú pri riešení a náprave zisteného skutkového stavu riadiť pokynmi Komisie pre publikačnú etiku (COPE) <https://publicationethics.org/guidance>, a to v súlade s prijatými zásadami a odporúčaniami platnými pre nasledovné oblasti:

- ✚ Odhalenia vedeckých a publikačne neetických alebo akademicky nečestných výskumných praktík a ich riešenie
<https://publicationethics.org/misconduct>
- ✚ Autorstvo a prispievateľstvo
<https://publicationethics.org/authorship>
- ✚ Sťažnosti a odvolania
<https://publicationethics.org/appeals>
- ✚ Konflikt záujmov/konkurenčné záujmy
<https://publicationethics.org/competinginterests>
- ✚ Zdieľanie a reprodukovateľnosť údajov
<https://publicationethics.org/data>
- ✚ Etický dohľad
<https://publicationethics.org/oversight>
- ✚ Duševné vlastníctvo
<https://publicationethics.org/intellectualproperty>
- ✚ Správa a riadenie časopisu
<https://publicationethics.org/management>

- Recenzné konanie
<https://publicationethics.org/peerreview>
- Diskusie a opravy po vydaní
<https://publicationethics.org/postpublication>

Článok V. Nezávislosť a nestrannosť

Časopis je nezávislým a nestranným medzinárodným vedeckým internetovým periodikom.

Článok VI. Rozhodný právny poriadok

Časopis a všetky s ním súvisiace právne skutočnosti a právne úkony sa riadia právnym poriadkom Slovenskej republiky.

Trnava 31. december 2013

Code of Ethics

Article I. General Provisions

International scientific online journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** (hereinafter only “journal”) is published by the Faculty of Law at Trnava University in Trnava, and it thematically focuses mainly on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels. Its aim is to provide a stimulating and inspirational platform for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues and their communication at the level of primarily legal experts, but also the interested general public in the context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at the national, regional and international levels.

The journal’s editorial office resides in premises of the Faculty of Law at Trnava University in Trnava in Kollárova Street No. 10 in Trnava, Slovakia.

The journal has the nature of a scientific peer-reviewed journal, which is issued in an electronic on-line version regularly four times a year on the official website of the journal <https://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/>. Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors’ contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal’s official website.

The journal provides a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional legal level and the level of the civic society, as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current issues mainly in the areas of public law and private law.

The website of the journal offers the reading public contributions in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface, both parallel in the Slovak and the English languages. In all those languages the journal’s editorial office provides also feedback communication.

Article II. Responsibility and Publication of Contributions

The journal accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal. Contributors are scientifically or pedagogically engaged in areas corresponding with the main orientation of the journal and they have completed adequate academic qualification, at least the second degree of academic education.

In accordance with the foregoing provision shall be automatically with the adequate justification rejected contributions those have been provably already published as well as contributions those constitute the merits of plagiarism or of unauthorized, respectively illegal interference with the copyright under the protection of the Copyright Act in force.

Information for authors published on the journal's website is binding. Contributions are accepted in the English, Slovak and Czech languages. Favouring the English language in contributions is welcome.

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal have special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions, editor in chief in relation to the formal aspects of contributions and executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions.

Publication of contributions in the journal is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Also, the processes of receiving, reviewing and publishing of contributions in the journal are carried out exclusively free of charge. Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- ✚ express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- ✚ declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;
- ✚ declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section "Authors' Contact List".

Accepted can be only texts submitted for publication sent by their authors/co-authors directly and with their written permission for publi-

cation; text submissions sent mediated through non-authors or non-co-authors of a submitted text delivered to the editorial office of the journal cannot be accepted for the following review procedure due to the absence of the author's/co-authors' consent.

Article III. Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized independently and impartially by members of journal's editorial board and in well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Only contributions containing all mandatory parts in accordance with the prescribed structure of the contribution may be submitted for review procedure. Before the contributions are submitted for review procedure, the originality of the texts is formally checked by checking randomly selected strings of the texts of the contributions through the Internet search engines.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Contributions will be with adequate written justification automatically rejected in cases, if:

- ✚ the contributor hasn't provably completed the entire university education, i.e. the academic qualification of the second degree;
- ✚ contribution provably doesn't comply with the minimum standards and standard criteria of scientific ethics, which are imposed and generally respected by the scientific public and scientific community in relation to contributions of the given category (studies, essays, reviews on publications, information or reports), whether in terms of extent, content, methodological assumptions, applied methodology and similarly, or in terms of a proper, complete and scientifically cor-

rect indicating all the bibliographic references according to current citation standard ISO 690.

Article IV. Declaration of Accession to Codes and Principles of Publication Ethics of the Committee on Publication Ethics

The journal fully exercises and observes codes and principles of publication ethics of the Committee on Publication Ethics (COPE) published on the website of the Committee on Publication Ethics <https://publicationethics.org/>. Listed principles and guidelines of publication ethics are binding for contributors, journal's editorial board, journal's editors and editorial office, contribution reviewers as well as journal's publisher.

The journal rejects and strictly condemns any scientific and publishing unethical and academically dishonest practices, which include, among others, plagiarism, manipulation of citations or falsification, alteration, selective omission and fabrication of data and sources.

The editors and the Editorial Board of the journal actively make every effort to prevent as well as to eliminate the risk of any cases of scientifically and publicationally unethical and academically dishonest behaviour of all participating subjects.

In the event that the editors, the Editorial Board or the publisher of the journal are made aware of any manifestation of scientifically and publicationally unethical and academically dishonest research practices applied in connection with a submitted or already published paper in the journal, the editors or the publisher will follow the Committee on Publication Ethics's (COPE) guidance <https://publicationethics.org/guidance> in dealing with and correcting the revealed state of affairs, in accordance with the accepted principles and recommendations applicable to the following areas:

- Allegations of misconduct
<https://publicationethics.org/misconduct>
- Authorship and contributorship
<https://publicationethics.org/authorship>
- Complaints and appeals
<https://publicationethics.org/appeals>
- Conflicts of interest/Competing interests
<https://publicationethics.org/competinginterests>
- Data and reproducibility
<https://publicationethics.org/data>

- ✚ Ethical oversight
<https://publicationethics.org/oversight>
- ✚ Intellectual property
<https://publicationethics.org/intellectualproperty>
- ✚ Journal management
<https://publicationethics.org/management>
- ✚ Peer review processes
<https://publicationethics.org/peerreview>
- ✚ Post-publication discussions and corrections
<https://publicationethics.org/postpublication>

Article V. Independence and Impartiality

The journal is an independent and impartial international scientific online journal.

Article VI. Determining Law

The journal and all the related legal facts and legal actions are governed by the law of the Slovak Republic.

Trnava, Slovakia, December 31st, 2013

SOCIETAS ET IVRISPRUDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

**Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach**

**International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context**

Vydáva:
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

Issued by:
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

Vychádza štvrťročne
2024, ročník XII.

Issued Quarterly
2024, Volume XII.

URL časopisu:
<https://sei.iuridica.truni.sk>

Journal's URL:
<https://sei.iuridica.truni.sk>

Poštová adresa redakcie:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika

Editorial Office Postal Address:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie:
sei.journal@gmail.com

Editorial Office E-mail Address:
sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., univ. prof.

Editor in Chief:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., univ. prof.

Výkonný redaktor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

Executive Editor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

© Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

ISSN 1339-5467

DOI: <https://doi.org/10.31262/1339-5467/2024/12/3>